

Osnovna šola Stična

PODRUŽNIČNA ŠOLA MULJAVA

OB 100-LETNICI
ŠOLSTVA NA MULJAVI
1910 - 2010

DOBER DAN, ŠOLA

100 let šolstva na Muljavi

**SAJ NAS POZNATE;
IN VNDAR**

Življenje neke podružnice

Vrtec na Muljavi

Šola na Muljavi pušča zgodovinske sledi
Muljavska šola v očeh učenk in učencev v
letu 2010 ... in v spominu očetov, mamic,
dedkov in babic

ZA PRIPTIMI VRATI

Geografske značilnosti muljavske
pokrajine

Jurčičeva Muljava

Iz starih listov

**LETNICE, ZAPISANE
V SPOMINU**

Razvoj šolstva na Slovenskem od elemen-
tarne osnovne šole do sodobne devetlet-
ke

Preteklost in sedanjost podružnične šole
na Muljavi

PODOBE PRETEKLOSTI

Podobe preteklosti – Šola na Polju, Čas
med vojno, Na poti k novi šoli po vojni, Dež,
sneg in otvoritev nove šole, vse z roko v
roki, Prvo desetletje po izgradnji nove šole,
Starši ne puste, delati moram pozno v noč,
Od šolskega leta 1973/1974 do 2003/2004,
Od šolskega leta 2003/2004 do danes

VRTILJAK SPOMINOV**4 ZGODBE O PREŽIVETJU IN
RAZKOŠJU 94**

Drobci iz osebnih kronik, Iz arhivov

7 MULJAVCI IN JURČIČ 99**VRTILJAK PODOB 106**

Josip Jurčič, Ni bilo ne table ne krede ne
zvezkov in svinčnikov, Vse moje poti

**UČITELJICE/UČITELJI
OD 1910 DALJE 113****ŠOLSKI MUZEJČEK,
MULJAVA 117****VIRI IN LITERATURA 126****69**

DOBER DAN, ŠOLA

100 let šolstva na Muljavi

Letošnje šolsko leto je za Muljavo jubilejno, saj mineva 100 let, kar je v šoli na Polju pri Muljavi prvič zazvonil šolski zvonec. To si cer ni prvi stik muljavske mladine s šolo, saj so ti do takrat obiskovali šolo na Krki ali pa celo v Šentvidu pri Stični.

Na Muljavi je pouk najprej potekal v prostorih šole na Polju. Muljava, z okoliškimi vasmí, je do šole prišla v šolskem letu 1910/1911. Pouk se je pričel 3. oktobra 1910. Danes te stavbe ni več. Med 2. svetovno vojno je bila požgana. Pouk pa se je vseeno nadaljeval, res s prekinitvami, a vendar. Nova, začasna lokacija so postali prostori Marije in Antona Tekavca, namenjeni trgovini. Danes je v teh prostorih gostilna Obrščak.

Za šolo na Polju je ostalo nekaj posnetkov in zanimiva legenda.

Po vojni je z udarniškim in prostovoljnim delom na Habjanovi gorici zrasel nov šolski objekt. Slavnostna otvoritev nove šole na Muljavi je bila 26. oktobra 1947. Pouk v njej poteka še danes.

V šoli na Polju je pouk najprej potekal v eno-razrednici. Število razredov je postopoma naraščalo ... Danes poteka pouk v petih razredih, od tega sta dva kombinirana. Učenci pouk na Muljavi obiskujejo do zaključka petega razreda in nato šolanje nadaljujejo na matični šoli.

V prvih desetletjih je šolo na Muljavi v enem šolskem letu obiskovalo tudi več kot 100 učencev. Prostorska stiska je bila velika. Skozi leta se je število nenehno spreminjalo. V zadnjem obdobju se to giblje od 36 do 50. Letošnje število, 37 učenek in učencev, je eno najskromnejših. Vendar lahko že sedaj sporočim, da se bo število v naslednjih petih letih povečevalo. Zaradi novogradenj pa še toliko bolj.

Kakorkoli pričnemo pripoved, vezano na Muljavo, moramo že v naslednjem trenutku omeniti njenega cenjenega moža, za Slovence junaka, Josipa Jurčiča. Muljava zaradi njega tako ni le prijazna dolenska vas, pač pa se je z imenom Josipa Jurčiča spojila. Tu je v svojem prekratnem življenju preživel mladostna leta in pozneje v literarnih delih ohranjal podobe in poteze domačih ljudi. Utrip domačega kraja je s svojimi opisi v delih ohranil za nas. Kraje in ljudi, ki jih je imel neizmerno rad, je opisal naslednjim generacijam. Številni raziskovalci in ljubitelji domače besede so si enotni: njegovo večplastno delo nam je še premalo poznano, predvsem njegovo časnikarsko in politično delovanje. O njem se uči vsa slovenska mladina. In kar je najpomembnejše, literarni junaki postajajo tudi njihovi. Jurčič je postal del splošne izobrazbe vsakega Slovenca. Je del našega kulturnega izročila. V našem okolju pa živi v zavesti domačinov, kot da se mu skušajo odkupiti za vse tiste zapise, v katerih se še danes prepoznavajo.

Šolsko leto 2010/2011

1. vrsta: Barbara Maver, učiteljica 5. razreda; Lidija Zajc, pomočnica ravnatelj; Ljudmila Vovk, pomočnica ravnatelj; Marjan Potokar, ravnatelj OŠ Stična; Antonija Sever, vodja podružnične šole Muljava in učiteljica 3. in 4. razreda; Jože Glavič, pomočnik ravnatelj; Jožica Sinjur, učiteljica 1. in 2. razreda;

2. vrsta: Katja Makše Vencelj, učiteljica DSP; Nevenka Zupančič, skrbi za prehrano in čistočo na podružnični šoli Muljava; Bojana Mulh, vodja OPŽ; Jože Rus, hišnik; Darja Jerala, učiteljica angleščine; Julka Garvas, učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja; Mojca Pustovrh, druga učiteljica v 1. razredu

Šola na Muljavi je razumljivo in pričakovano prepletena z delom svojega velikega rojaka. Številni učitelji, med njimi tudi muljavske šole, so sodelovali v domačem Letnem gledališču kot igralci, režiserji ali kako drugače. Danica Kastelic, Jernej Lampret, Tatjana Lampret, Lidija Zajc in Antonija Sever gotovo niso edini. In njim sledijo vedno novi. Sedanje generacije učencev in učenk z veseljem sprejemajo vloge na šolskih prireditvah in se na ta način kalijo v bodoče junake domačega Letnega gledališča ali še več. To ni novost in je na Muljavi prisotna že dolgo časa.

Vesetje do sodelovanja v uprizoritvah Jurčičevih del je v kraju in na šoli ukoreninjena. Zakaj? Ker je iz generacije v generacijo povezuje mlado in staro. To pa je za kraj in šolo neverjetna priložnost in je še ena izredno pomembna razsežnost Jurčičevega dela, ki je sam gotovo ni predvidel.

Ponuja priložnost spoznavanja, komuniciranja in sodelovanja. Je priložnost za razreševanje težav in hkrati nudi priložnost za ustvarjanje in izpolnjevanje svojega notranjega jaza. Mogoče kdo najde samega sebe.

Tako kot cenimo Jurčičeva dela, bi morali ceniti vrednote, ki so jih poosebljali nekateri njegovi junaki. Le tako bomo njegovo delo posredovali na naš današnji mladi rod, ki s temi vrednotami izgublja stik, v takšni razsežnosti, kot ga mi dojemamo in cenimo sedaj.

Na šoli se tega zavedamo. V ta namen je bila izpeljana marsikatera prireditev. Ena takih je bilo zagotovo srečanje učenk in učencev izbirnih predmetov etnologija in retorika matične šole z učenci in s krajani Muljave pred letom dni, z naslovom »Jama, po kateri se pride na oni svet«. Takrat smo obudili marsikatero krajevno skrivnost in zanimivost. Poizkušali smo jih predstaviti našim učenkam in učencem in jih na ta način »oteti« pozabi. Nekaj nam je zagotovo uspelo. Bili so navdušeni. Krasno! A, kar je še pomembnejše, tega nismo prezrli. Tisto, kar je doživeto z navdušenjem, se ne pozablja. Prepričan sem, da so bili med njimi tudi tisti, ki bodo to poslanstvo nadaljevali. Potrebujejo le priložnost.

Krajevna zgodovina je bogata. Opomnikov, ki nas na to opozarjajo je veliko. Področje je bilo že zgodaj poseljeno in spada med prastara naselitvena območja. V bližini je potekala rimska cesta. Pred kratkim so na Muljavi odkrili ostanke rimske podeželske vile. Potem bogato opremljena gotška cerkev z znanim pozlačenim baročnim oltarjem, znana iz časov turških vpadov. Ne smem pozabiti urednika Kranjske čbelice in Prešernovega sodelavca Mihe Kastelca, doma iz bližnje Gorenje vasi. Čas pa nam prinaša nove: Letno gledališče, Jurčičevo

pot, Ex tempore in še kaj. Ob vsem tem kraj doživlja gospodarski razvoj.

Šola je s krajem tesno povezana. Sodelujemo s kulturnim, z gasilskim in s športnim društvom. In prav je tako. Tako bodo mladi hitreje in lažje dojeli pomembnost našega kulturnega izročila, naših običajev in vrednot. Poslanstvo šole in učitelja v tem okviru ima izredno vlogo.

Kljub neizmernim možnostim, ki so danes mladini z modernimi tehnologijami na razpolago, se zdi, da so mladi tako osamljeni, kot še nikoli. Starši časa za svojo mladino povečini nimamo. Mlad človek pa mora razviti občutek za samostojnost, ustvarjalnost in odgovornost. Šele, ko bo to razvil, bo sposoben za jutrišnji dan. V sedanjem vseplošno nezaupljivem času, tudi do šole, lahko učitelj in šola predstavljata izredno pomembno vlogo v razvoju teh sposobnosti, kolikor šola pridobi to zaupanje, ki ga od nje pričakujete.

Brez skupnega nastopa ni uspešne poti. Skupni projekti so odlično izhodišče za začetek take poti.

Šolstvu na Muljavi in kraju želim srečno na tej poti.

*Marjan Potokar,
ravnatelj OŠ Stična*

SAJ NAS POZNATE; IN VENDAR ...

Življenje neke podružnice

Med ljudmi je navada, da moramo okrogле obletnice čim bolj slovesno praznovati in tudi na naši šoli smo se odločili, da bomo pomemben mejnik v zgodovini šolstva na Muljavi slovesno počastili.

Če na kratko pogledamo nekaj mejnikov šolstva, ugotovimo, da je v letu 1774 cesarica Marija Terezija izdala zakon Splošna

šolska naredba in je šolanje postalo obvezno za vse otroke od 6. do 12. leta starosti. Glavni predmeti so bili: branje, pisanje, računanje in verouk. V prvi polovici 19. stoletja je bila šolska obveznost podaljšana na 15 let starosti. Tu najdemo tudi določilo, da je potrebno šolo ustanoviti v vseh krajih, kjer je več kot 40 otrok. 1929. leta so uvedli razrede in ocene, skupni pouk za dečke in deklice ter prepoved telesne kazni.

Učenci podružnične šole Muljava, šolsko leto 2010/2011

1. vrsta (klečijo): Žan Erjavec, Jakob Koželj, Matevž Smrekar, Luka Košak, Špela Erjavec, Nina Bregar, Martina Lampret, Zoja Peteh, Lara Gračner, Alja Ratajec, Rebeka Zajc, Janez Slak, Sara Tekavec.
2. vrsta: Tjaša Zajc, Barbara Glavan, Zala Kuralt, Nika Zadravec, Karmen Glavan, Tjaša Miklavčič, Urška Glavan, Elena Midžan, Denis Dremelj, Nik Pečjak, Maja Godec, Nika Potisek.
3. vrsta: Matej Bregar, Luka Strojan, Gal Zupančič, Rok Sinjur, Martin Bradač, Manca Erjavec, Nika Glavan, Anamari Podražaj, Gregor Kovačič, Neža Slak, Tanja Ilar.

Odsotna: Maša Glavan

In danes?

Tudi danes je osnovnošolska obveznost za vse otroke od 6. do 15. leta, tudi danes je prepovedana telesna kazen, tudi danes hodijo v šolo skupaj dečki in deklice, ki pa se, kako zanimivo, pri športni vzgoji v višjih razredih delijo po spolih.

Kakšne pa so spremembe? Mnogo šolskih reform, mnogo napisanih pravic in dolžnosti, mnogo predmetov, večna pregovarjanja, kam sodi verouk in kam ne, veliko pravic staršev, veliko prelaganja odgovornosti za vzgojo otrok z enih ramen na druge, veliko modernih pripomočkov ... Pa vendar, še vedno je trikrat tri devet, pa če zapišemo krat z besedo, znakom x ali s pikico.

In naše šolstvo?

V našem okolišu je pouk v teh sto letih potekal na treh lokacijah. Od 1910 pa do 1942 v preurejeni kmečki hiši na Polju pri Muljavi, med vojno v zdajšnji gostilni Pri Obrščaku, od 1947 pa do danes pa v stavbi, ki so jo zgradili po vojni z veliko prostovoljnega dela.

Zunanost šole je še vedno takšna, kot je bila takrat, ko so jo naredili, v notranjosti pa se je veliko spremenilo. Učilnice so svetle, tople, opremljene z računalniki in drugimi pripomočki, tla so preurejena, okna zamenjana (polovica). V pritličju sta v enem razredu in kabinetu dve skupini vrtničarjev, kot jim pravijo naši učenci. Na spodnjem hodniku imajo učenci kosilo, ki ga pripeljejo iz matične šole. Na zgornjem hodniku ima-

Šola na Muljavi, 2011

mo telesno vzgojo in veliko športnih pripomočkov, imamo tudi dve igrišči, enega večjega, asfaltiranega, ki ga uporabljajo tudi drugi krajan in manjšega ob šoli, z igrali, ki ga uporabljamo z otroki iz vrtca.

Pouk poteka samo v dopoldanskem času, imamo organizirano jutranje varstvo in oddelek podaljšanega bivanja, učence v šolo in iz šole vozi kombi, na matični šoli se učimo rokovanja z računalniki, hodimo v šolo v naravi in se učimo plavanja ...

In česa si želimo?

Nove strehe, novih oken, nove fasade, nekaj igral in veliko vedoželjnih in veselih učenk in učencev.

Pred mnogimi leti sem v to veliko stavbo prišla kot drobna, preplašena deklica. Prostori so bi zelo zelo veliki, tovarišice so bile tako lepe in starejši učenci zelo pomembni. Toliko stvari je bilo v šoli, ki jih do tedaj nisem nikoli videla. Dišalo je po črnili in dimu iz velikih zelenih peči.

Danes o drobni in preplašeni deklici ni več sledu, prostori so postali manjši, napolnjeni z raznimi pripomočki, diši po žvečilnih gumijih in pregretyh računalnikih, učiteljice pa smo pogosto slabše oblečene kot naši učenci.

Tisti, ki danes delamo v šoli na Muljavi, se zavedamo, da ni pomembna samo sedanjost in prihodnost šolstva v kraju, ampak je pomembno tudi, da ne pozabimo na preteklost. Pot do te obletnice je dolga,

prehodilo jo je mnogo ljudi. Ljudje, ki so uuhodili to pot, so vložili delčke sebe, svoje dobre volje, svojega odrekanja, veselja, pa tudi žalosti in razočaranja, če se želje in upanje niso uresničili. Tukaj imam v mislih ljudi, ki so se trudili, da je kraj dobil prostor, kjer je lahko potekal pouk, učitelje, ki so te prostore naredili za učilnice, učence, ki so bolj ali manj radi prihajali v šolo in jo bogatili s svojimi nagajivostmi in z znanjem, in njihove starše, ki so se trudili, da bi njihovi otroci nekoč postali »nekaj« in jim ne bi bilo potrebno garati na trdi kmečki zemlji. Vsi ti ljudje so bogatili našo preteklost in s tem tudi našo sedanost in prihodnost.

Ko danes srečam bivše učence, ki so postali »nekaj«, je tudi meni toplo pri srcu, saj vem, da je droben delček tega »nekaj« dobil tudi na naši podružnični šoli.

*Antonija Sever,
vodja podružnične šole Muljava*

Vrtec na Muljavi

Vse, kar spremlja naše otroke na poti od majhnih do velikih korakov, mora biti skrbno izbrano, z ljubeznijo in igro podkovano.

(Andreja J. Z.)

Vrtec Ivančna Gorica je bil s svojo temeljno nalogo pomoči staršem pri celoviti skrbi za otroke, izboljšanje kvalitete življenja družin in otrok ter ustvarjanje pogojev za razvoj otrokovih telesnih in duševnih sposobnosti, ustanovljen 20. 12. 1996 na redni seji Občinskega sveta Občine Ivančna Gorica.

Prvega januarja 1997 je pričel z izvajanjem svojega poslanstva v organiziranih 10 oddelkih vrtca v 4 enotah zavoda in z eno vzgojno-varstveno družino, s skupno 256 otroki. Že v istem letu smo beležili veliko število odklonjenih otrok.

Zaradi velikega povpraševanja po vrtcu je na predlog vrtca Občina Ivančna Gorica pričela z iskanjem dodatnih kapacitet. S pričetkom šolskega leta 1998/1999 smo dodatno odpirali oddelek v vrtcu Čebelica v Šentvidu pri Stični, oddelek Sonček v Zagradcu (v stavbi zdravstvenega doma) in dislociran oddelek Muce (v bivši stavbi Traig) v Ivančni Gorici. To šolsko leto smo zaključili s 13 oddelki in 300 vključenimi otroki.

Z iskanjem dodatnih kapacitet, odpiranjem novih oddelkov in enot vrtcev je občina zaradi še povečanega povpraševanja po vrtcu nadaljevala. Danes ima javni VVZ vrtca Ivančna Gorica 28 oddelkov vrtca in že pričakuje še 3 nove oddelke na Krki.

Jeseni 1999 smo odpirali oddelek vrtca tudi na Muljavi. Oddelek je dobil svoj prostor v podružnični šoli OŠ Stična. Učilnica, ki nam je bila namenjena, je najbolj skrajna v pritličju. Zadovoljni s kvadrato prostora smo si seveda vse ostalo priredili za potrebe predšolskega otroka. Pred igralnico je nastala tudi manjša garderoba. Prvi oddelek je bil organiziran v starosti otrok od treh do sedem let, ki ga je obiskovalo skupno 24 otrok iz Muljave in okolice. V naslednjih letih se organizacija oddelka ni bistveno spreminjala. Z uvedbo devetletne osnovne šole so bili v oddelek sprejeti otroci od tretjega do šestega leta starosti. Spremenil se je normativ dovoljenega števila otrok v oddelkih vrtca iz 24 na 21 otrok.

Oddelek je kar 9 let vodila vzgojiteljica Tatjana Zorec, ki razmišlja: »Ob prihodu na Muljavo sem imela nekaj pomislekov, saj je bil vrtec organiziran v prostorih šole in pogoji res niso bili enaki prostorom namenskega vrtca. Zelo hitro sem ugotovila,

Otroci v vrtcu na Muljavi, 8. 10. 2010

da sem prišla v prijetno okolje in med prijazne ljudi. Delavci šole so nas lepo sprejeli in skupaj smo poskušali ustvarjati delovne pogoje za prijetno bivanje tako vrtčevskih kot tudi šolskih otrok. Skupaj smo snovali naš delovni vsakdan. In tudi na ta način smo olajšali otrokom prehod iz vrtca v šolo. Zelo veliko smo sodelovali tudi s starši, ki so prav tako zaslužni za dobro delo vrtca, za kar sem jim neizmerno hvaležna. Moja strokovna pot se nadaljuje v drugem vrtcu, vendar bo »muljavski vrtec« vedno ostal prijetnejši del tistega, kar je za mano.«

Stavba šole stoji v mirnem delu kraja. Ob hiši je že bilo postavljeno igralo. Prostor ob stavbi smo zaščitili z ograjo in dodali nekaj igral. Tako so naši otroci in seveda tudi šolarji dobili igrišče. V neposredni bližini vrtca imamo na razpolago tudi športno igrišče, ki ga otroci zelo radi obiščejo. Okolica šole in vrtca ponuja veliko priložnosti za sprehode, pohode, raziskovanja narave in spoznavanja pomembnega družbenega vsakdana. Vzgojitelji pa imamo priložnost spodbujanja razvoja z opazovanjem, interakcijo in z obilo dejavnostmi za otroke.

Jeseni 2009 smo preuredili v polovično igralnico še manjši prostor ob obstoječi igralnici. Zaradi odprtja tega prostora smo lahko organizirali mlajši oddelek vrtca na Muljavi, in sicer od tretjega do četrtega leta starosti in starejši, od četrtega do šestega leta starosti. Tako v tem trenutku vrtec obiskuje skupno 30 otrok, za katerega skrbijo tri zaposlene strokovne delavke.

Vzgojiteljica Barbara Kavšek, ki vodi starejši oddelek vrtca na Muljavi razmišlja: »Skupaj delujemo kot »malo večja družina«, saj se vsi med seboj poznamo. Tako so odnosi med otroki, starši in vzgojitelji še bolj pristni in topli kot v vrtcih z večjim številom otrok. Naš utrip vrtčevskega življenja se vsakodnevno prepleta s srečavanjem starejših, zdaj šolskih otrok, z druženjem in s sodelovanjem z vzgojnim kolektivom šole Muljava. Ta nas v naši drugačnosti v vzgojnem delu vedno podpira in sprejema – smo le mlajši in manjši.

Živimo v kraju s pravim draguljem, z rojstno hišo znanega pisatelja Josipa Jurčiča, ki jo vsako leto obiščemo. In kot pravijo, jabolko ne pade daleč od drevesa, so tudi vrtčevski otroci pokazali izjemno nadarjenost za igrske sposobnosti na področju lutkovne vzgoje. Popeljali so nas na sam vrh državnega srečanja lutkovnih skupin Slovenije. Kdo ve – morda pa bo nekoč nekdo izmed naših otrok naslednik Jurčiča ...

Vrtec na Muljavi je pomemben del kraja. Z organizirano predšolsko vzgojo v posameznih krajih naše občine zagotavljamo možnost, da že majhen otrok doživlja svoj kraj kot del svoje družine, se z njim povezuje in ga kasneje dopolnjuje in bogati.

*Branka Kovaček,
ravnateljica vrtca v Ivančni Gorici*

Šola na Muljavi pušča zgodovinske sledi

Šola na vasi je tisti nepozabni objekt, ki ostaja v mislih več generacij – skoraj povsem enakih, globoko vtisnjenih spominov. Tako je tudi meni šola pustila sledi, ki se jih rad spominjam. Spominjam se šolske zgradbe in vsega kar je dišalo po šoli, učiteljih in sošolcih. Zanimivosti in posebnosti se navezujejo na moje domače, ki so hodili v šolo pred menoj in za menoj, na sosedove otroke in vse tiste, ki smo skupaj začrtali obdobja našega šolanja na Muljavi. K temu lahko dodamo vedno znova doživete spomine starejših generacij, predvsem mojih tet in stricev, ki so radi obujali spomine na tiste lepe otroške dni. Teta mi je večkrat pripovedovala, kako je učitelj Samec znal prepuščati otrokom svobodo, a jo je vedno meril z doslednostjo in natančnostjo. Da je znal kot učitelj biti pravičen, je dokazoval z enakopravno obravnavo vseh učencev v razredu, saj je bila njegova hči prva grajana za prekrške in hkrati med enakimi pohvaljena za dobro delo.

Vedno, ko ocenjujemo šolsko obdobje v zrelih letih, kar pozabljamo, da smo bili takrat še otroci, zato so spomini nadgrajeni z odraslo treznostjo. Vse to pa izhaja iz čiste preproščine. V otroških očeh smo postali že veliki, saj smo si v tem obdobju prvič zavezali čevlje, po dveh zlogih smo že znali prebrati besedo mama in nenazadnje smo v času odraščanja zaupali prijatelju tudi ime prve simpatije. Vse, kar je bilo povezano s šolo, je bilo veliko in nepozabno. Prav zaradi tega ima šola osrednje mesto v zave-

danju posameznika. Še več velja šola, ki je podeželska, kakor je naša muljavska! Šolski proces je bil usmerjen na domači prostor in največkrat samo na enega učitelja, ki je ob velikem ugledu poučeval dolga obdobja, če ga ni »dosegel« centralistični dekret šolske oblasti.

Ugled, avtonomnost in hkrati strahospoštovanje je učitelj vzbujal že, ko je šel skozi vas, saj smo se ga otroci v svojem zaprtem otroškem svetu, kjer je učitelj veliko veljal, bali srečati, kaj šele, da bi mu na sproščen način namenili dobrodošlico. Vse je bilo lepo. Sprejemati nova znanja in informacije, ki so prihajale iz velikega sveta preko učiteljevih ust do nekritičnega otroškega ušesa. Znanje, vednost in spretnosti se niso porajala in vsiljeno vstopala k otrokom kot v današnjem času, saj sta bila mir in otroška svoboda večja kot velika naravnost v storilnost šolskega sistema danes. Kmečko prebivalstvo je potrebovalo pridne in delovne ljudi, ki so se z vsem dobrim in s slabim soočali z naravo, ki je bila hkrati darežljiva in nepopustljiva. Temu primerno se je prilagajal tudi moj šolski sistem, moja mama in vsi okoli mene, ki so mi vedno govorili: »Če se ne boš učil, boš moral trdo delati na kmetih.« Spreminjala se je družba, spreminjal se je šolski red z vedno večjimi potrebami in obveznostmi.

Pripovedovali so mi, da je šola na Polju pogorela, da so iskali primerno lokacijo že v časih Franca Jožefa pred prvo svetovno vojno ... V medvojnem času je na Muljavi pri Obrščaku delovala šola, o katere delu in razmerah je rad pripovedoval takratni par-

tizanski učitelj Cvetko Budkovič. Izsledke je pustil dokumentirane tudi v pisni obliki.

Šele čas po drugi svetovni vojni je prosveti in kulturi namenil večjo pozornost in s tem možnost, da so krajan ob udarniškem delu zgradili novo šolo. Predhodna lokacija in geodetska izmera je bila za novo šolo že opravljena sredi Muljave, na Krašiji. Prišlo je do menjave zemljišč med Habjanovim in že kupljeno lastnino za potrebe javnega interesa. Po moje je bil izbran najlepši pro-

stor, ki ga Muljava premore, za šolo.

V letu 1954 sem vstopal v prvi razred v novo šolo, ki je ob vsej spremembi sistemske ureditve države in same šole dajala poseben ponos kraju. S titovko na glavi smo že otroci spoznavali, da je obnova domovine v socialističnem duhu nov izziv času, ki prihaja. Kolektivni duh, vsi za enega in za družbeno lastnino, je spodbujal vse krajanke k udarniškem delu za dobrobit izobraževanja v našem kraju. Ob šoli, ki stoji še da-

Šolsko leto 1953/1954, učiteljica Nežka Gaber; iz arhiva Jožice Sinjur

Učenke in učenci:

Nace Adamič, Jože Rus, Jože Špendal, Anton Pevec, Andrej Bregar, Avgust Špendal, Jože Kastelic, Franc Svetin, Jože Bregar;

Anton Zajc, Tomaž Bregar, Franc Zavodnik, Lovro Lampret;

Rozalija Zaletelj, Danica Strojan, Rozi Miklavčič, Marija Glavan, Nada Zupančič, Joži Ihan, Minka Hočevnar, Marija Rus, Minka Zupančič, Micka Nadrah;

Francka Zaletelj, Kristina Šerek, Joži Zrimšek, Fani Zajc, Marica Strojan, Jožefa Miklavčič.

nes, je bil zgrajen tudi stanovanjski blok, ki je bil namenjen za stanovanje učiteljev.

Povojni čas je prinesel Muljavi šolsko zgradbo, ki je skupaj z zadružnim domom kazala nov duh v razvoju vasi in hkrati pozabo na predvojno tradicijo in v veliki meri zanikanje duhovnih vrednot, ki so veljale do takrat. Šolski pouk je s svojim programom želel oblikovati nov, drugačen, bolj pravičen svet za vsak, še tako pozabljen kraj v novo nastali državi. Otroški pozdrav »Hvaljen Jezus« smo zamenjali s pozdravom »Za domovino – s Titom naprej«. Vse to je bil znak za osvobajanje človeka za pravo

idejo in pravo misel, ki ga je zahteval nov, svoboden svet. Novi učbeniki, nove vsebine, novo formirani učitelji in nova učna sredstva so se prenašala tudi v naše tradicionalne družine, ki so vse to sprejemale in kazale zunanjo enotnost in hkrati notranjo razklanost, ki smo jo čutili pri delitvi vzgoje na šolsko in cerkveno - veroučno. Nihče od nas otrok se ni zmotil, da bi slučajno učitelju poročal o spoznanjih, ki so bila vezana na cerkev in versko vzgojo. Navade in krščanska usmerjenost so v družinah ostajale, kljub temu da v prvih cerkvenih vrstah učiteljev ni bilo opaziti.

Šolsko leto 1971/1972, učiteljica Danica Kastelic, kuharica in čistilka Slavka Petan; iz arhiva Jožice Sinjur

Učenke in učenci:

Anton Rogelj, Alenka Zajc, Majda Klavs, Ida Petan, Olga Vidmar, Nuša Jaklič, Ivan Drobnič, Jože Kralj, Franci Blatnik, Srečko Godec, Lado Sever;

Matjaž Rogelj, Slavko Miklavčič, Zdenka Klavs, Alenka Drobnič, Rozi Rus, Nace Zupančič, Miran Jurčič, Lojze Medved, Milan Erjavec, Slavko Sever;

Jože Blatnik, Irena Sever, Marija Blatnik, Marinka Lesjak, Tončka Glavan, Tone Hočevnar, Stane Sadar, Marjan Lampret, Alojz Čimermančič.

Učiteljem in krajevnim funkcionarjem, ki so prežeti s socialistično miselnostjo na novo gojili kult svobode, se moramo zahvaliti, da so se materialne razmere za kolektivno rabo v tem času spreminjale na bolje. Ne grajamo te šole, ki je z zvezdo svobode korakala v nov svet predpisane ideologije, kjer je bila lastnina v rokah posameznika nujno zlo, saj je bil to čas, ki je želel novo, drugače oblikovano, »boljšo« družbo. Vse te razmere so se prenašale v šolski sistem, ki je bil zelo dovzeten za novosti in manj za izkušnje, čeprav je zgodovina potrjevala, da šolski program prenese večje spremembe komaj v sto letih.

Lahko mi je opisovati svoj čas učenca ob vseh teh spremembah, saj sem kasneje kot učitelj in kot ravnatelj v daljšem obdobju doživljal vse te spremembe, ki so mi bile vsakdanja stvar in za tisti čas sprejemljive. Moj pogled s časovne distance ne obsoja in ne graja, temveč daje pohvalo vsem tistim, ki so v sprejemanju sistema sledili napotkom, če hočete tudi ideologom našega časa. Spomini na šolski dan, na domače naloge, na vse naučene pesmi, zapete na proslavah in nerazdružljive prijatelje, so vezani na našo šolo in naš kraj. Prav ta šola je dala temelj številnim današnjim izobražencem, ki so nadaljevali v velikih, odmevnih šolah in morda še več tistim, ki so nadaljevali v strokovnih šolah in preko vajeniškega obdobja prišli do poklica ter tistih, ki so se zadovoljili z znanjem, prejetim v vaški šoli in ga dopolnjevali z naravno inteligenco in postali dobri gospodarji na kmetijah.

Spomini na učitelje so izredni lepi in prij-

tni, saj se njihovo delo ni zaključevalo le ob šolskem programu, temveč v iskanju povezanosti s krajem, kjer smo našli svoje mesto z ustvarjanjem v kulturnih dejavnostih, športu in drugje. Glede na učenca, ki je zaključil nižjo stopnjo štirih razredov na Muljavi, so mi ti spomini najlepši, saj mi je ostal v spominu celo prvi šolski dan izpred 55-tih let, s pripovedjo, kako se mora Jakec, pacek - vsak dan umivati. Res je, da sem dobro poslušal, vendar se v času otroštva nisem temeljito umil vsak dan. Hočem reči, da kritičnost do šole mora obstajati, objektivnost pa postati temelj nadgradnje šolskega sistema. Kot otrok lahko govorim o šoli z oceno otroške domišljije, kot človek z učiteljskim nazivom pa le ob veliki profesionalizaciji, kjer mora biti v prvi vrsti strokovnost, povezana z doslednostjo do učencev in njihovih staršev.

Naj je videti šola še tako preprosta in družbeno odprta za vse ocenjevalce, ki so se kakorkoli srečali s to ustanovo, moramo in moremo graditi na ljubezni do vsega, kar nas dela prijazne in spoštljive do vsakega, ki gradi šolski sistem, ki je po meri učenca.

Želim, da bi šola na Muljavi še naprej tako ubrano gradila svoj položaj v kraju. Šola bo obstajala, če bodo otroci. Zato je skrb ob praznovanju 100-letnice šole na strani rasti števila otrok, naj si bo v obstoječih družinah ali ob ugodnem urbanizmu in drugih vzgibih za priseljevanje v kraj.

Šola, ki jo danes vidimo na hribčku, je stara že več kot 60 let pa je še vedno videti kot prvošolček, ki ga je od časa do časa

potrebno pokriti z novo otroško kapo in ga sveže ter snažno obleči. Prav toliko manjka naši šoli, da bo še naprej svetel primer, kako je treba graditi, slediti in novozgrajeno dopolnjevati ter ohranjevati v pozno starost. Prav to želim, da vsak prvošolček odide iz te muljavske šole kot izobražen in neupogljiv pred novimi izzivi znanja v drugih šolah in naj nikoli ne pozabi, da je šola središče kraja in vsak posameznik del te elementarne šole.

Ob prepoznavanju pomena šole in izobraževanja sem se kot župan občine Ivančna Gorica trudil, da smo ustvarjali in gradili šolske objekte, jih dopolnjevali s primerno opremo, ki jo znajo učitelji uporabljati za razvoj in srečno otroštvo številnih generacij.

Vsem učiteljem in delavcem šole ter učencem ob tako visokem jubileju želim šolo, ki je zazrta v posameznika in preko njega v našo Jurčičevo vas, ki ima prav tako prijetno zgodovino kot šolo.

*Jernej Lampret, učenec
muljavske šole, župan občine Ivančna
Gorica od leta 1994–2010*

Muljavska šola v očeh učenk in učencev v letu 2010 ...

Na PŠ Muljava imamo pet razredov, od 1. do 5. Pouk poteka dopoldne. V šolo se večina učencev vozi s kombijem, nekaj jih hodi peš, nekaj pa jih pripeljejo starši. Na šoli poučuje pet učiteljic, imamo pa tudi čistilko Nevenko in hišnika Jožeta. Organizirano je jutranje in popoldansko varstvo. Malico vozijo iz matične šole v Stični. Malicamo v

razredih, kosilo pojemo na spodnjem hodniku. Malico v razred prineseta dežurna učenca. Športno vzgojo imamo zgoraj na hodniku, poleti in ob lepem vremenu pa na igrišču.

Šoli je potrebno obnoviti streho, zamenjati še ostalo polovico oken in radiatorje. V razredih imamo računalnike, na policah zvezke za pouk in v eni omari likovne potrebščine. (Matej Bregar)

Moja šola je danes kar zanimiva, saj ima veliko starih predmetov in pohištva. Učiteljice so dobre. Še vedno ima tri učilnice, v katerih je pet razredov. V eni je celo stari klavir, na katerega tudi jaz včasih kaj zaiigram. Učilnice so kar velike, prav tako hodnik, na katerem imamo športno vzgojo. Učilnice imajo nova okna, hodnik pa še ne. V šoli je tudi vrtec. Vse učilnice imajo tudi nov parket. Šola mi je všeč, ampak kaj, ko grem drugo leto na matično šolo v Stično. (Martin Bradač)

Že peto leto hodim v šolo na Muljavi. V prvem razredu sta me učili učiteljica Jožica Sinjur in vzgojiteljica Maja Sever, v drugem Jožica Sinjur, v tretjem in četrtem Antonija Sever, zdaj v petem pa me uči Barbara Maver. V razredu nas je enajst, šest dečkov in pet deklic. V učilnici petega razreda imamo šest oken in trinajst miz, če štejem še učiteljičino mizo, štirinajst. Pouk imamo od ponedeljka do petka. Imamo hladno malico in kosilo. V šolo in iz šole se peljem s šolskim kombijem. Športno vzgojo imamo na hodniku, če je lepo vreme pa na igrišču. Če je kdo zelo poreden ali nevljuden, dobi

vzgojni ukrep. Imamo predmete: matematika, slovenščino, angleščino, naravoslovje in tehniko, družbo, gospodinjstvo, športno, likovno in glasbeno vzgojo. Angleščino nas uči Darja Jerala, glasbeno vzgojo pa Bojana Mulh.

Učiteljica je zelo vesela, če smo pridni in zato nam ne da veliko domače naloge. (Nika Glavan)

... in v spominu očetov, mamic, dedkov in babic

Drva, drva, drva

Moj ati je z Vrhov hodil peš v šolo. Pred začetkom pouka so morali učenci nanesti drva za peč. V jeseni pa so učenci morali drva izpred šole znesti v klet. Spomladi so pospravljali okrog šole. Učiteljica je imela pri sebi veliko palico in je z njo udarila po mizi, če učenci niso bili pridni. Včasih jih je vlekla za ušesa. Za kazen je učence poslala v kot. (Sara Tekavec, 3. razred)

Velike zelene peči

Moja babica je začela hoditi v šolo na Muļjavo 1952. leta. Na šolo ima lepe spomine. Najbolj se spominja velike zelene peči, ki so jo kurili na drva. Vodo so nosili iz vodnjaka. Rabili so jo za brisanje table. V drugi posodi je bila voda za pitje. V tej šoli je moja mama končala osem razredov. (Denis Dremelj, 3. razred)

Hruška pod šolskim oknom

Moj oči je hodil v šolo peš. V razredu jih je bilo 7. Bili sta dve »punci« in pet fantov. Ta-

krat v šoli niso imeli centralnega ogrevanja, ampak so imeli v vsaki učilnici peč na drva. Očiju je najbolj ostalo v spominu, ko so skakali skozi okno. Pod oknom je rasla hruška, s katere so zelo radi trgali hruške. (Maja Godec, 4. razred)

1050 steklenic

V tistih časih so tudi zbirali steklenice. Oči in njegov bratranec sta jih zbrala največ, 1050. Nekoč je bil očijev sošolec zelo poreden in učiteljica ga je udarila z ravnilom. Ravnilo se je zlomilo in učiteljica je učenca poslala domov po drugo ravnilo. Učenec je vstal, šel domov in se tistega dne ni več vrnil v šolo. (Maja Godec, 4. razred)

Malica – »škrebļni«

Moja prababica mi je povedala, da so v šolo hodili čez travnike in po brvi čez potok. Za malico so v šolo nosili s seboj suho sadje (škrebļne), sveže sadje je bilo redko. Če niso imeli naloge, so bili kaznovani z metrom ali s palico, če pa so bili v šoli poredni, so bili po pouku zaprti. Verouk je bil v šoli dvakrat na teden. Imeli so tri zvezke: za matematiko, za slovenščino in za lepomis. Za peresnico so imeli leseno škatlo, v kateri so imeli svinčnik in pero, barvice pa so imeli le bogatejši učenci. (Tjaša Zajc, 3. razred)

»Špaje rupe«

Moj oči je hodil v prvi razred. Nekega zimskega dne je zapadel sneg in oči se je, tako kot vsako jutro, odpravil peš v šolo. Med potjo se mu je na Bojanjem Vrhū pridružil sošolec Marko in skupaj sta nadaljevala pot proti šoli. Namesto v šolo sta zavila čez travnik v »Špaje rupe«, si pod zadnjo plat

dala torbo in se spuščala v dolino. Ko je bila ura že več kot devet, sta se končno vsa mokra odpravila v šolo. Seveda sta zamudila dve šolski uri. Ker ju je učiteljica Jožica ves čas opazovala skozi okno, se nista mogla zlagati, kje sta bila. Domov sta nesla sporočila staršem. (Maša Glavan, 3. razred)

Kot – v poduk

Moja mami je hodila v prve štiri razrede v šolo na Muljavi. Na ta čas ima zelo lepe spomine. V to šolo je hodila tudi moja babica Slavka. Povedala mi je, da je nekoč za

kazen morala sedeti v kotu in gledati po razredu. Čeprav so bili takrat časi drugačni, ima lepe spomine na šolo. Tudi drugi moji sorodniki so hodili na to šolo in za vse je to najlepši spomin na šolo in otroštvo. (Nika Zadavec, 3. razred)

Šolska pravila

Moj očka se spominja šole na Muljavi takole: v učilnici so imeli lesene klopi z zelenim železjem. Razporejene so bile od enega konca do drugega. Na steni so imeli sliko Tita. Učenci so bili zelo pridni, če pa so kle-

Šolsko leto 1975/1976, učiteljica Marjeta Vlahovič; iz arhiva Jožice Sinjur

Učenke in učenci:

Mirko Puš, Jože Gnidovec, Borut Lampret, Robert Škufca, Franci Rogelj, Helena Jurčič, Andrej Koželj, Srečko Selan, Tone Tomažin, Alojz Kastelic;

Marija Ilar, Jože Bregar, Majda Hočevar, Slavko Hočevar, Irena Bregar, Darja Rogelj, Mojca Vlahovič, Jože Lesjak, Jože Gorjanc;

Jožica Godec, Tadeja Strojjan, Darja Bregar, Anica Sever, Stanka Kastelic, Saša Kralj, Brigita Vidmar, Anica Koželj.

petali, so jih tovarišice z ravnilom po glavi, tako da se je ravnilo včasih zlomilo. Šolska pravila so bila stroga. Veljala so predvsem tri: Ne klepetaj. Ne hodi brez copat. Dežurni prinese drva.

Učenci so bili brez jesenskih počitnic. Poleti pa so sekali drva za zimo. (Barbara Glavan, 4. razred)

V knjižnici smo gledali prenose smučarskih tekem

Ime mi je Tomaž in sem oče Nike in Maše Glavan, petošolke in četrtošolke na PŠ Muljava.

Na šolo na Muljavi imam lepe spomine. Obiskoval sem jo od leta 1983, ko sem šel v malo šolo, in do leta 1988, ko sem zaključil četrty razred. V šolo sem hodil peš iz vasi Velike Kampilje, za kar je bilo potrebno slabe pol ure hoje. V prvem razredu me je učila učiteljica Jožica Sinjur, v drugem in tretjem razredu učiteljica Tončka Sever, v četrtem pa učiteljica Juijana Bačič. Učiteljice smo nazivali s tovarišica. Naš razred je štel 20 učencev. Razredi so bili podobni današnjim, le da šola ni imela centralne kurjave. Namesto te smo imeli v razredih

velike zelene peči na trda goriva, v katere smo učenci sami nalagali drva. Ob delovnih akcijah smo učenci nosili drva ter jih zlagali v spodnje kletne prostore.

Pouk je potekal podobno kot poteka danes. Imeli smo podobne šolske potrebščine, le da so nam jih starši težje kupili. Na šoli smo imeli eno vrsto malice, hladno ali toplo, ki jo je z jedilnikom določila šola. Športno vzgojo smo imeli običajno na igrišču, v zimskem času pa v zato prirejenem razredu. Pozimi smo imeli športne dneve, kjer smo lahko smučali in se sankali na bližnjih gričih. Od drugih obšolskih dejavnosti smo imeli organizirano bralno značko in obisk knjižnice, naravoslovni krožek, krožek za šivanje in pletenje, prometni krožek itd.

Iz šolskih dni sem si najbolj zapomnil to, da smo lahko gledali v knjižnici prenose smučarskih tekem, na katerih so tekmovali Bojan Križaj, Rok Petrovič in drugi.

*Tomaž Glavan,
učenec muljavske šole od 1983 do 1988*

Posodil mi je šilček

Moji spomini na šolo so lepi. Veliko jih je.

Ko še ni bilo devetletne osnovne šole, smo pred vstopom v prvi razred obiskovali malo šolo. Jaz sem malo šolo, prvi in drugi razred obiskovala na PŠ Krka. Šolo na Muljavi sem začela obiskovati v tretjem razredu. Sprememba šole, okolja in sošolcev je bila dokaj težka. V tretjem razredu smo imeli »zamik« – vsak dan smo začeli pouk ob 9.30. Pred poukom smo čakali pred razredom.

Za pouk geometrije smo morali imeti dobro ošiljene svinčnike; eden od sošolcev je bil zadolžen, da jih pregleda, če so svinčniki ošiljeni. Moj svinčnik ni bil dobro ošiljen, morala bi ga ošiliti, vendar nisem imela šilčka. Nihče mi ga ni hotel posoditi, ker sem bila »nova«. Drug drugemu so govorili: »Ne smeš ji posoditi šilčka, kar naj si ga kupi.« Kljub temu pa se je našel eden od osmih sošolcev, ki jih ni poslušal in mi posodil šilček. Take stvari ostanejo v spominu za vedno.

Tovarišica je bila dobra in poštena, zahtevala pa je, da lepo pišemo. Lepa pisava mi je delala težave. Na PŠ Krka ni bilo takega poudarka na tem, zato sem kar veliko ur presedela po pouku in prepisovala iz berila ali Cicibana. Besedilo sem prepisala enkrat, dvakrat, trikrat ... dokler ni bilo dobro.

Vse se mi je zdelo skoraj brezupno.

Tovarišica je spravila moj prvi zvezek tretjega razreda, ki je bil popisana in mi ga pokazala na koncu četrtega razreda. Bila je vesela, rekla je: »Vidiš, kako lepše pišeš sedaj, splačalo se je potruditi.«

Takrat se je kurilo na drva. V razredu je bila visoka okrogla zelena peč. Drva je bilo treba nanesti iz kleti, za to smo bili zadolženi učenci. Tudi za zalivanje rož, ki jih je bilo veliko na hodniku, smo bili zadolženi učenci. Spomnim se, ko je nekega dne stopila v razred učiteljica, dala nam je nalogo, da iz berila preberemo besedilo Kdo je zalil hijacinto. Čeprav smo to že enkrat brali, smo morali še enkrat. Ko smo prebrali enkrat, dvakrat, trikrat, še vedno nismo razumeli,

kaj nam hoče povedati učiteljica s tem besedilom. Želela nam je povedati, da že dolgo ni nihče zalil rož, mi pa smo se zanašali drug na drugega.

Za 1. april nas je učiteljica vsako leto »prinesla okrog«. Ni nas izučilo. Spomnim se, da nas je enkrat poslala po kartonske škaltle v trgovino. Vsi smo tekli do trgovine, v trgovini pa trgovke niso vedele nič o tem. Spomnile so nas, da je 1. april. Malce razočarani smo odšli nazaj v šolo. Vendar smo drugo leto spet nasledili. Kar nekaj časa smo iskali uro okrog šole, ki naj bi jo tovarišica izgubila.

V šolo sem hodila izredno rada, rajši sem imela pouk kot počitnice. Počitnice so se mi zdele izredno dolge – brez konca in kraja – saj nas je doma čakalo delo in ne računalk, kot je to danes.

Andreja Bregar

Hodili smo na delovne akcije – gradit novo šolo

Sem Stane Strojani, rojen 18. 11. 1938, na Muljavi.

Osnovno šolo sem začel obiskovati leta 1945, ko mi je bilo slabih 7 let. Šola na Polju pri Muljavi je bila požgana in porušena. Zasilne prostore, takoj po vojni, smo imeli v stavbi sedanje gostilne Pri Obrščaku. Bil je en prostor, v katerem smo imeli pouk kar vsi učenci skupaj, čeprav smo bili različnih starosti. Učila nas je mlada tovarišica Okornova in g. župnik Perko - vse do leta 1948.

Namesto telesne vzgoje smo vedno hodili na delovne akcije gradit novo šolo, v katero sedaj hodite.

V novi šoli smo imeli dva razreda in eno pisarno v pritličju. Končali smo sedemletko, nato smo se odločili za nižjo gimnazijo na Krki ali za nižjo kmetijsko šolo na Muljavi, ki je trajala dve leti v zimskem času. Jaz sem se odločil za slednjo.

*Stane Strojan,
učenec muljavske šole od 1945 do 1952*

nepozabna napolitanka. Tudi izleti so bili časom primerni – skromni. Ogledali smo si Polževo, Zagradec, spomenik pri Radohovi vasi, najlepši izlet pa je bil z vlakom do Ljubljane in nato v Živalski vrt.

*Alojz Zupančič,
učenec muljavske šole od 1953 do 1960*

Nagrada – nepozabna napolitanka

Osnovno šolo na Muljavi sem pričel obiskovati leta 1953. Imel sem 24 sošolcev in sošolk.

V šolo smo odšli bos in zelo slabo oblečeni. Naše obleke so bile zakrpane in večkrat prekratke, čevlje pa smo nosili samo pozimi.

V šolski torbi smo imeli peresnico, v kateri je bil svinčnik, radirka in pero, dva zvezka, čitanko in matematične vaje – vadnico. Poleg šolskih potrebščin smo imeli v šolski torbi tudi malico. Za malico sem si vzel jabolko in košček kruha, včasih starega tudi teden dni. Zelo smo bili lačni. Pouk smo imeli tudi ob sobotah. Vse predmete je poučevala samo ena učiteljica, ki smo jo klicali tovarišica, pozdravili pa z besedo »zdravo«. V kolikor se nismo primerno obnašali ali smo pozabili napisati domačo nalogo, smo morali ostati po pouku v šoli; včasih smo bili celo tepeni. Seveda pa smo si včasih prislužili tudi nagrado, to pa je bila

Utrinek z raziskovalnega tabora na Muljavi, marec 2010; tudi jedilnik smo »prilagodili« nekdanjim časom.

ZA PRIPRTIMI VRATI

Geografske značilnosti muljavske pokrajine

1. GEOGRAFSKA LEGA

Muljavska pokrajina je značilna dolenska pokrajina, ki po geografski regionalizaciji pripada Dolenjskemu podolju. Dolenjsko podolje je prehodna pokrajina na stiku Posavskega hribovja na severu in Suhe krajine na jugu, kjer se prvine rečnega reliefa vse bolj umikajo kraškim elementom. K Muljavski pokrajini smo uvrstili 13 naselij s pripa-

dajočim zemljiščem, ki spadajo v šolski okoliš podružnične šole Muljava. Na spodnji karti je obravnavano območje omejeno z rdečo črto.

2. KAMNINSKA SESTAVA IN POVRŠJE

Muljavsko pokrajino sestavljajo triasne in jurske kamnine ter pliocenske in kvartarne usedline. Iz triasnih kamnin je zgrajeno območje med Polževim in Muljavo. Prevladuje dolomit, ponekod pa se ob dolomitu pojavljajo tudi vložki klastičnih kamnin ali

Karta 1: Muljavska pokrajina z okolico

Vir: Atlas Slovenije

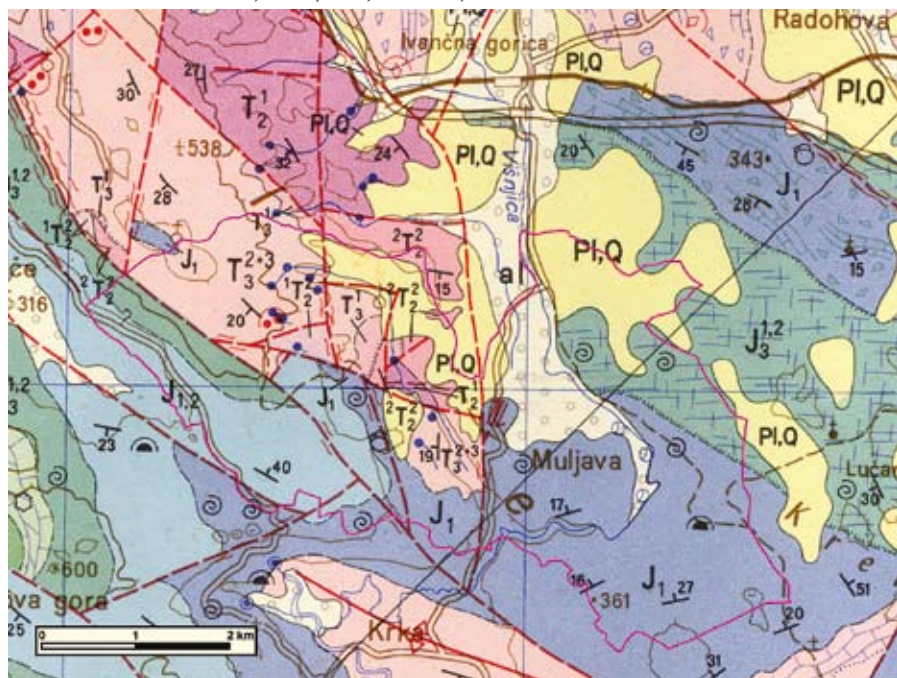
apnenca. Južni in vzhodni del Muljavske pokrajine gradi jurski apnenec. Ponekod je plastovit in vsebuje velike školjke litiotide, drugod pa je masiven in vsebuje fosilne ostanke koral. Širše območje Leščevja in Gorenje vasi prekriva rdeča in rjava pliokvartarna glina. Glina je prvotno nastala kot netopni ostanek ob preperevanju apnenca ter dolomita in je v bistvu rdeča kraška zemlja oziroma terra rossa. Kasneje je bila glina večji del prenesena s tekočimi vodami in je značilna za celotno Dolenjsko podolje od Šmarja - Sapa prek Ivančne Gorice in Trebnjega vse do Novega mesta. Ravno ob Višnji in njenih pritokih sestavljajo

mlade kvartarne naplavine. Te so pretežno ilovnate, ponekod pa se pojavlja tudi prod.

S tektonskega vidika je značilna grudasta zgradba. Ob dolgih prelomih dinarske smeri (od severozahoda proti jugovzhodu) so bile posamezne grude dvignjene ali spuščene. Večji del grud je nastal v zgornjem pliocenu in pleistocenu, ko so nastali tudi dolgi regionalni dinarski prelomi.

Površje Muljavske pokrajine lahko razdelimo na tri enote. Na zahodu se dviguje višji planotast svet Kriške planote oziroma Polževega, osrednji del pripada Muljavski doli-

Karta 2: Geološka karta Muljavske pokrajine z bližnjim sosedom

Vir: Osnovna geološka karta, list Ribnica

ni, južni in vzhodni del pokrajine pa zavzema majo nizke in močno zakrasele planote.

Kriška planota ali **Polževo** je izrazita kraška planota. Ker je povečini zgrajena iz dolomitov, so kraški pojavi manj izraziti. Precej strmo pobočje se spušča proti Lučkemu dolu in je poraščeno z gozdom. Na nasprotni strani pa je pri Velikih in Malih Vrheh pobočje bolj položno, zato so tu nastala naselja in kmetijske površine.

Ob spodnjem toku Višnjice, ki se pri Ivančni Gorici usmeri na jug proti Krki, leži **Muljavska dolina**. Mimo Mleščevega in Gorenje vasi poteka v poldnevniški smeri do zaselka Polje. Tu naredi Višnjica velik ovinek mimo vasi Velike in Male Kompolje ter Sušice in teče prek prevala pri zaselku Brezje proti zgornji Krški dolini. V zgornjem delu je široka aluvialna ravnica v nadmorski višini od 312 do 324 m, po kateri se občasno razlivajo poplave, zato so na njej pretežno travniki. Na robu doline, kjer se svet vzpne v nizke terase ter položna pobočja oblih nizkih goric, pokritih z rdečo glino, so pasovi bolj sušnih zemljišč. Tam so nastale vasi in obdelovalne površine že v davni preteklosti, saj mnoge arheološke najdbe in gomile pričajo o stari poselitvi tega dela Dolenjske.

Območje, ki leži južno in vzhodno od Muljavske doline, je sestavljeno iz nizkih kraških planot. Slednje nimajo skupnega imena in so najpogostejše poimenovane kar po gozdovih, ki jih poraščajo zaradi močne zakraselosti. Tako se valovit planotast svet vzhodno od Gorenje vasi in Bojanjega Vrha imenuje Bojanski boršt, predel med Mu-

ljavo in Sušico pa Brezje. Značilne reliefne oblike teh območij so predvsem vrtače in škraplje. V okolici hriba Ragljevka (474 m) nad Potokom pri Muljavi je nekaj kraških jam in brezen.

3. LEGA NASELIJ

BOJANJI VRH (351 m) je precej razpotegnjena vasica z gručastim jedrom na pri-sojnim zahodnem pobočju zakraselega in gozdnatega Bojanskega boršta. Zahodno od vasi je razširjena dolina Višnjice. Njeni najnižji deli so porasli s travo in občasno poplavljeni. Ob Višnjici je zaselek Polje. Dva kilometra vzhodno od vasi je izvotljena kapniška Zlata jama.

GORENJA VAS (325 m) je gručasto naselje ob robu Bojanskega boršta. Zahodno od vasi teče po široki dolini Višnjica in poplavlja bližnje travnike. V spodnjem delu vasi je na stranskem toku Višnjice deloval mlin.

LEŠČEVJE (384 m) je razložena vas, ki obsega več zaselkov na podolgovatih vzpetinah nad dolino Lahkega potoka. Na griču nad izvirom potoka Brziček je zaselek Leščevje. Nad njim se vzpenja gozdnati hrib z razvalinami gradu Roje, ki ga je upodobil Jurčič v povesti »Grad Rojinje«. Na zahodnem pobočju Slemen leži zaselek Kravjek, kjer je nekoč stal istoimenski grad. Tudi grad Kravjek se pod imenom Slemenice omenja v Jurčičevem Desetem bratu. K zaselku spadajo še domačije na levem bregu Lahkega potoka. Kravjek z južne strani obdaja dolina, Dol imenovana, kjer so njive in travniki, ki jih v času obilnega deževja zalije voda. Na nižji vzpetini nad sotočjem Lahkega potoka in

Konjskega studenca je zaselek Laškovec, v njegovi bližini pa manjši ribnik, obraščen z vodnimi makrofiti. Tukajšnji potoki so kratke ponikalnice. Lahki potok izvira v več kraških izvirih in je naravno ohranjen. Obrasel je z obvodno vegetacijo in sodi med hidrološko in zoološko naravno dediščino. Ponika pod cesto južno od Leščevja. Ob njem je deloval mlin. Pred jezom je umetni bajer, ki so ga nekoč naseljevali raki, danes pa krapi in zlate ribice. V južnem delu je mokrišče s trstičjem, ki prehaja v sklenjen gozd zoološkega in botaničnega pomena.

MALE KOMPOLJE (318 m) so razložena vasica ob kolenu potoka Višnjice. Na vzhodu se dviga Bojanski boršt. K naselju sodi tudi južno ležeči zaselek Štorovje. Po dolinskih travnikih so požiralniki, ki so aktivni ob poplavah, njive pa so na ravnini večinoma na zahodni strani.

MALE VRHE (510 m) so gručasta vasica na zakraseli vrtačasti planoti, ki se pri Sv. Duhu vzpne do nadmorske višine 630 m. Na vzhodu se gozdnato pobočje spušča v dolino Travenček proti Leščevju. Pod hišami v Logu sta dva studenca s pitno vodo, ki je v kraški okolici manj pogosta.

MEVCE (400 m) so gručasta vasica na zakraseli uravnavi nad košeninami Plotovi in pod gozdnatim robom Brda. Na severni strani je vzpetina Roje, vrh katere sredi krčevine stoji istoimenski zaselek. Pod Rojami izvira Korito. Na južni strani se vrtačast svet dvigne proti Žičnemu vrhu (423 m) in Mali Ragljevki (474 m). V bližnjem gozdu je kraška Zvenčena jama.

MULJAVA (320 m) je gručasto središčno naselje na zahodni strani doline potoka Višnjice. Večina hiš je na pobočju. Vzhodno ob Višnjici je zaselek Preža, južno ob potoku pa zaselek Brezje, ki stoji sredi istoimenskega gozda. Gruča hiš med cerkvijo in Sušico se imenuje Gornja Muljava. Na zahodni strani vaškega zemljišča se dviga greben Slemen (392 m), pod katerim je kraški izvir Brziček, ki ponikne južno od Muljave. Severno od vasi je nizek osamelec Gorica. V zakraseli okolici so značilne kraške reliefne oblike z vrtačami in požiralniki, med katerimi so Španove rupe geomorfološka posebnost. Po regulaciji Višnjice so prenehale tudi občasne poplave.

OSLICA (340 m) je gručasta vas na pobočju nad dolinico Bajerji, po kateri teče potok Brziček. V dolini so bili nekoč ribniki gradu Kravjeka, kjer so gojili ribe in rake. Ob Obru, izviru Brzička, je obratoval mlin, niže ob potoku pa so vlažni travniki Loke. Izvir je ohranjen v naravnem stanju in je del hidrološke naravne dediščine. Vzhodno od jedra vasi je zaselek Nova vas, severno pa se dvigajo gozdnata Slemen.

POTOK PRI MULJAVI (318 m) je gručasta vas na vrtačasti terasi na jugovzhodnem pobočju Žičnega vrha (423 m). Pod naseljem izvira potoček Ušivec, ki ponika v vrtači v Dolu. Vzhodno pod domačijami je ožja dolina potoka Brzička, ki ponika v bližnjih Rupah. Po potoku, ki je v tem kraškem svetu redek pojav, je vas dobila ime. Na pobočju nad Brzičkom so na terasah njive.

SUŠICA (330 m) je lepa gručasta vas na

zahodnem pobočju gozdnatega Brezovca nad Šiško dolino, po kateri teče Višnjica. V dolini so travniki, ki jih ob nalivih poplavlja narasli potok. Južno od vasi je gozdnat grič Golobovec (437 m) z globljim breznom brez imena. Pod vasjo je ob Višnjici delovalo več mlinov in žag. Šiška dolina se proti jugu nadaljuje kot suha dolina Draga, ki je zarasla z gozdom, medtem ko se Višnjica niže prebija skozi ožjo dolinico mimo Brezja proti Krški vasi. Med Sušico in Brezjem je poplavna ravnica naravno ohranjena v epigenetskem koritu. Ker je potok in okoliška poplava ravnica življenjski prostor vodnih nevretenčarjev in rjavih žab, sodi med hidrološko, geomorfološko-površinsko ter zoološko naravno dediščino. V bližnjem gozdu so odkrili več predzgodovinskih gomil, na mnogih njivah pa rimske grobove.

TREBEŽ (345 m) je majhna gručasta vasica, po imenu sodeč mlada krčevina sredi obsežnih gozdov južno od Sušice. Na južni strani je kopasta vzpetina Golobovec, na severu pa teče Višnjica. Na gozdnatem površju proti zahodu in jugu so številne vrtače.

VELIKE KOMPOLJE (320 m) so strnjena vasica na levem bregu Višnjice, kjer ta vstopa v ožjo dolino vse do zgornje Krke. Del vasi je na pobočju Bojanskega boršta. Na zakraselem površju ob Višnjici so številni ugrezi in požiralniki, v katere izginja voda ob poplavih. Na obronkih so polja, na ravnini do Višnjice pa travniki.

VELIKE VRHE (504 m) so gručasta vas na uravnani in močno zakraseli planoti Polzevo. Na jugovzhodni strani je dolina Dol, kjer

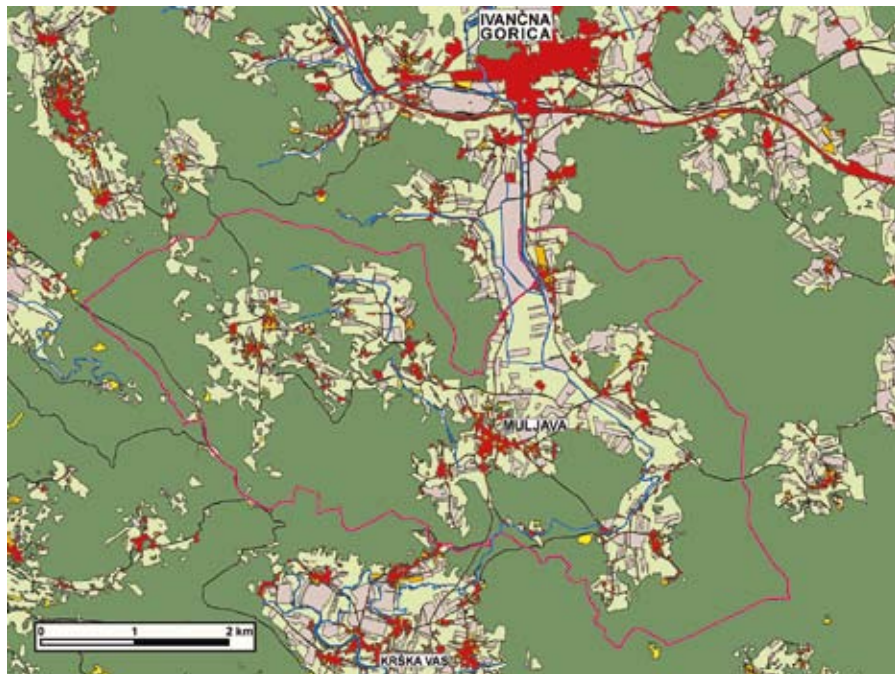
so njive Pirh v terasah. Na severozahodu je zaselek Na Poljanah, njive Gure in gozd. Ob poti proti Mevcam je izvir Korito, ki se že po nekaj metrih izgubi v tleh. V dolomitnem svetu je nekaj peskokopov. Južno od Prestrane je v gozdu kapniška Široka jama.

4. GOSPODARSTVO

Skoraj dve tretjini površja prekriva gozd, ki je razširjen predvsem na zakraselih in bolj strmih območjih. Dobro četrtno pokrajine obsegajo travniki, ki so razširjeni na poplavnem svetu ob Višnjici ter v širši okolici naselij. Njivam pripada 5 % zemljišč, sadovnjakom pa le 1 %. Preostanek površin zavzemajo naselja in ceste (3,7 %), kmetijska zemljišča v zaraščanju (0,3 %) in vodne površine (0,2 %).

Kljub zakraselemu svetu je bila zemlja v Muljavski pokrajini dovolj radodarna, da je ljudem omogočila preživetje. Vseskozi je bila Muljavska dolina pretežno kmetijsko območje, kjer sta se je bolj kot poljedelstvo uveljavili mlečna in mesna živinoreja. Kmetijam so del zaslužka prinašale tudi dejavnosti, kot so pridelovanje sadja (jabolka, hruške, orehi), čebelarstvo, prodaja gozdnih sadežev, predvsem borovnic, jagod, malin, kostanja in gob, ter izdelovanje zobotrebcev. V Rojah je bilo celo nekaj nasadov vinske trte, ki so bili preostanek nekdanj obsežnih vinogradov bližnjega gradu Kravjeka. Okoliški gozdovi so dajali obilo možnosti za dodaten zaslužek s prodajo drv in hlodovine, zato je v vaseh delovalo tudi nekaj žag. Žita so mleli milni ob Višnjici v Gorenji vasi (Undrov mlin), v Brezju in Sušici (Malnarjev in Žagarčkov mlin). Mleli so

Karta 3: Raba tal v Muljavski pokrajini (roza – njive, oranžna – sadovnjaki, svetlo zelena – travniki, rumena – površine v zaraščanju, temno zelena – gozd, rdeča – naselja in ceste, modra – vode)

Vir: Grafični podatki RABA (18. 10. 2010) Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

belo, koruzno, zmesno in krmilno moko ter ostopali kašo in ješprenj.

Zemlja je tukajšnjim kmetom omogočila dovolj pridelka za dom, s proizvodnimi viški pa so lahko trgovali s sosednjimi pokrajinami. Znano je, da so pridelke vozili na ljubljanski trg. Dobro se je obnesla prodaja krompirja, mleka, perutnine, jajc, masla, gob in zdravilnih zelišč.

5. PREBIVALSTVO

Ob prvem popisu prebivalcev je v Muljavski pokrajini živelo 732 ljudi. Število je narašča-

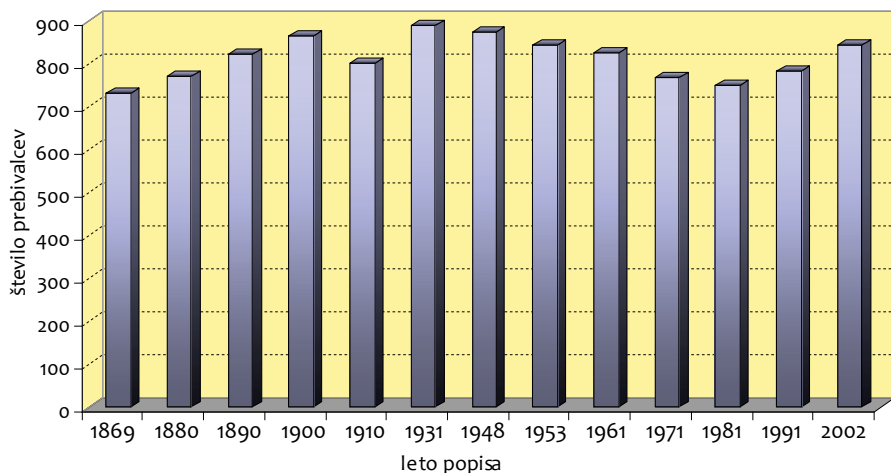
lo vse do začetka 20. stoletja. Zaradi odseljevanja, ki je bilo posledica agrarne prenaseljenosti, je število prebivalcev do druge svetovne vojne nihalo. Največje število prebivalcev je zabeležil popis iz leta 1931, ko je tod živelo 888 ljudi.

Po drugi svetovni vojni je kmetijstvo nazadovalo, saj so se mnogi zaposlili v neagrarnih dejavnostih. Okrepila se je dnevna migracija v zaposlitvena središča v Ivančno Gorico, na Krko, Grosuplje in v Ljubljano. Nekateri so se tudi za stalno odselili drugam. Vse do leta 1981 je število prebivalcev

Preglednica: Število prebivalcev v Muljavski pokrajini po popisih od leta 1869 do 2002

kraj	1869	1880	1890	1900	1910	1931	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Bojanji Vrh	71	72	67	86	69	58	62	61	63	62	49	48	51
Gorenja vas	54	54	52	64	56	67	42	45	55	65	67	73	89
Leševlje	37	25	57	59	60	60	49	51	49	42	43	40	50
Male Kompolje	22	28	24	22	25	30	38	38	30	25	23	20	23
Male Vrhe	49	44	61	49	43	55	39	38	37	20	28	29	24
Mevce	27	32	29	33	36	27	30	30	27	20	16	22	28
Muljava	113	140	135	127	155	189	226	227	247	234	259	276	270
Oslica	64	64	74	60	53	71	66	55	51	58	48	50	49
Potok pri Muljavi	48	42	47	47	37	57	52	52	60	58	57	60	55
Sušica	127	146	139	138	131	130	129	121	98	75	67	72	109
Trebež	21	14	16	17	10	7	14	8	5	9	9	11	12
Velike Kompolje	35	45	41	45	34	44	49	45	38	33	35	36	40
Velike Vrhe	64	66	81	117	94	93	77	73	65	66	50	46	44
skupaj	732	772	823	864	803	888	873	844	825	767	751	783	844

Število prebivalcev v Muljavski pokrajini

upadalo, po tem letu pa znova beležimo naraščanje števila krajanov. Število prebivalcev se bliža že omenjenemu višku iz leta 1931, kar je posledica večjega naravnega

prirastka in priseljevanja.

*Mojca Hrvatini,
učiteljica geografije na OŠ Stična*

Jurčičeva Muljava

Muljava, mirno vaško naselje nedaleč od dolensjske Stične, je zaslovela in živi v splošni slovenski predstavi kot rojstni kraj pisatelja Desetega brata. Poznana je tudi po poznogotski podružnični Marijini cerkvi in po njenem zlatem baročnem oltarju. Vas se je spojila z imenom pisatelja, ki je tod preživel mladostna leta in je pozneje z ustvarjalno močjo v podobah ohranil utrip časa in poteze ljudi. Muljava, Jurčičev Obrhek, je postala del kulturnega izročila. (Barbarič, 1986).

»Obrhek, vse do kraja – s Krjavljevo kočo vred, je imel dvaindvajset številčk nad hišnimi vrati. Da so bile hiše po večini lesene ali samo ometane, da so bili posamezni tramovi, čeravno iz bukovine, vendar že črvojedi in črno

zakajeni, da so bile nekatere strehe, kakor se je iz zarez na slemenu bralo, že petnajstkrat s slamo prekrite in je skoraj sploh šestnajsto tu in tam kaka luknja krovca prosila: to nam potrjuje, da je bil Obrhek star. Obrščanje pa so bili tudi najboljše duše, kar si jih misliti moreš.

Dasiravno siromašni kmetavzi in revni ko jare miši vsi do enega, katerega bomo še omenili, ravnali so se vendar po božjih in cerkvenih zapovedih; odrajšovali so fronke in desetino in bero, če je bilo le za žive in mrtve mogoče, ob pravem času. Dasiravno so možakarji včasih malo porentačili in pokleli, kadar so jih ženice razjarile ali kadar je pri pipi tobaka govorica tako nanesla, da se je bolj možato podalo, če so vpleti hudiča ali vraga med mirne in poštene besede; dasiravno so obrški fantinje, da bi staro navado

Muljava, razglednica, poslana 1906. leta; iz arhiva Marjana Potokarja

in svojo čast ohranili, sešli se na večer sredi vasi, polegli pod velikim »čampljevim drevesom« in kako staro pesem zaokrožili; čeravno so imele ženske tisto čudovito lastnost, katero je že pred več kot devetnajst sto leti pri Galijancih Julij Cezar našel – zvedavost namreč: vendar pri vseh teh slabostih so bili Obrščanje pobožnejši kakor ko vsi njih sosedge okrog in okrog. Vsak večer si slišal v posameznih hišah petdesetkrat ponovljeno češčenomarijo z roženkranskim dostavkom; sredi Obrhka pa je stalo leseno znamenje s kaj malo umetelno izrezljano podobo Križanega, kateremu so vaška dekleta na vsako pomlad z venci in rožnimi kitami olepšale in pred katerim se je vsak vaščan mimogredoč spoštljivo odkrival, spomnivši se na smrt in na fajmoštрово besedo, tudi če je ravno šel od krčmarja Obrščaka ves vinski in težak.« (Jurčič 1992, 34–35)

Tako je Obrhek in njegove prebivalce opisoval Jurčič v 4. poglavju prvega slovenskega romana. Res je, v Jurčičevem času so bili domovi leseni, kriti s slamo in so imeli borno opremljene notranje prostore. Tako je hiša, ki jo je po preselitvi iz sosednje preužitkarske bajte leta 1826 zgradil pisatelj ded in se tako na zunaj osamosvojil, bila nekoliko trdnje grajena, iz kamna, kar ji je omogočilo trajanje za sto let, do prve temeljne obnove leta 1928. (Barbarič, 1986)

Jurčičev dom stoji na dvignjenem kraju v vasi med štirimi hišami, ki so jih v starejših časih in še v Jurčičevi mladosti imenovali Zavod in jih tako ločili od druge Muljave na drugi strani ceste.

Pajštbarjevi, Jurčičevi, so se uvrščali med sedmerico najrevnejših v vasi, med »masličarje«, to je med tiste, ki so razpolagali le s četrtno ali z »maselcem« grunta, kakor je zapisal Levec. Revščina je Jurčiča zaznamovala za vse življenje: še hiša se ni mogla preživljati, kako bi potem mogli vzdrževati sina med študijem na Dunaju?! Posebej takrat, ko niso več pritekali honorarji od Janežiča; to pa je Jurčiča prisililo v časnikařstvo. (Barbarič, 1986)

Jurčiča je zaznamoval ded Jankovič, večč pisanja, manj njegovi starši. Ded je Jožku poosebljal vso modrost starih izročil; spominjal se ga je, ko je osemletnega vzel na

Jurčičeva Muljava, 1912; iz arhiva Borisa Dolničarja

semenj v Višnjo Goro, kako si je polnil pipo med posameznimi deli zgodbe, kako je načel pripoved in jo razvijal, sedeč na nizkem obzidju na pol razvaljenega pokopališča, zavedajoč se, da njegova beseda med vsemi v vasi največ velja (Barbarič, 1986).

Od kod pravzaprav izvira Jurčičev rod, nam najlepše pove Ciril Jurčič, pisateljev pranečak; o Muljavi in njenih »farnih težavah« v daljnji preteklosti je veliko napisal župnik Alojz Zupanc, o prvi šolski zgradbi na Polju pri Muljavi pripoveduje iz ognja rešena kronika, o udarniškem delu in gradnji nove šole na Muljavi številni listi, zapisi, Muljavci.

*Zbrala Zlata Kastelic,
učiteljica slovenščine,
zgodovine in etnologije na OŠ Stična*

Iz starih listov ... Zmeda župnijske meje na Muljavi

»Veliko bolj mikavno mi je postalo vse šele potem, ko sem zgodovino tega okraja spoznal. Menim, da ima človek potem ves drug razgled, če razen naravne lepote in lege pozna tudi važne dogodke iz nekdanjih časov.« (J. Jurčič, Zbrano delo III, 79)

Tako je duhovnik Alojzij Zupanc, po rodu Krčan, rojen 16. 6. 1893, ki je župnikoval v Šmihelu štirideset let, leta in leta z veliko ljubeznijo reševal in zbiral zgodovino krajev v zgornjem toku reke Krke. Poznali so ga vsi prebivalci krške doline; naznanili so mu vsako najdbo. Tako je bila rešena marsikatera dragocenost, ki bi se brez njega izgubila. Nanj so se obračali tudi znanstveni sodelavci iz Ljubljane in Novega mesta, mar-

sikdo pa je pri njem izvedel veliko več, kot je pričakoval. Radodarno je delil iz zakladnice svojega obsežnega znanja, postregel s sadovi svojega vinograda ... izčrpal arhive vseh župnij v žužembski dekaniji, napisal kroniko večine župnij. In ravno v tej kroniki, ki sem jo pred leti dobila za nekaj časa na posodo pri krškem duhovniku Humarju, sem odkrila zanimive podatke o tistih, ki so v tisočletjih tod živeli, delali, trpeli in upali. Zgodovinske osebe, dogodke in pojave je duhovnik Lojze tako spretno povezal, da so kar zaživele pred mano. Kroniko je bilo vredno prebrati, nekaj zanimivosti pa predstavljam tudi vam.

»Muljava ima veliko bliže na Krko kakor v Šentvid, a se ni nikdar priključila Krki. Zdi se, da so tudi Vrhe, Podbenek in Šica bile priključene Krki šele po ureditvi meja.

Glavnina krške župnije je bila Suha krajina. Na Muljavi je meja sploh zapletena: štirje posestniki spadajo v župnijo Krka, vsi ostali, s cerkvijo vred, pod Šentvid. Muljava je namreč sestavljena iz dveh nekdanjih vasi: Muljave in Zavoda. Zavod je bil nekoč zaselek dveh hiš, ki so se vulgo imenovale nekdanj Zavodnik in Tokec, pozneje pa Kocman in Tokec. Oba grunta sta bila podložna samostanu v Stični in vedno spadala v krško župnijo. Kocmanova domačija je imela dve hiši prav blizu skupaj. Manjša je bila namenjena »ta starim«, to je preužitkarjem in so jo poimenovali kar z nemškim izrazom Bajštube. Nekoč so to hišo najbrž odprodali ali pa je to storil stiški samostan. Novi posestnik te hiše se je imenoval vulgo Bajštubar. Hišo so pozneje prestavili kakih

sto metrov višje na vaški svet. V tej hiši je bil rojen leta 1844 Josip Jurčič, vulgo Pajžbarjev Jožek, prvi slovenski romanopisec. Bil je krški faran, kot pisatelj pa si je dal po Zavodu psevdonim Zavojšček.

Pozneje je neki Tekavec postavil svojo hišo v gozdu severno od Zavoda. Dobil je ime Beber, to je Tekavec. Gozd je spremenil v njive. On pa je ostal šentviški faran, čeprav je okrog in okrog njegove zemlje krška župnija.

Mlinar Breznik bi moral spadati v župnijo Šentvid. Ko pa so oktobra 1771. leta dajali hišam števila, na povelje cesarice Marije Terezije, je takratni Breznik, ki se je pisal Janez Smrekar, dal zapisati mlin pod Šico št. 1 zato, da je prišel v krško župnijo. Zdaj spada ta hiša zopet pod Muljavo, pa je še vedno v krški župniji. Tako je nastala ta čudna zmeda župnijske meje na Muljavi.«

Iz starih listov ... Krška šola – prepovedan sad za muljavske otroke

Ta delitev Muljavcev v dve fari se je posledično čutila tudi v izobraževanju otrok. V kroniki Alojzija Zupanca beremo:

»Iz muljavske soseske je bilo najbližje na Krko, kamor so ljudje vedno hodili k maši in otroci k veronauku. V Stični tudi ni bilo fare in je bila cerkev ljudstvu odprta le ob gotovih praznikih. Cerkev sv. Katarine, severno od samostana s svojim pokopališčem, je bila šentviška podružnica. V Šentvid je tako hodil eden od Mežnarjeve družine, da

je slišal oznanila, če bo katera maša tudi na Muljavi.

Od nekdanj so muljavski otroci hodili na Krko za prvo sv. obhajilo. Pod Marijo Terezijo so dobili tudi šolo na Krki. Krški kaplan je hodil na veliko soboto blagoslavljal jedila in »previdevat« bolnike. Zato je imel drugi krški kaplan pravico pobirati bero po celi muljavski soseski.

Ko je prišel na Krko, sicer blagi, a trmasti duhovnik Jurij Sorc, je v hipu naredil konec solidarnosti med krško in šentviško duhovščino. Svojim kaplanom je prepovedal stopiti v šentviško faro, kamor je spadala tudi muljavska soseska in muljavska cerkev. Sorc je zahteval, naj vsi farani hodijo k službi božji vsak v svojo župnijo. Na veliko soboto je moral biti blagoslov jedi pri Kocmanu v Zavodu in ne v muljavski cerkvi, saj je Kocman spadal pod krško faro.

Župnik Sorc je spodil vse otroke muljavske soseske iz krške šole, prav tako iz krške cerkve in s tem od verouka, posledično tudi od prve spovedi in svetega obhajila. Muljavski otroci kakih deset let !!! niso hodili nikamor v šolo. Tako so si bili Muljavci prisiljeni oskrbeti svojo šolo, a so se nekateri bali stroškov. Začel se je dolgoletni boj za in proti šoli na Muljavi, ki se je končal tako, da je muljavska občina kupila na Polju hišo in »grunt« Špendala, kanonika v Novem mestu. To hišo so priredili za šolo in učiteljsko stanovanje. Dohodki tega posestva pa so več let krili potrebe male muljavske občine.«

Iz starih listov ... Velika cerkev v majhni muljavski soseski

V kroniki Alojzija Zupanca beremo tudi o muljavski cerkvi. »Romanski slog, po velikosti presega marsikatero župno cerkev, čeprav ima majhno sosesko – na Muljavi osem gruntov, na Kompoljah tudi toliko in toliko na Bojanjem Vrhu.«

»Čemu torej tako velika cerkev v tistih časih?« se sprašuje kronist Zupanc. »Biti je morala znamenita božja pot. Na dan sv. Marka, ko je bil ta dan še zapovedan praznik, so prišle velike množice ljudi iz nekdanje šentviške fare k procesiji na Muljavo. Cerkev je bila že pred pol tisočletja poslikana s freskami. Poslikal jo je umetnik Joanes Labacensis, tudi avtor fresk v cerkvi na Kamnem Vrhu in v cerkvi sv. Katarine na Plešivici. Muljavska cerkev je bila poslikana vsa in ne samo v prezbiteriju! Na znamenito božjo pot spominjata tudi oltar in prižnica pri portalu v atriju. Zaradi velikih množic je morala biti služba božja na prostem.«

Zupanc v svojih zapisih razmišlja naprej: »Muljavska cerkev je bila verjetno predvidena za župnijo s podružnicami v Černelem, v Podbeneku na Šici, Gabrovki in Valični vasi in morda še v Hrastovem Dolu. Žal se to ni zgodilo, saj ni bilo nikogar, ki bi daroval posestvo za župno nadarbino. Vsa muljavska soseska je bila last stiškega samostana, ki pa za ustanavljanje novih župnij ni bil sposoben ... zemljo so morali darovati plemenitaši, duhovniki, kakor župnik na Krki Jernej Krašina, ki je ustanovil župnijo Hinje in pater Alberik Radič, usta-

novitelj župnije Ambrus ... Morda prav iz tega razloga Muljava ni bila nikoli priključena krški župniji, čeprav je imela najbližje do Krke. Vez te župnije bi postala stara cesta čez Kompolje v Tolčane in Valično vas, Krka pa bi imela desni breg reke Krke, to je Suho krajino.«

Muljavcem ni prinesel župnije niti čas cesarja Jožefa II., saj se je ustanovila župnija v Stični, kamor je bila priključena soseska sv. Marjete v Černelem z Gorenjo vasjo, Gabrovka in Valična vas pa novi zagraški župniji. Muljava je še vedno ostala šentviška podružnica.

Omenimo lahko še, kdo je gradil muljavsko

Oltar v cerkvi Matere Božje na Muljavi; iz arhiva Zlate Kastelic

cerkev. Če sklepamo »po desetini«, je bil graditelj muljavske cerkve graščak z gradu Vinjek, nemško Weineck, ljudsko Benek. Pobiranje desetine je bilo namreč vpeljano za zidanje in vzdrževanje cerkva, tudi preživljanje duhovnikov. Iz urbarjev (Županc 1964, 219) je razvidno, da je bila nekdanja desetina v muljavski in črnelški soseski last graščine na Kravjeku. Šele leta 1697 jo je baron Jurij Raubar prodal opatu Antonu von Gallenfelsu za 7000 goldinarjev ...

O muljavski cerkvi je že veliko napisanega; nekaj posebnosti pa vendarle moramo omeniti. »Dohod v zvonik je čez kor in podstrešja in ne iz zakristije izpod zvonika. Ko so naredili čudoviti baročni oltar Marije Vnebovzete, leta 1674, so dragi oltar zavarovali z obokom, ki sloni na stebrih. S tem so bile presekane freske, kar je velika škoda.«

»V začetku 20. stoletja je pri pokopališkem zidu stal hlev za kaplanovega konja; tudi lipa, na kateri so bili sršeni, je stala še v Jurčičevem času. Potem se je posušila in so jo odstranili.«

Pa še to: cerkev je imela nekoč mežnarski grunt (Županc 1964, 221), ki so ga leta 1848 prepisali na mežnarja in ga s tem rešili vojске. Danes na lastnino spominja samo še hišni priimek Mežnar.

Iz starih listov ... Turki na Muljavi

Županc piše tudi o Turkih na Muljavi. Glede datuma vdora Turkov se razhajajo kar s tremi avtorji, ki so zapisali, da so Turki opustošili Muljavo na Miklavžev semenj, leta 1475. Sam je prepričan, da se je to zgodilo na dan sv. Marka, 25. aprila 1475 ali morda 1471. leta, ko so prišle na Muljavo prošnje procesije iz vse šentviške župnije. Turki so v tistem času namreč ropali po južni Štajerski. Ob Sotli jih je napadla vojska Ludvika Kozjaka, ki so ga Turki ujeli in zahtevali plačilo v višini 2000 goldinarjev. Ujet je bil tudi Semenič (morda z gradu Mačerole). Turkom

Jurčič, J. 1995. Jurij Kozjak. Ljubljana: Karantanija

je bila pot proti Ljubljani odprta, za muljasko cerkveno slovesnost pa so izvedeli po zaslugi izdajalcev. Ljudi so polovili na stari cesti od Tolčan čez Bojanji Vrh; mnoge so pobili, čez štiri tisoč pa so jih odpeljali v sužnost. Po ljudskem izročilu naj bi Turke pošteno opikali sršeni in jih tudi pregnali, a Zupanc v svojih zapisih hudomušno pripomne, da sršeni niso ravno ločevali med kristjani in napadalci ... Ljudje so bežali največ v votlino ob izviru Krke, saj so bili nekaj desetletij pred tem porušeni gradovi na Krki na Rojah in Mačerole in tako ni bilo več taborov.

Zaradi turškega vpada je najbolj trpel Bojanji Vrh, saj je tam še osem desetletij pozneje »živel« samo en grunt od vsega devetih. Turki so uničili tudi del Šice, Slovec (zdaj Trebež), Žagarjev mlin, ki je bil obnovljen šele leta 1619, in sicer kot žaga.

Josip Jurčič je »strahovito« nesrečo popisal v Juriju Kozjaku, slovenskem janičarju. Zupanc navaja (1964, 226), da Jurij Kozjak ni bil nikdar janičar pač pa glavar v Samoboru. »Ludvik Kozjak pa je bil res odkupljen in to je zgodovinska podlaga za povest«, razpreda misli Zupanc v svoji Kroniki. »Grad Kozjek je stal pičlo uro proč od gradu Šumberk. Leta 1476 se je Ludvik Kozjak v zahvalo, da se je rešil turške sužnosti, odpovedal »foklijski« pravici nad tremi grunti. Kozjaki so izumrli z Ludvikom Kozjakom, sledili so jim Sauerji, ki pa so bili zagrizeni luterani ... « Povest o Juriju Kozjaku je Jurčič pisal kot sedmošolec, svetovalec pa mu je bil prefekt v Alojzijevišču Janez Bonač, ki je bil sam pesnik. Zupanc (1964, 228) pa pravi takole: »Zamisel povesti Jurij Kozjak je delo Janeza Bonača, Jurčič pa jo je izpeljal in spisal.«

*Iz starih listov: zbrala Zlata Kastelic,
učiteljica zgodovine, slovenščine
in etnologije na OŠ Stična*

7773. D. Rovšek. Ljubljana. 1912. Iz arhiva Zlate Kastelic

LETNICE, ZAPISANE V SPOMINU

Razvoj šolstva na Slovenskem od elementarne osnovne šole do sodobne devetletke

12. in 13. stoletje:

prva izpričana šola na Slovenskem - STOLNA ŠOLA na sedežu koprške škofije;

sledijo:

SAMOSTANSKE ŠOLE, ŽUPNIJSKE ŠOLE, MESTNE ŠOLE;

obdobje protestantizma:

OSNOVNE ŠOLE (elementarna, splošna, ljudska),

STANOVSKÉ ŠOLE;

obdobje protireformacije:

ŽUPNIJSKE, MESTNE ŠOLE (temeljno znanje),

JEZUITSKO ŠOLSTVO;

1765:

vpeljana delna šolska obveznost na pobudo države, PREDILSKÉ ŠOLE;

1774:

izdana Splošna šolska naredba - prvi šolski zakon (Marija Terezija);

OSNOVNA ŠOLA postane splošna in obvezna, ne pa tudi enotna; skrb za šolo prevzame država;

vedeni trije tipi osnovnih šol:

TRIVIALKE na podeželju,

GLAVNE ŠOLE v večjih mestih,

NORMALKE v glavnem mestu vsake dežele;

NEDELJSKE PONAVALJALNE ŠOLE, obiskovali po končani osnovni šoli, po 12. letu starosti;

obdobje Ilirskih provinc:

ŠTIRIRAZREDNA OSNOVNA ŠOLA, enotna, slovenščina učni jezik in učni predmet;

obdobje po odhodu Francozov:

potrjen drugi avstrijski osnovnošolski zakon, predlagan v letu 1805; skrb za šolstvo prevzame cerkev, ukinjena enotna osnovna šola, uvedene tri različne stopnje osnovnih šol:

- trivialke, glavne šole, normalke;
- mreža rednih in nedeljskih ponavljalnih šol;

1869:

sprejet tretji državni osnovnošolski zakon: vpeljana osemletna šolska obveznost, šole postanejo državne in deželne ustanove, učitelje plačuje država, uvedena telovadba, uvedena nova kategorija šole – MEŠČANSKA ŠOLA, vanjo se lahko vpišejo učenci po končanem petem razredu osnovne šole;

1883:

sprejeti dopolnilni zakonski predpisi, na Koroškem in Štajerskem vpeljana obvezna osnovna šola, na Kranjskem in Primorskem pa redna ŠESTRAZREDNA in DVELETNA PONAVALJALNA ŠOLA;

1929:

sprejet šolski zakon: uvedena je splošna in obvezna osnovna šola, uvedeni razredi, oddelki in ocene, kot jih poznamo danes, osnovna šola postane »narodna šola«, razdeljena v

ŠTIRILETNO OSNOVNO ŠOLO in ŠTIRILETNO VIŠJO NARODNO ŠOLO, v kateri traja pouk do 14. leta starosti;

po končani osnovni šoli lahko nadaljujejo šolanje na

NIŽJI GIMNAZIJI, MEŠČANSKI, STROKOVNI IN VAJENSKI ŠOLI;

višja narodna šola na podeželju navadno nima 7. in 8. razreda, ampak pouk od novembra do marca kot nadomestek za nedanjo ponavljalno šolo.

K osnovnim šolam sodijo otroška zavetišča, gospodarske in gospodinjske šole;

1931:

sprejet zakon za meščanske šole; učenci lahko nadaljujejo šolanje na srednji strokovni šoli ali na učiteljskih;

1941:

v obdobju druge svetovne vojne se je razvilo partizansko šolstvo s pomembno nalogo ohraniti slovenski jezik;

1945:

sprejet odlok o organizaciji osnovnih in srednjih šol v skladu z ločitvijo Cerkve od države, odpravljene so zasebne in meščanske šole;

1946:

izšel zakon o sedemletnem obveznem šolanju, in sicer

ŠTIRJE RAZREDI OSNOVNE ŠOLE in TRIJE RAZREDI VIŠJE OSNOVNE ŠOLE;

namesto v višjih osnovnih šolah so lahko nadaljevali šolanje na

NIŽJIH GIMNAZIJAH, ki so imele tri nižje razrede, sledilo je pet višjih razredov;

1950:

ponovno uvedena osemletna šolska obveznost, del sedemletke spremenjen v nižje gimnazije, ki so postale štiriletne; enako višje gimnazije;

1953:

sprejet odlok o obveznem osemletnem šolanju, uzakonjena šolska obveznost od sedmega do petnajstega leta starosti;

1958:

sprejet splošni zakon o osnovnem šolstvu, ki je uzakonil

OSEMLETNO OSNOVNO ŠOLO kot edino obliko obveznega osnovnega šolstva brez olajšav;

gimnazije postanejo štiriletne in omejene na bivše višje razrede;

število osnovnih šol se zmanjša, predvsem nižje organizirane šole, nastanejo

POPOLNE OSEMLETKE in ŠTIRILETNE POPOLNE OSEMLETKE in ŠTIRILETNE POPOLNE OSEMLETKE;

1973:

spremenjen predmetnik in učni načrt;

1974:

vpeljevanje celodnevne osnovne šole;

1993:

priprava osnutkov za devetletko;

1996:

sprejet zakon o osnovni šoli in z njim določeno postopno izvajanje in pričetek DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE.

*Zlata Kastelic,
učiteljica slovenščine, zgodovine
in etnologije na OŠ Stična*

Preteklost in sedanjost podružnične šole na Muljavi

Leta:

- 1890 – se pojavijo potrebe po šoli za občino Muljava; otroci so hodili v šolo v Šentvid, oddaljen do dve uri hoda,
- 1908 – občina Muljava dobi ukaz od tedanje deželne vlade in okrajnega glavarstva, da mora priskrbeti šolo,
- 1910, 13. junij – kupljena Tičkova domačija na Polju, hiši št. 8 in 9. Prodal jo je Francišek Špendal, župnik v Tržiču, sicer rojen na tej domačiji, po zelo ugodni ceni in »le za šolo«,
- 1910, 3. oktober – pričetek pouka v šoli na **Polju pri Muljavi** s prvim učiteljem Jožetom Jakličem in z učiteljico Ivo Dolinšek,
- 1934/1935 – šola na Polju razširjena iz enorazrednice v dvorazrednico,
- 1940/1941 – število otrok se je povzpelo na 93, pouk je potekal v slovenskem jeziku; dopisi v slovenščini in italijanščini,
- 1942, 7. julij – Italijani so šolo požgali,

ostalo je golo zidovje, zgorel je ves inventar, ostala je le kronika, ki jo je nekdo rešil iz ognja,

- 1943, 31. marec – nadaljevanje pouka v hiši Marije in Antona Tekavca, v prostorih, namenjenih za trgovino, z učiteljico Ančko Vrbič, »napravile so se klopi, table, miza in stolčki« (Šolska kronika, 1945 do 1956),
- 1943, 1. september do 1944, 24. januar – na Muljavi ni bilo pouka,
- 1944, po 24. januarju – organizirana partizanska šola do maja 1945 z učiteljem Cvetom Budkovičem,
- 1945, 2. julij – ponoven pričetek pouka, trajal 14 dni z učiteljico Marto Aplenc,
- 1945, 15. oktober – pouk v prostorih

Naslovnica šolskega dnevnika, šolsko leto 1942/1943, razredničarka Ana Vrbič; iz Zgodovinskega arhiva, Ljubljana

Obrščakove gostilne, št. 21; ta prostor je bil namenjen pouku ves čas po požigu šole na Polju, otroci iz Oslice in Leščevja, razen petih, hodili v šolo na Krko,

- 1945/1946 – otroci iz vasi Oslica, Potok, Leščevje, Mevce hodijo v šolo na Krko, razen sedmih otrok; nato so začeli obiskovati pouk na Muljavi; otroci iz Malih in Velikih Vrhov ostanejo v šoli na Krki,
- 1946, 28. avgust – izbran prostor za novo šolo na Habjanovi gorici,
- 1947, 26. oktober – slavnostna otvoritev šole na Muljavi,
- 1947, 28. oktober – otroci prvič sedli v šolske klopi v novih prostorih,
- 1948, od 19. do 22. 5. – pionirji sodelovali pri Triglav filmu Vaški učitelj,
- 1948, 12. december – otvoritev stanovanjskega bloka v bližini šole,
- 1948/1949 – 9 učencev se je vpisalo, po predhodno opravljenem izpitu pred komisijo, v nižjo gimnazijo na Krki,
- 1950/1951 – možen vpis v nižjo gimnazijo v Stični,
- 1952/1953 – učenci so po končanem četrtem razredu napredovali v peti razred na Muljavi, v naslednjih letih pa so obiskovali pouk na Muljavi od 1. do 8. razreda, (uvedba osemletnega šolanja),
- 1958, 31. avgusta – z novo šolsko reformo odpravljene splošno izobraževalne šole: OŠ Krka, OŠ Ambrus, OŠ Korinj, OŠ Zagradec, **OŠ Muljava**, OŠ Stična, OŠ Višnja Gora,
- 1958, 1. septembra – ustanovljene osnovne šole "novega tipa": nižje organizirane osnovne šole: Krka (3 oddelki), Ambrus (4 oddelki), Korinj (1 oddelek), Zagradec (4 oddelki), **Muljava (3 oddel-**

ki), Višnja Gora (5 oddelkov), osnovna šola Stična z vsemi osmimi razredi; nižji razredi gimnazije postal višji razredi osnovne šole,

- 1963 – določitev centralnih in samostojnih šol. Centralni šoli postaneta:
 - Stična s podružnicama Krka in **Muljava**,
 - šola v Višnji Gori postane samostojna šola,
 - Ambrus s podružnicama Korinj in Zagradec,

Zapisnik prve redne učiteljske konference osnovne šole na Muljavi, 4. 9. 1958; iz Zgodovinskega arhiva, Ljubljana

- 1964/1965 – reorganizacija mreže osnovnega šolstva in določitev popolnih in podružničnih šol. OŠ Stična postane popolna osnovna šola s podružničnimi osnovnimi šolami Krka, Ambrus, Korinj, Zagradec, Muljava, Višnja Gora,

- 1964/1965 – učenci so v 5. razred odšli v centralno šolo v Stični,
- 1966/1967 – na Muljavi so nabirali znanje le učenci od 1. do 4. razreda, višja stopnja je bila že v celoti prešolana v Stično, število otrok se je zmanjšalo na 58,
- 1968/1969 – šola na Muljavi je postala dvooddelčna (od 1. do 4. razreda v dveh kombiniranih oddelkih),
- 1978/1979 – zgrajeno športno igrišče pri šoli,
- 1980 – otroci se vključujejo v pripravo na šolo – malo šolo,
- 1992 – OŠ Stična spet postane samo-

stojni vzgojno-izobraževalni zavod,

- 1998 – Občina Ivančna Gorica postane ustanoviteljica javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda OŠ Stična. V njeno sestavo sodijo: matična šola v Ivančni Gorici in podružnične šole na **Muljavi**, na Krki, v Višnji Gori, v Ambrusu, v Zagradcu in v Stični,
- 2003/2004 – uvedba 9-letne šole na Muljavi.

*Zlata Kastelic,
učiteljica slovenščine, zgodovine
in etnologije na OŠ Stična*

E. Burjava:

Namen prostorov	Število prostorov	Kubatura m ³	Način ogrevanja	
			Centralno m ³	Število peči
sobe za administracijo in ekonomat	1	746,8 m ³		1
sobe za oskrbovance				
šolske sobe (učilnice)	2	349,44 m ³		2
stranski prostori				
ostali prostori				
Skupaj	3	1096,24		3

1. Koliko dni v letu se povprečno kurijo prostori 150 dni
2. Dnevna potrebna kuriva (brez ogrevanja):
- a) za nemehanično ureditev (navadne štedilnike in peči v kuhinji, pralnicah, kopalnicah in temu slično) premoga kg, drva kg, plina m³:
- b) za mehanično ureditev (štedilnike in peči v kuhinjah, pralnicah in kopalnicah in t. sl. priključene na centralno kurjavo) premoga kg, drva kg, plina m³:
3. Za šole: Ali je pouk enkrat ali dvakraten 2 krat Koliko ur dnevno traja pouk 8 ur.
4. Koliko ur dnevno se prostori ogrevajo v ogrevalni dobi 2 ur.
- ok 6-7 ur, ok 10-12*

F. Razsvetljava:

Namen prostorov	Površina osvetljenega prostora	Dnevno osvetljenje razsvetljave povprečno	Število namiznih lampic	Skupna jakost vseh namiznih lampic	Povprečna jakost 1 lampice	Povprečna jakost lampice na 1 m ²
sobe za administracijo in ekonomat			1	25W	25W	
sobe za oskrbovance						
šolske sobe (učilnice)			4	25W	25W	
stranski prostori			5	100W	150W	
stranski prostori						
Skupaj			10	150W	200W	

Evidenca kurjave in razsvetljave v letu 1948 v šoli na Muljavi; iz Zgodovinskega arhiva, Ljubljana

PODOBE PRETEKLOSTI

Podobe preteklosti – šola na Polju ...

V šolski kroniki, ki se je začela pisati v šolskem letu 1934/1935 smo zasledili, da ni nobenih podatkov o pričetkih šole na Polju, saj se je do takrat vodil le opravični zapisnik šolskega upraviteljstva. Podatke so takratni zapisovalci kronike pridobili od najstarejših prebivalcev šolskega okoliša.

O potrebi šole za občino Muljava se je govorilo že leta 1890; otroci iz občine Muljava so hodili v šolo v Št. Vid, kamor so imeli tudi do dve uri hoda. »Sresko načelstvo v Litiji je zaukazalo županstvu občine Muljava, da razmišlja in napravi sklep, kje in kakšna šola bi se napravila, ker število otrok je bilo za novo šolo zadostno.«

Za novo šolo se je zavzemal šolski nadzornik Ljudevit Stassny, največ zaslug pa je imel muljavski župan Ignacij Špendal, ki je živel na Polju pri Muljavi, št. 10.

»Prvotno je bil namen napraviti šolo z jako

obširnim šolskim okolišem. Ali temu sta se uprli občina Dob (sedaj Št. Vid) in Krka. Slednja ni hotela za Lučarjev Kal, ki bi imel biti všolan v novo šolo, ničesar prispevati. Še sedaj (1935) hodijo otroci iz Lučarjevega Kala v Št. Vid v šolo, dasi bi imeli v šolo na Polje le pol ure hoda, a v Št. Vid imajo pol-drugo uro. Istotako je bilo z vasjo Šica. Sem bi imeli otroci pol ure hoda, a v Krko imajo okrog uro in pol.«

Tako se je šola »odmaknila« za celih 20 let. Leta 1908 pa so Muljavci zopet dobili ukaz tedanje deželne vlade in okrajnega glavarstva, da morajo priskrbeti šolo. Zgodba o prispevkih se je ponovila, češ »če jo hoče občina Muljava imeti, naj jo sama napravi!«

Frančišek Špendal, župnik v Trziču, doma s Polja pri Muljavi je kupil posestvo in hiši s številčkama 8 in 9, saj ga je hotel rešiti pred propadom. To je bila župnikova domačija, na njej pa je zelo slabo gospodaril njegov brat. Občina Muljava je že imela zbran denar za šolo, zato je župan Ignacij Špendal pregovoril svojega prijatelja župnika, da

Tičkova gostilna, na Polju pri Muljavi; iz arhiva Borisa Dolničarja

Šola na Polju; iz arhiva Borisa Dolničarja

hiši proda občini za šolo. Res se je to zgodilo; hiši sta bili prodani pod ceno, a le za namene šole! Muljavci so seveda hoteli šolo na Muljavi, »dolgo je trajal boj med vasjo Muljava in ostalimi vasmiki«, a so končno dosegli sporazum.

Pogodba je bila sklenjena 13. junija 1910. leta. Vse je stalo 18 000 kron. Občina Muljava je takoj popravila streho, opremila šolo. Namestni učitelj je postal Jožko Jaklič (z odlokom okrajnega šolskega sveta v Litiji, z dne 18. avgusta 1910, št. 1666) in 13. septembra je že začel vpisovati šoloobvezne otroke. »Na dan 15. 9. 1910 je bilo slovesno blagoslovljenje poslopja in izročitev svojemu namenu. Otvoritvena maša je bila v cerkvi M. B. na Muljavi, povabljeni pa je bilo tudi okoliško učiteljstvo, ki se je odzvalo. Po sv. maši pa so bili odrasli in šolska mladina pogoščeni v gostilni g. Ignacija Špendala. Takoj drugi dan so začeli z rednim poukom.«

Učitelj Jaklič je bil že oktobra istega leta imenovan za provizoričnega učitelja v Loški Potok, na Polje pa je prišla učiteljica Iva Dolinšek.

Opisali bomo nekaj šolskih let iz različnih obdobji: pred 2. svetovno vojno, med vojno, po vojni, po odločitvi za samostojnost.

Šolsko leto 1934/1935 je bilo posebno, saj so 9. oktobra ob 4. uri popoldne 1934 v Marseillu ustrelili kralja Aleksandra. Tik pred smrtjo je naročil: »Čuvajte Jugoslavijsko!« Po šolah so izvedli žalne slovesnosti, na Muljavi je bila v cerkvi M. B. žalna »služ-

ba božja«. »Učencem se je ob vsaki priliki s primernimi predavanji opisalo vse važnejše dogodke, kakor nesrečni atentat, prihod mrtvega Kralja – Mučenika v domovino, pogrebne svečanosti, počivališče na Oplenču poleg slavnih prednikov itd. Utrjevala se je ob vsaki taki priliki ljubezen in neomajna zvestoba do naše prelepe domovine in do prevzvišene vladarske rodovine.«

Omeniti moramo pouk v »rokotvornih delih« za dečke 5., 6., 7., 8. šolskega leta; na šoli se je gojilo praktično gospodarstvo in gospodinjstvo. Vpeljan je bil kmetijski pouk. V poletnem času so učenci delali na šolskem vrtu. Na šoli so poučevali še telovadbo, ženska ročna dela in drugi deželni jezik tako, kakor »ukazuje učni črtež«. Tudi šolski nadzornik, Ivan Bezeljak, je bil z delom na šoli izredno zadovoljen.

Dr. Fedran je opravljal zdravniške preglede otrok; zdravstveno stanje je bilo zadovoljivo, nalezljivih bolezni ni bilo, tudi v letih pozneje ne, kakšno zimo so se spopadali s »hripo«, otroke so cepili tudi proti kozam. Otroci so bili po izjavi zdravnika zdravi, čvrsti, zlasti pa čisti, tudi šola!

Otvoritev šole, 15. septembra 1910; iz arhiva Borisa Dolničarja

Šolo na Polju je v tem letu obiskovalo 78 otrok.

V šolskem letu 1935/1936 se je začel vpis otrok v ponedeljek, 2. septembra, od 9. do 12. ure dopoldne in od 13.00 do 17.00. V torek, 3. septembra, je bila otvoritvena služba božja v cerkvi na Muljavi in je bil pouka prost dan. Zaključek šolskega leta pa je bil v soboto, 27. junija 1936, s proslavo Vidovega dne. Dan so zopet začeli z mašo na Muljavi, kjer so zapeli pesem Bože pravde. Vrnili so se v šolo, v lepo okrašeni sobi so prisostvovali proslavi, dobili še nekaj napotkov za počitnice in Izkaze o šolskem napredku oz. Knjižice za učence/ke narodnih šol. Na šolskem posloplju je visela, s cvetjem in zelenjem, okrašena trobojnica.

Nekoga jutro je priletela sinica na šolsko okno in začela milo tožiti: "Gospod učitelj, poslušaj me! Tčki v trojem razredu so silna ponedelja. Poda me in prorsod preganjaja. Staknili so me je gneuda in iz njega po metaliteta pilot, ker so rečki pomrli." Gospod učitelj ostro poka na učence.

Siničja tožba, 12. šolska naloga, Pomlad prihaja, 1924

Slovesnosti v tem šolskem letu:

1935:

- septembra, rojstni dan Njegovega Velikanstva kralja Petra II., slovesna maša, petje državne himne, proslava v šoli;
- oktobra, zadnjo šolsko uro žalni nagovor ob 1. obletnici smrti kralja Aleksandra I., Zedinitelja;
- oktobra, v cerkvi na Muljavi molitve ob obletnici kraljeve smrti, žalna svečanost v šoli, pouka ni bilo;
- decembra, v nedeljo, praznik Ujedinjenja, šolska proslava, obvezna maša na Muljavi;

1936:

- 27. januarja, predavanje o sv. Savi, velikem srbskem svetniku;
- 4. februarja, Strossmayerjev dan, pouka prost dan s predavanjem o življenju in delu biskupa, še pred tem maša;
- 20. maja, pouka prost dan zaradi procesije »iz Krke na Šico«;
- 21. junija, god sv. Alojzija, maša v muljavski cerkvi, prvo sveto obhajilo za novince – prvoobhajance se je obdarilo »s prelepo podobo v spomin na prvo sveto obhajilo« in pogostilo;
- 11. junija, praznik sv. Rešnjega telesa, šolska mladina se je udeležila procesije, delno, v Stični, v Št. Vidu, na Krki.

V kroniki je natančno popisana razpored spovedi.

Izleti:

- Več poučnih izletov v bližnjo okolico, na Muljavo v Jurčičev dom, v hišo Cirila Hočevarja, kjer so slike Jurčičevih romanov, v Stično v samostan, na Šico – »v svrhu ponazorovanja in poglobitve na-

zornega nauka, zemlje, zgodovinskega in prirodnoznanstvenega pouka».

- V soboto, 19. oktobra 1935. leta, celodnevni poučni izlet na Polževo, ravno tako majniški izlet, 10. junija.
- V mesecu maju izleti v gozd, po eno, dve ali tri ure, zaradi nabiranja rjavega hrošča.

Nadzori dela v šoli:

»V torek, dne 9. junija 1936. leta je nadzoroval to šolo šolski nadzornik, g. Bezeljak Ivan iz Litije.« Nadzor je bil opravljen iz računstva, slovenskega učnega jezika, branja in slovstva, v nižjih razredih pa iz računstva,

čitanja, realij, deklamacij in petja. Ogledal si je tudi pisne in risarske izdelke ter izdelke ročnih del. Natančneje si je ogledal tudi šolski vrt. O uspehih šole se je »prav pohvalno izrazil«.

Šolo so obiskovali tudi člani krajevnega šolskega odbora; tudi oni so se lahko prepričali, da se »učiteljstvo res žrtvuje pri vzgoji in pouku izročene ji mladine«.

Druge šolske obveznosti:

- predavanje o tednu Rdečega križa,
- predavanje Organizacija priprav za letošnje jesenske vežbe v obrambi civilnega prebivalstva pred sovražnim na-

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA DRAVSKA BANOVINA		Podatki o učencu (H)	
Drž. <u>dravstveno</u>	narodna šola	Priimek in ime	<u>Sever Vinko.</u>
<u>na Solju pri Polju.</u>		Dan, mesec, leto rojstva	<u>18. oktobra 1926.</u>
Šolsko leto: 193 <u>6/37</u>		Razred: <u>II. a. s. o. v.</u>	Rojstni kraj
Ime učenca (-ke)		Srez	<u>Litija.</u>
<u>Sever Vinko.</u>		Banovina	<u>Dravska.</u>
		Narodnost	<u>Jugoslov.</u>
Šol. upravitelj: <u>[Signature]</u>		Veroizpovedanje	<u>rim. katol.</u>
		Stanovanje	<u>Bojanci voh, 2.</u>
		Starši ali odgovorni skrbnik	<u>Strobelis, Helen, pos. Bojanci voh, 2.</u>
		Prvi vstop v šolo	<u>1. septembra 1936.</u>

Knjižica za učence/učenke narodnih šol, 1936/1937; iz arhiva Antonije Sever

- padom iz zraka,
- predavanje Dan mira,
 - predavanje Obrtniški teden,
 - protituberkolozni dnevi in dežji dnevi – kako se ubranimo jetike, varnost športa in gojitev telesne kulture,
 - predavanja o materinskem dnevu – podmladek Rdečega križa vsako drugo nedeljo v mesecu maju prireja v vseh šolah v državi proslavo materinskega dne,
 - predavanje – proslava tuberkoloznega dne,
 - predavanje o jetiki,
 - predavanje Mednarodni dan štednje.

Kot zanimivost: šola na Polju je imela 350 uradnih dopisov v enem šolskem letu, krajevni šolski odbor pa osemnosemdeset.

Šolo na Polju je obiskovalo 83 otrok.

V naslednjih letih do vojne se »uradovanje« ni bistveno spreminjalo. Omenimo, da je šolski upravitelj predaval o Rapallu, 11. 5. 1937 so učenci odšli na izlet na Obolno; izlet je pripravila Ana Šiška, por. Vrbič (poročila se je 11. 12. 1936 z g. Julijem Vrbičem, dipl. filozofom) Pokazala je vso okolico, opozorila na strani neba, na znamenite griče. Beremo tudi, da je prišlo do spora pri volitvah

Ocena učnega uspeha																							
Polletje	Vednje	Veronauk	Narodni jezik i manjšinski po § 45. zak. o nar. šolah					Zgodovina	Zemljepis	Računstvo in oblikovje	Poznavanje prirode	Praktična gošpodar. znanja	Higiena	Gošpodarstvo-gospodinjstvo	Ročno delo	Risane	Lepopisje	Petje	Telovaladba po sok. zast.	Letni uspeh	Izostali dnevi	Datum izdajanja	
			alogen-aki	srbo-irv.	nemški	ma-đarski	izostali dnevi																
I	5 3 4 3 . .	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4	4 3 3 3 4
II	5 4 4 3 . .	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4	5 4 4 3 4

Pregled redov:				
za vedenje		za napredek in letni uspeh		s štev.
odlično	= odl	odlično	= odl	5
prav dobro	= pd	prav dobro	= pd	4
dobro	= d	dobro	= d	3
neprimerno	= npr	slabo	= sl	2
		nezadostno	= nz	1

Razr. učitelj: <i>J. K. K.</i>	
Podpis staršev ali skrbnikov	I polletje: <i>Marija K. K.</i> II. polletje:

Knjižica za učence/učenke narodnih šol, 1936/1937; iz arhiva Antonije Sever

v krajevni šolski odbor. Izvolili so samo Muljavce, odbornikov, ki bi zastopali Bojanji Vrh, Male Kompolje, velike Kompolje, Polje in Gorenjo vas niso potrdili. V šolskem odboru so zahtevali tudi muljavskega župnika Pavla Perka in ne Janeza Berganta, čeprav je ta poučeval veronauk na Polju. Taka nesoglasja so samo škodovala napredku šole. Stari šolski odbor se je vseeno zanimal za šolo, posebno njegov predsednik Alojzij Erjavec.

V šolskem letu 1936/1937 je število šoloobveznih otrok naraslo na 88. Pridobili so stanovanje za šolskega upravitelja v stavbi nasproti šole. »Kaj pa druga učna moč?« se je spraševal upravitelj Arnšek.

V naslednjem šolskem letu, **1937/1938** so me drugim praznovali 150-letnico rojstva Vuka Karadžića, proslavili so Jadranski dan, izpeljali Propagando proti metiljavosti, Zatiranje kapusovega belina, izvedli predavanje Izseljeniški teden, zbirali denar za odkup Prešernove hiše (zbrali 82 dinarjev). Izvedli so Treznostni teden s predavanji o alkoholu. Organizirali so že ustaljene izlete, odpravili so se tudi na železniško postajo v Ivančno Gorico in v Ljubljano na velesejem, v soboto, 11. junija. »Pred ogledom velesejma se je peljalo otroke tudi v muzej. Po izletu se je v šoli z učenci pogovorilo, kaj so videli v muzeju in kaj na velesejmu. Učenci so opisovali tudi znamenitosti Ljubljane. Ob povratku se je mladini kupilo dva litra malinovca, ker so trpeli vsled vročine žejo. Stariši in mladina so bili za prirejen izlet zelo hvaležni.«

V nedeljo, 5. decembra 1937. leta je umrl Alojzij Erjavec, posestnik iz Velikih Kompolj 3, predsednik šolskega odbora, razgledan človek; veliko skrbi je posvečal šoli na Polju in njenemu razvoju.

Omeniti moramo, da so v šoli na Polju pri Muljavi posvečali veliko skrb ročnim delom, gospodarstvu in gospodinjstvu – tako praktično kot teoretično, vpeljali so kmetijski pouk; v spomladanskem, poletnem in jesenskem času so otroci delali na šolskem vrtu. Naročene so imeli tudi kmetijske časopise in knjige.

Šolska mladina je imela v ponedeljek, 21. marca 1938, Dečji dan. Z mladimi smrekami so pogozdovali v Bojanskem borštu, last menihov iz Stične. G. Rafael Burnik je mladini razložil, zakaj se mora pogozdovati, kdaj in kako. Pohvalil jih je, da so spretni in pridni. Menihi so poskrbeli za pogostitev s sirom, klobasami in z malinovcem. Dobili so toliko, da so dobrote nesli tudi domov.

V tem šolskem letu je bilo 82 šoloobveznih otrok, dva sta ostala brez pouka, eden gluhonem in eden duševno nesposoben.

V šolskem letu **1938/1939** je delo na šoli potekalo po ustaljenih tirnicah, 24. 9. so praznovali obletnico smrti Antona Martina Slomška, 20. januarja 1939 so imeli predavanje Čuvanje telegrafskih in telefonskih naprav, 26. novembra pa je šla šolska mladina na Higijensko razstavo na Krko. Udeležili so se tudi predavanja.

Majniški izlet so naredili na Zaplaz, obzorje so razširili s predavanjem Pomen sadjarstva za naše kraje (banovina je obdarovala Alojzija Zajca s trsnimi škarjami), poučili so se o zaščiti gozdov in rastlin in nabiranju smrekovih vršičkov, o zaščiti pred napadi iz zraka ...

Ob koncu šolskega leta je bilo na šoli 89 otrok, »materinski jezik – slovenski, rimsko katoliške vere, jugoslovanski državljani, torej Jugoslovani«.

Starši otrok so bili povečini kmetovalci, nekateri delavci in obrtniki; »dokaj je tudi takih otrok, ki služijo«.

Šolsko leto **1939/1940** ni prineslo nobenih večjih sprememb. Predavanjem se je pridružila tema o izseljeništvu, »surovem go-

vorjenju šolske mladine«, »pospeševanju tujskega prometa in ovirah s strani našega prebivalstva«. Otroci so zopet pogozdovali, menihi pa so se oddolžili z bogatimi malicami; 27. aprila 1940 so si v Stični ogledali, kako se dela sir, videli so tudi mesnico. Pot so nadaljevali proti Kadunški jami, 19. junija pa so šli na poučni majniški izlet na Polževo.

Šola na Polju je veliko pozornosti posvečala »umnemu gospodarstvu«. 17. aprila 1940 so imeli sadjarski tečaj, ki ga je priredil sreški kmetijski referent Anton Lampret: saditev sadnega drevja, oskrbovanje starega drevja, gnojenje, cepljenje in precepljenje, škropljenje in priprava škropiv ...

V tem šolskem letu je šola na Polju obiskovalo 90 otrok, en deček pa zaradi gluhosti ni bil deležen pouka.

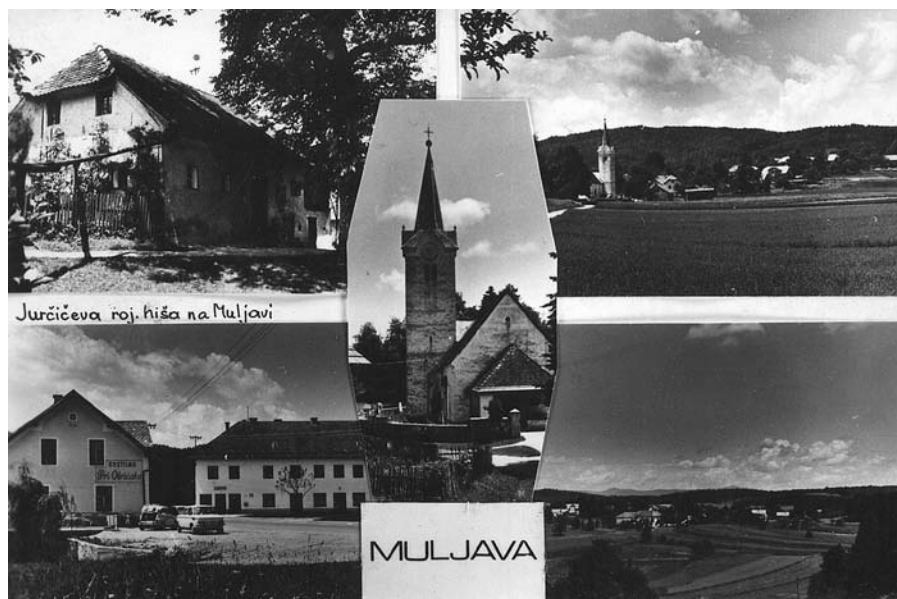
Čatež pod Zaplazom med obema vojnama; iz arhiva Jureta Logarja

Podobe preteklosti – čas med vojno ...

Kakor je zapisal učitelj Perko, so otroci hodili v šolo redno vse do vstopa Jugoslavije v vojno, 11. 4. 1941. Na šoli sta poučevala učitelj Janko Arnšek, šolski upravitelj in Ančka Vrbič. V tem času je bilo 93 šoloobveznih otrok. Burni vojni časi so se odražali tudi v šoli; otroci niso več redno hodili v šolo, sliko kralja Petra so čez noč zamenjali z italijanskim kraljem in Mussolinijem, poučevalo se je v slovenščini, in sicer računstvo, slovenščino, prirodopis, risanje, lepomisli, dopisi pa so bili dvojezični. Slovesnosti ni bilo, proslav tudi ne! Italijani so prišli »k nam v rokavicah«, po 27. aprilu 1941 pa so postali bolj nezaupljivi. Tako so 7. julija 1942

požgali šolsko poslopje na Polju pri Muljavi in poleg šole stoječo občinsko hišo, kjer je stanoval šolski upravitelj. V kleti so našli celo vizitko italijanskega vojaka, ki je šolo požgal. Kot po čudežu pa se je ohranila šolska kronika, ki jo je nekdo rešil iz ognja. Italijani so požgali še pet hiš v okolici šole; oropali so celo cerkev, kamor so si ljudje skrili precej blaga, požgali so barako na Preži, kjer je bilo veliko zajcev, AŽ panjev čebel ... odpeljali so ljudi v internacijo. Ljudje so prav obubožali.

Pouk bi se moral začeti 3. novembra 1942, a ker je bila šola požgana, so pričeli s poukom šele 31. marca 1943, in sicer v gostilni pri Obrščaku, v lokalu, ki je bil pripravljen za trgovino. Prostor so opremili. Šolski upravi-

Muljava, levo spodaj Obrščakova gostilna, v kateri je med vojno in takoj po vojni potekal pouk; iz arhiva Jureta Logarja

telj, Janko Arnšek, se je preselil v Ljubljano, kjer je ostal v času okupacije. Vodstvo šole je prevzela Ančka Vrbič in sama poučevala vse razrede. Šoloobveznih otrok je bilo 103. Šolski okoliš se je povečal za vas Šico. Pouk je potekal redno, poučevalo se je vse predmete, razen zgodovine in deloma zemljepisa. Starši so se bali pošiljati otroke v šolo, posebej iz bolj oddaljenih vasi. Od 1. septembra 1943 do 24. 1. 1944 ni bilo pouka na Muljavi. V jeseni je bila le sv. maša, ki so se je udeležili učenci, učiteljica Ančka Vrbič in še neka učiteljica, ki pa je takoj odšla od tu.

24. januarja 1944 je bila odprta partizanska osnovna šola z učiteljem Cvetom Budkovičem. Poučeval je do maja 1944. Pouk je bil nereden, večkrat so ga morali zaradi nevarnosti prekiniti za dan ali dva. Budkovič je vodil dnevnik partizanske šole, ki je še ohranjen. Poučeval je računstvo, zgodovino, slovenščino, telovadbo in petje. Ker je znal dobro igrati na kitaro, so otroci znali vse partizanske pesmi na pamet. Življenje na Muljavi so 1944 »popestrili« ameriški piloti, dve sestreljeni nemški letali ...

Reden pouk se je pričel 2. julija 1945, a je trajal le 14 dni. Poučevala je Marta Aplenc v gostilni pri Obrščaku, dopoldne in popoldne, kjer je bil že med okupacijo pripravljen prostor za šolo. Poučevala se je zgodovina OF, slovenščina, računstvo.

Kraje je najbolj zaznamovalo dejstvo, da ni bilo doma nobenega mladega moškega.

Podobe preteklosti – na poti k novi šoli po vojni ...

15. oktobra 1945 – je bil začetek pouka, zopet v zasilnih prostorih Antona in Marije Tekavca, na Muljavi št. 21, v gostilni pri Obrščaku. V šolski okoliš so spadale vasi: Muljava, Bojanji Vrh, Gorenja vas, Veliko in malo Kopolje, Šica. Iz Leščevja in Oselce je hodilo na Muljavo le pet otrok, ostali so hodili v šolo na Krko. Šolo je obiskovalo 100 otrok, v treh oddelkih, od 1. do 4. razreda. En otrok je ostal brez pouka. Zaradi vojne so sedeli v prvem in drugem razredu tudi otroci, stari 13 ali 14 let. Pozabili so osnovno znanje.

15. 10. 1945 – je bil iz Šmihela pri Žužemberku na Muljavo prestavljen učitelj Jože Perko. Marta Aplenc pa je s 1. novembrom odšla, 26. 10. 1945 je na Muljavo prišla poučevat Marija Okorn, učiteljica pripravnica, ki je končala učiteljske 1943. leta.

8. 11. 1945 – je bil prvi množični sestanek, kjer so se pogovorili glede nove stavbe za šolo. Določili so tri prostore. »To so bili: Habjanova gorica, Bolka Ignacija in zemljišča pri Hočevarjevi kapelici.« Nekaj dni kasneje se je pojavil novi ponudnik, ki bi zamenjal svoje zemljišče s še enkrat tolikšnim zemljiščem pri stari šoli. To je bil Franc Zupančič, posestnik, Muljava 11, vulgo Štrohnov Francelj.

8. 12. 1945 – je bil sestanek za vse vasi šolskega okoliša. Niso se mogli sporazumeti glede lokacije nove šole; tako je prišla iz Ljubljane komisija, ki je ugotovila neupo-

rabnost stare šole, »novo poslopje pa naj se gradi na takem prostoru, da bodo imeli vsi otroci enako razdaljo do šole. To pa je Muljava«. (Šolska kronika od 1940/1941 do 1955/1956, str. 23)

28. 12. 1945 – se je določil šolski okoliš: Muljava kot središče, Potok, Mevce, Leščevje, Oselca, Bojanji Vrh, Gorenja vas, Veliko in Malo Kompolje, Šica.

9. 1. 1946 – je bil ponovno sestanek, da se ugotovi, katera parcela je najbolj primerna in da se pripravi vse, kar je potrebno za okrajno komisijo.

11. 1. 1946 – je prišlo do menjave šolskega

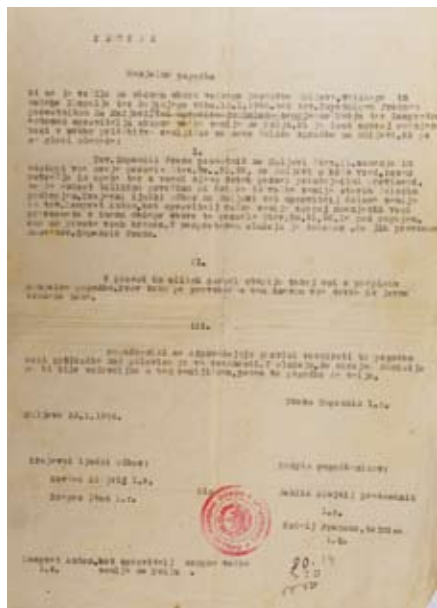
zemljišča z Zupančičevo parcelo na Muljavi, št. 11., ki postane last šolske občine. »Napravila se je menjalna pogodba, ki je bila meseca marca potrjena in s tem je ostala ta zemlja Franceta Zupančiča last šolske občine.« (Šolska kronika od 1940/1941 do 1955/1956, str. 23)

Na vsakem sestanku se je pojavila zahteva, da se naredi proračun in se pove, koliko bremena bo padlo na državo in koliko na kraj.

22. 1. 1946 – je bil okrajni komisijski ogled; okrajna komisija, v sestavi Karla Urbančiča – predsednika odbora, Vekoslava Perparja – šolskega nadzornika, Alojzija Nebca, tehnika, Podkoritnika – okrajnega zdravnika. »Bilo je precej hrupa in končno niti niso podpisali zapisnika komisijskega ogleda vaščani Bojanjega Vrha, Velikih in Malih Kompolj. Okrajna komisija je potrdila zemljišče Franca Zupančiča, ki ga je občni zbor vaškega posestva zamenjal in potrdil.«

25. 1. 1946 – Z Antonom Tekavcem, lastikom hiše na Muljavi, št. 21, sta predsednik KLO Muljava Alojzij Jaklič in upravitelj osnovne šole na Muljavi Jože Perko 25. 1. 1946 sklenila nastopno pogodbo o najemu sobe v omenjeni hiši za potrebe šole.

»Tov. Tekavec Anton, posestnik na Muljavi, odda upraviteljstvu osnovne šole na Muljavi 1 sobo kot učni prostor v svoji hiši Muljava št. 21 za dobo treh let, tj. od 1. januarja 1946 do 1. januarja 1949 oziroma dokler ne bo zgrajena nova šolska zgradba, ki se bo letos začela graditi.

Ponudnik zemljišča za gradnjo nove šole na Muljavi Franc Zupančič in menjalna pogodba; iz Zgodovinskega arhiva, Ljubljana

Poleg učne sobe ima upraviteljstvo osnovne šole pravico do 1 kleti za spravljane drv in 1 manjše sobice za učila. Letna najemnina bo znašala 1200 din, ki jo bo plačeval v dveh polletnih obrokih okrožni odbor OF za ljubljansko okrožje. Za najemodajalca je pogodba prva tri leta neodpovedljiva.

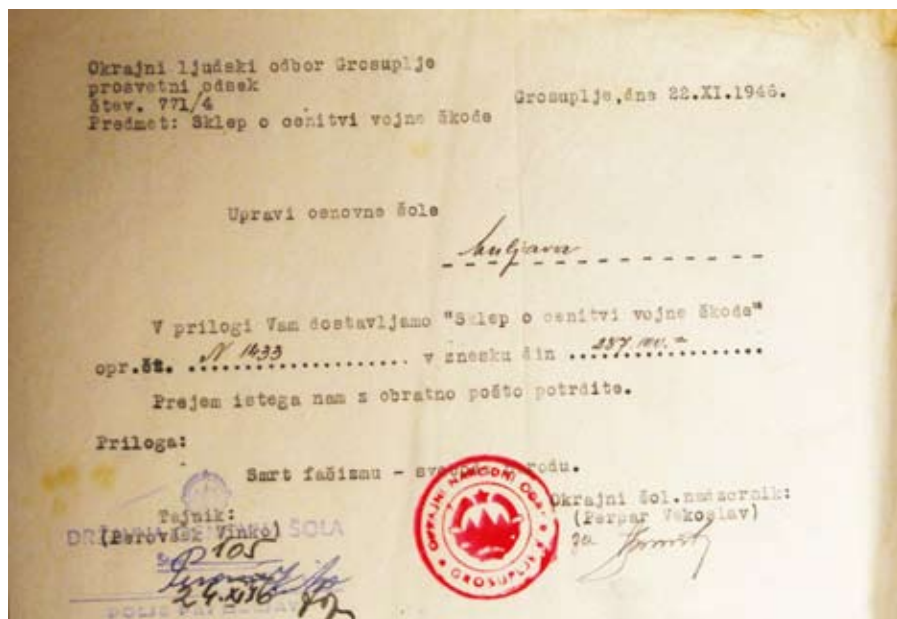
Vse poškodbe, ki bi bile storjene na inventarju ali v tem prostoru samem od strani šole, se obveže najemnik, da jih povrne.

Ta pogodba je napravljena v dveh izvodih, ki sta ju podpisala oba udeleženca.

Prosimo, da okrožni odbor OF za ljubljansko okrožje potrdi ta sklep. Muljava, 25. 1. 1946«

18. 2. 1946 – je imela vas Muljava sestanek, na katerem se je sklenilo, da se takoj začne s prvimi deli, s kopanjem peska.

»Tisti, ki nimajo živine in vozov, bodo kopali pesek, sekali les in kopali temelje, ostali pa bodo prevzeli prevoze. ZMS, AFŽ in OF so organizirali delo po svojih linijah, vaščani pa zase. V začetku je bilo opravljenih 60 delovnih dni oz. 480 ur. Pri vožnji peska in kopanju so sodelovali tudi vaščani Oselce, Potoka, deloma tudi Kravjek in Mevce. Vsak se je obvezal za dva dni. Napeljali so 80 kubikov peska. S tem delom je bil postavljen »kvas« za novo šolo. Velike in Male Kompolje in Bojanji Vrh niso v tem letu ničesar pomagali, enako ne Gorenja vas in Šišca.

Sklep o cenitvi vojne škode na imovini v višini 287.100 din, izdan 22. 11. 1946; šola na Polju je med vojno pogorela; iz Zgodovinskega arhiva Ljubljana

Delo se je potem prekinilo in zopet začelo v avgustu: sekanje lesa ter vožnja – zopet so bili prvi delavci z Muljave.»

17. 4. 1946 – na veliko sredo, je bilo zemljišče Franca Zupančiča s strani Ministrstva za šolstvo odklonjeno, ugotovljeno je bilo novo zemljišče, Habjanova gorica. Ta dan so sklenili, da bodo načrti izdelani in se lahko do zime stavba postavi pod streho. Teden kasneje so Muljavo črtali s seznamoma za leto 1946.

28. 8. 1946 – je bila ponovno potrjena Habjanova gorica za šolsko stavbišče, meseca septembra je bilo izdano gradbeno dovoljenje.

Prireditve v času 1945/1946

V tem času, 1945/1946, je življenje na Muljavi in okolišu zopet oživel: vžidali so ploščo Josipa Jurčiča, uprizorili Desetega brata, kurili kresove, proslavili ustanovitev republike Jugoslavije in obletnico AVNOJ-a (29. 11. 1945).

11. 11. 1945 – so bile prve svobodne, in za vse enake, volitve v ustavodajno skupščino. Mladina se je skrbno pripravila. Vas je bila lepo okrašena.

6. 12. 1945 – so priredili miklavža s kratko igrico in miklavževim govorom. RK je dal nekaj paketov vojnim sirotam.

Po novem letu – 14. 1. 1946, so uprizorili igro Mladi in stari, 10. 2. 1946 so počastili spomin

17. 4. 1946 so na Muljavi določili novo zemljišče za šolo, Habjanovo gorico; iz Zgodovinskega arhiva, Ljubljana

na Franceta Prešerna, v istem mesecu priredili Leninovo proslavo, marca so žene proslavljale svoj praznik, 8. marec – dan AFŽ.

26. in 27. aprila 1946 – so proslavili ustanovitev OF, se poklonili padlim talcem v Radohovi vasi; v začetku maja proslavili praznik dela, 9. 5. pa so proslavljali dan zmage.

Učitelji so bili aktivni udeleženci kulturnega življenja na Muljavi. V šoli so posvečali pozornost novim časom in novim praznikom, tudi rojstnemu dnevu maršala Tita, kulturnim mitingom. Takrat so šolo okrasili s cvetjem, z zelenjem, zastavami; med deklamacije, recitacije so vpletli priložnostne govore.

Kaj je delalo učiteljstvo, kako so si pomagali v časih, ko ni bilo ničesar? Med seboj so hospitirali, šolsko knjižnico so obogatili za 50 učiteljskih knjig in 19 za učence, nabavili so nekaj slik, omaro, računalno, stavnico in nekaj ročnih zemljevidov. Veliko učil so izdelali sami, učenci so se prilagodili novim razmeram in kmalu popravili vrzeli v znanju. »Koncem leta so šli štirje učenci delat izpit za 1. gimnazijo.«

Z velikim upanjem so na Muljavi čakali na novo šolo.

Kaj so prinesla muljavskim otrokom naslednja leta?

Zagotovo novo šolo, pot do nje pa ni bila lahka.

Šolo na Muljavi so gradili z udarniškim delom; iz arhiva Zlate Kastelic

12. 9. 1946 – začele so se intenzivne priprave za novo šolo, posekali in pripeljali so, udarniško, 60 kubičnih metrov lesa iz državnega gozda. Naredili so tudi načrt, koliko naj bi ljudje prispevali pri gradnji nove šole.

2. 10. 1946 – začeli so postavljati profile na sami stavbi. Gradbena dela je prevzelo gradbeno okrajno podjetje v Grosupljem pod vodstvom Alojzija Nebca. Sklenjena je bila pogodba, da se do vključno leta 1947 zgradi toliko, da bo možno izvajati pouk v pritličju. Odobren je bil tudi kredit in tako je bila stavba dozidana do 26. 10. 1947. Za pouk sta bila usposobljena dva razreda.

Katera dela so bila opravljena še udarniško?

2. 10. 1946 - je 35 žensk, AFŽ, zasadilo prve lopate za temelje novi šoli. Začutile so »da se bo šola res zidala«.

18. 11. 1946 – napravili lepo pot od glavne ceste, cca. 80 m dolžine. Cesto je delalo 80 ljudi, ves dan. Iz Nakla sta prispela dva vagona opeke na železniško postajo v Ljubljano, pozneje še dva z Viča – ves tovor je bil zložen prostovoljno na različna prevozna sredstva in prepeljan na Muljavo. Pozimi je bilo potrebno prepeljati še preostali les, »v največjem snegu in ledu so vozili težke stropnjake iz gozda«.

Ko je skopnelo, v letu 1947, so začeli kopati temelje; vsak, za delo sposoben krajan, je izkopal poldrugi kubični meter zemlje.

25. 4. 1947 – začeli betonirati temelje; dela je prevzel Jože Podržaj z Bojanjega Vrha,

št. 1, zidarski mojster, v službi pri gradbenem podjetju. Vsak dan je bilo povprečno zaposlenih 14 ljudi. Vreme je bilo ugodno, vodo pa so načrpali ljubljanski gasilci iz bližnjega potoka in napolnili cisterno. Delati so pomagali gimnazijci iz Stične, AFŽ, gasilci, vozniki peska, lesa, apna, gramoza z Muljave, pionirji; mnogi so darovali v naravi ali v denarju ... 4. avgusta je bila stavba pod streho. A ta ni bila primerna za te kraje. Streho so podrli, jo dvignili, les so kmetje dali sami, v osmih dneh je bila streha postavljena na novo.

Delali so prav vsi; na ogled je prišla komisija z Ministrstva za prosveto in odobrila še 300.000 din kredita. Tako je zrasla stavba, ki je v ponos ne samo Muljavi, ampak celemu kraju.

V šoli in v kraju so pripravili kar nekaj prireditvev; izkupiček je šel za poplačila manjših stroškov, npr. za pijačo, za delavce, ki so delali več ...

Podobe preteklosti – Dež, sneg in otvoritev šole, vse z roko v roki

V šolskem letu 1947/1948 so pričeli pouk še v starih prostorih. Skupno je bilo 125 otrok – in to v enem prostoru. 3. in 4. razred sta imela pouk vsak drugi dan! Tudi veroučni učitelj je dobil dovoljenje za poučevanje veronauka v šoli.

Veliko prostovoljnega dela so opravili pionirji, kar 4610 ur. Datum za otvoritev šole je bil postavljen, 26. oktober 1947. Članice

AFŽ in LMS so pospravljale po šoli, za okra-sitev so poskrbele mladinke, saj so napletle 300 m vencev.

Na predvečer otvoritve so kurili kres, elek-trika je gorela vso noč. Vseposod parole, venci, zastave ...

26. 10. 1947 – otvoritev šole; vse je bilo pri-pravljeno na zabavo na prostem, a zapadel je sneg, tudi deževalo je. Med povabljeni so bili Venčeslav Winkler, Ivo Krevs, V. Per-par, Karol Urbančič ...

Otvoritev se je pričela ob 14.00 v prijaznem in prostornem hodniku. Slavnostnim go-vorom so sledili nastopi šolarjev, Pionirska himna, ples partizanskega kola, simbolična vaja Bratje, le k soncu, svobodi, deklamaci-je; sodeloval je tudi moški pevski zbor Mu-ljava-Krka s pesmijo Delavski pozdrav, sle-dila pa je Hej, Slovani ... Sledila je skromna pogostitev, ljudje pa so si lahko ogledali prostore šole. Najbolj zagnane pri gradnji šole so tudi pohvalili.

28. 10. 1947 – prvikrat pouk v novi šoli, v zračnih prostorih, kjer so začutili svobodo ... Istega leta, novembra, je bil postavljen temelj novi zgradbi, stanovanjskemu stav-bi za učitelje.

Pouk je potekal po načrtu, pripravili so veli-ko različnih proslav, razrednih prireditev – vse v duhu novega časa. Tudi tokrat je šlo nekaj učencev v gimnazijo, štiri, dva pa sta šla v sedemletko na Krko.

Prostor so opremili s 120-timi novimi stolčki

in klopmi, dvema novima tablama, skratka – vse novo, vse veliko, vse sveže ...

12. 12. 1948 – otvoritev stanovanjske zgrad-be poleg šole na Muljavi, s stanovanjem za šolskega upravitelja in z dvema samskima stanovanjema.

Podobe preteklosti – prvo de-setletje po izgradnji nove šole

Pouk je potekal v socialističnem duhu. Ne-kaj časa je še obdaroval Miklavž, a se je umaknil novodobnemu, najprej možičku Mrazu, potem dedku Mrazu. Ta ni prinašal darila posameznemu otroku, ampak ko-lektivna: šah, žoge, ki so jih uporabljali vsi otroci.

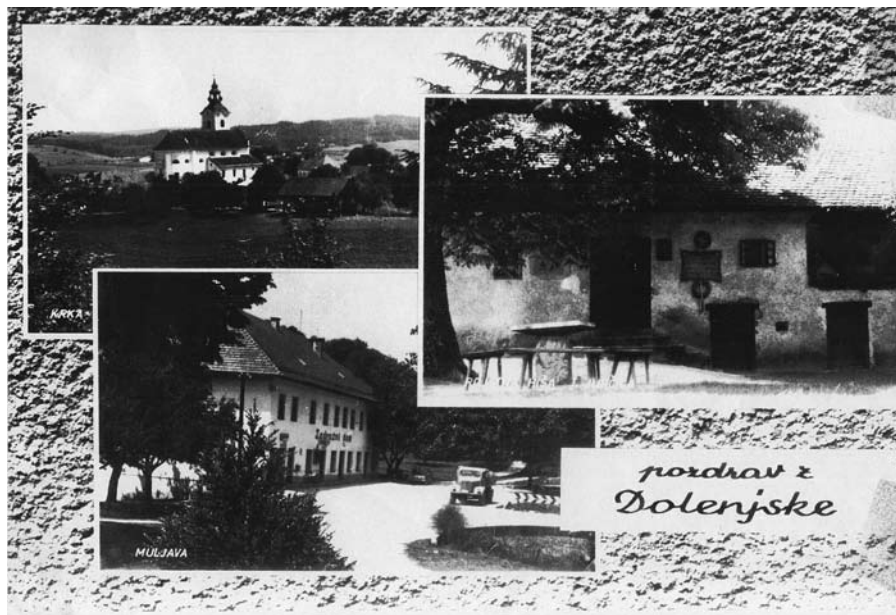
V šoli na Muljavi so radi peli; iz arhiva Zlate Kastelic

Otroci so se veselili rajanja pod novoletno jelko; nekateri so vztrajali, predvsem starši, in niso na zapovedane cerkvene praznike otrok pošiljali k pouku. Ti otroci so imeli na koncu šolskega leta vedenje prav dobro. Tudi kateheta ni bilo več v šoli, »ker ni dobil dekreta«.

Sicer so otroci začeli s poukom 1. 9., ko so dobili navodila za novo šolsko leto, »resno« pa so poprijeli naslednji dan. Veliko otrok je ostalo doma zaradi domačih del, nalogo so pisali pozno zvečer ali zgodaj zjutraj – vse to se je poznalo na uspehu. In, zamislite si, posamezniki, res redki, so hodili sedem let v drugi razred!!! Dokler se ni našla učiteljica in poskrbela za napredovanje tega otroka,

hkrati pa si nakopala nejevoljo nadrejenih.

Otroci so radi nastopali na proslavah, peli državno himno, nastopali v raznih igrah, posebej so se izkazali na dan žena, ko so pripravili lepe programe ženam in materam. Tudi udarništvo je bilo še zmeraj živo; pionirji so opravili 2120 ur, ko so skrbeli za okolico šole in stanovanjske stavbe. Radi so se podili za žogo, igrali med dvema ognjema, šah, izdelovali učila, hodili na izlete, tudi v Opatijo in na Reko, v Zagreb, smučali. Obdelovali so šolski vrt, nabirali zdravilna zelišča, gobe, uničevali koloradskega hrošča, pogozdovali, tekmovali v znanju, uspehu in obisku pouka, obiskovali grobove padlih. Teden Matere in otroka se

Muljava, na sliki je že zagrajen Zadrugi dom; otvoritev je bila 21. 11. 1954, iz arhiva Zlate Kastelic

je lepo »prijel«. V septembru so bili cicibani sprejeti med pionirje, 25. maja so praznovali Titov rojstni dan, dan mladosti.

Pozimi pa so imeli nekaj zadreg pri prihajanju v šolo: niso imeli čevljev, a sneg je bil visok! Večkrat je razsajala gripa, okrajni zdravnik ni bil najbolj zadovoljen z zdravjem otrok.

12. 9. 1952 so na Muljavi začeli graditi zadržni dom, ki so ga spravili pod streho v mesecu in pol. Duša in gonilna sila gradenj na Muljavi je bil učitelj Jože Perko, ki je v tem šolskem letu odšel z Muljave. Na otvoritvi doma, 21. 11. 1954, je imel slavnostni govor.

V šolskem letu 1953/1954 je bilo uvedeno osemletno šolanje; v času večjih del na polju so učenci zadnjega razreda večkrat izostali od pouka.

Šolski otroci so sodelovali na otvoritvi Jurčičevega muzeja, 9. 5. 1954. To je bil za kraj velik dogodek, ki je pozneje privabljal veliko tujcev v rojstni kraj prvega slovenskega romanopisca.

Zima 1955/1956 ni prizanašala; pouk je bil za nekaj časa prekinjen v mesecu februarju. Sta pa v mesecu marcu prišla na tritedensko prakso Ivan Kastner in Vida Gantar. Bila sta odlično pripravljena, učenci pa so se nekoliko težje prilagodili novim prijemom.

Število otrok na Muljavi se je ves čas sukalo okrog 100.

Podobe preteklosti – Starši ne puste, delati moram pozno v noč!

Tudi pred petdesetimi leti so učiteljice in učitelji pestile podobne težave kot danes. Učenci niso vestno delali domačih nalog, samo da je pred pol stoletja vzrok tičal drugje; otroci so morali pridno pomagati doma na kmetijah in ni bilo časa ne za učenje ne za domače naloge. Seveda ni bilo pri vseh družinah tako. Pisne naloge so bile velikokrat narejene v veliki naglici, žal prevečkrat napačno in niso predstavljale zbranega nadaljevanja šolskega dela. Mnogi starši so bili prepričani, da se otroku doma ni potrebno učiti, da hodi v šolo zato, da se tam kaj nauči. Zato mnogi otroku niso dali priložnosti, da bi se učil doma ali vsaj ponovil obravnavano snov.

Pogosto so učiteljice pripravile referat, npr. v šol letu 1958/1959 so predavanje naslovile Več srčne vzgoje otroku. Pogovarjali so se o vplivu domačega okolja na otrokovo srčno kulturo. Opozarjale so tudi na podcenjevanje šolske avtoritete. »Mnogi starši se ob primerih, ki jih slišijo ravno na roditeljskih sestankih zavedajo, da so na napačni poti, da bodo s svojim slabim oz. napačnim postopkom škodili le sebi in otroku, nikakor pa ne šoli.«

Na roditeljskih sestankih so se pogovarjali tudi o zdravstvenem stanju otrok, o prehrani, delovanju mlečne kuhinje ... V zgoraj omenjenem šolskem letu je bila bogata letina sadja. Otroci so zbrali 650 kg jabolk in jih poslali v Zavod za slepo mladino v Ljubljani. Tako so 8. 12. 1958 odšli na obisk v

Ljubljano k slepim otrokom, ki so jih lepo pogostili in jim razkazali svoja učila in jih počastili s koncertom. Muljavski otroci so bili navdušeni, hkrati pa so razmišljali tudi o svojem bogastvu – o zdravih očeh.

Na šoli je bila zelo dejavna Pionirska organizacija, ki je vključevala različne krožke, dramsko-lutkovno, folklorno in šahovsko skupino, tehnični in vrtnarski krožek. Učiteljici Gabrova, Simčičeva so poleg rednega dela prevzele še vodenje teh krožkov, tudi delo v kraju, učiteljica Vivoda pa je pisala za slepe.

Izleti, izleti, izleti ... muljavski so potovali v razne smeri, v bližnjo in daljno okolico; 9. junija 1957. leta se je četrti in peti razred odpravil na izlet v Postojnsko jamo in Predjamski grad. Peljali so se z avtobusom, saj se jih večina še ni vozila z avtom! Mimogrede so lahko občudovali avtocesto, ki je bila ravno v tistem času zgrajena do Ivančne Gorice. Niso hodili samo na izlete, tudi na ekskurzije; 22. 1. 1959 so si ogledali zemljiško knjigo in obiskali katastrski urad v Grosupljem, nekaj dni pozneje državno posestvo Sela, Bokalce, umetno valilnico v Šentvidu pri Ljubljani ...

Leto 1958, točneje 29. november, so si muljavski učenci zapomnili še po nečem. Ob otvoritvi avtoceste je naš kraj obiskal sam maršal Tito. »To je bil res velik dogodek in globoko doživetje, zlasti za naše male.«

Na tekočem so bili tudi s filmskimi predstavami, Dolina miru, Kekec, V pomladi življenja ...

V šoli so začeli razmišljati o diaprojektorju in drugih sodobnih učnih pripomočkih.

V šolskem letu 1959/1960 je bila na šoli ustanovljena Pionirska šolska zadruga. Po vpisu so našli 90 članov, delo pa je potekalo na vrtu, v sadovnjaku in na travniku. Delovni program je obsegal sledeče krožke: kmetijski krožek, sadjarski, vrtnarski in cvetlični krožek, tehnični krožek, čebelarški krožek – za tega je bilo največ zanimanja. Delali so pred poukom, ali takoj po zadnji šolski uri.

Na šoli je delovala tudi mlečna kuhinja. Kruh je pekla kuharica sama, saj je podjetje Avtoprevoz odpovedalo prevažanje kruha z avtobusom. V tem času je malica stala 150 din, mesečno, jedlo pa je čez sedemdeset otrok.

In, evo, Tito je bil v teh krajih še enkrat, 8. 4. 1960. Ob avtocesti v Ivančni Gorici so se zbrali pionirji vseh bližnjih šol. Mimo se je peljal maršal v spremstvu indonezijskega predsednika Sukarna!

Na Muljavi, točneje v prostorih šole, je potekala kmetijsko gospodarska šola. Število udeležencev je z leti naraščalo. To pa zahteva posebno obravnavo in preučevanje.

Podobe preteklosti – od šolskega leta 1960/1961 dalje

Še vedno poteka pouk od 1. do 8. razreda. Učiteljice so posvečale veliko pozornosti povezavi šola – starši. Na roditeljskih sestankih so se pogovarjali o pomenu učenja

doma, vedenju učencev, izrabi prostega časa, motivaciji slabših učencev.

Prazniki so ostali isti kot prejšnja leta, pogosto so pripravljali razne uprizoritve, tekmovali v šahu, hodili na izlete, svoje znanje izpopolnjevali na raznih ekskurzijah. Delovala je tudi šolska kuhinja, v kateri so enkrat tedensko pripravili enolončnico. Začeli so tekmovali za Jurčičevo bralno značko. Šolo oz. muljavske učence je obiskalo kar nekaj pesnikov in pisateljev: France Bevk, Miško Kranjec, Branka Jurca, Ciril Kosmač, Ivan Potrč, Tone Pavček – vsi ob podelitvi Jurčičevih bralnih značk učencem občine Grosuplje, potem še Dane Zajc, Ivan Minatti ...

V šolskem letu 1962/1963 so razširili in uredili šolsko igrišče. Strogo so kaznovali kajenje. Učenec, ki ni upošteval opozoril, je bil ocenjen iz vedenja z oceno zadostno.

Na šoli je delovala potujoča zobna ambulanta.

1963. so končno začeli s popravilom šolske strehe; delali so učenci, učitelji in nekateri vaščani. Učenca Dani Zupančič in Jože Medved sta se poškodovala, a sta na srečo ozdravela.

Od šolskega leta 1964/1965 so na šoli samo učenci od 1. do 4. razreda. Šolski odbori so se preimenovali v svet šole. 1965. leta so v šoli na Muljavi sprejeli študente iz Zagreba, ki so prišli na Muljavo – peš! Kupili so 14 novih mizic s stolčki, električni harmonij, magnetofon in sesalec za prah!

Od 12. junija do 26. junija 1966 je bila na šoli razstava slovenskega romana v izvedbi etnografskega muzeja iz Ljubljane in knjižnice iz Maribora.

Omeniti moramo še Kurirčkovno pošto, 22. julija istega leta so v Zagradcu dobili novo šolo, točo, ki je pustošila po teh krajih 24. julija 1967. S šolskim letom 1971/1972 je bil uveden petdnevni delovni teden, sobote so bile po novem proste!

Podobe preteklosti od pričetka pouka na Muljavi, od leta 1910 do šolskega leta 1973/1974, je zbrala in uredila Zlata Kastelic, učiteljica slovenščine, zgodovine in etnologije na OŠ Stična

Podobe preteklosti – od šolskega leta 1973/1974 do 2003/2004

Celo desetletje, vse od 1973/1974 do 1983/1984 sta na muljavski šoli poučevali učiteljici Danica Kastelic, ki je bila tudi vodja šole in Marjeta Vlahovič. V šolskem letu 1980/1981 se jima je za eno šolsko leto pridružila Jožica Sinjur, učiteljica v mali šoli. Dela snažilke in kuharice je opravljala Slavka Petan.

Kaj so pridobili v tem desetletju na šoli?

Popravili so žlebove, uredili jamo za odpadke, se obogatili s ciklografom, obnovili električno napeljavo v pritličju, dali v uporabo otroško igrišče, gugalnice in plezala, dodatno zasteklili okna, 1982 so na šoli dobili telefon, obnovili in prepleskali okna.

Sicer so leto 1973/ 1974 zaznamovale po-

plave, v septembru mesecu, v naslednjem letu slaba letina, za nameček je 6. maja 1976 Slovenijo stresel potres, ki so ga čutili tudi v teh krajih. Najhuje je bilo v Posočju. Vreme je v letu 1977 kar dvakrat ponagajalo – sredi aprila, sredi največjega cvetenja, je zapadlo 10 cm snega, v juliju pa je dvajset minut padala toča, debela kot oreh. V drugi polovici desetletja so fluorografirali prebivalstvo, popisali prebivalstvo, na Muljavi so odprli samopostrežno trgovino. Na območju KS Muljava je delala mladinska delovna brigada, posneli so film Deseti brat.

Kaj pa pouk in delo z mladimi? V letu 1974/1975 so se odpravili v šolo v naravi v Savudrijo. Od šestnajstih učenk in učencev

jih je devet »splavalo«. V istem letu je bil uveden dopolnilni pouk med počitnicami. Na šoli so zbirali denar za nakup torbic, ki so jih poslali otrokom v Vietnam; pionirji so sklenili, da bodo skrbeli za spomenike v okolici.

V soboto, 21. maja 1977, so na Muljavi organizirali obrambni dan, ki je med učenci postal izredno zanimanje. »Pokazali smo, kako bi ravnali v primeru požara, potresa, zračnega napada.« (Šolska kronika, 19973/1974 do 1985/1986)

Muljavsko šolo je obiskala Marjanca Šeme, borka in aktivistka NOB. »Podarila nam je dosti slikovnega gradiva iz NOB ter knjigi

Šolsko leto 1975/1976, učiteljica Danica Kastelic; iz arhiva Jožice Sinjur

Učenke in učenci:

Majda Škufca, Jože Škufca, Ciril Smrekar, Zvone Šuštaršič, Igor Erjavec, Tončka Butara; Milka Košak, Milena Selan, Franci Sinjur, Mira Bregar, Anton Jamnik, Jožica Svetin, Slavko Sever.

Rdeča pest, ki jo je za naše pionirje poklonila družina Ribičič.« (Šolska kronika, 19973/1974 do 1985/1986)

Ustanovljena je bila pohodna mladinska brigada, učenci so tekmovali za športno značko, se udeležili odkritja spomenika Stiškega okrožja na Kravjeku.

Leto 1980 je zaznamovala smrt tov. Tita. V nedeljo, 4. 5. 1980 je ob 15. 15 v Ljubljani, v UKC, »prenehalo biti veliko srce predsednika naše Socialistične federativne republike Jugoslavije, predsednika ZK Jugoslavije, maršala Jugoslavije, vrhovnega poveljnika oboroženih sil SFRJ Josipa Broza Tita.« (Živel bo v srcih ljudi, *Naša skupnost, posebna izdaja*, VI). V šoli so posvetili več ur spominu na pokojnega predsednika, ali kot je zapisano v kroniki: »To je bil prvi dan mladosti, 25. 5. 1980, brez našega ljubljenskega Tita. Bili smo žalostni, zato smo letošnji dan mladosti posvetili spominu nanj, ki še vedno živi med nami, kot da se ne moremo sprijazniti s kruto resnico, da je umrl (Šolska kronika, 19973/1974 do 1985/1986)

V letu 1981 so na Muljavi proslavili 100-letnico smrti pisatelja Josipa Jurčiča.

V želji, da bi se poučevalo v »čistih« oddelkih, se je pojavil predlog, da se učenci 1. in 2. razreda vozijo na Krko, 3. in 4. razreda pa na Muljavo. Učitelji so predlog gladko zavrnilii!!

Od leta **1983/1984 do 1993/1994** so na šoli uredili sanitarije za delavke/delavce šole, v treh učilnicah položili nov ladijski pod, pre-

plastili igrišče; telovadbo so od tega leta popestrili z uporabo kože, ribstola, švedske klopi; nabavili so orffov instrumentarij, TV-sprejemnik, episkop, kasneje grafoskop z omarico, preuredili so šolsko knjižnico – učiteljska knjižnica je vsebovala 949 enot, »šolarska« pa 827 knjig.

Na vzhodni in zahodni strani šole so namestili nove žlebove, kupili mize in stole za 20 učencev, pet omar, opremo za knjižnico, garderobne klopi, obešalnike.

V začetku leta 1991 je učence z Vrhov, Leševja in Gorenje vasi začel voziti v šolo kombi!

V tem desetletju, točneje 1992/1993, so asfaltirali igrišče in dovoz in uredili centralno ogrevanje.

Muljavski učenci so hodili v šolo v naravi na Debeli rtič; še vedno so na dan pionirjev sprejemali program dela PO, kresovali na večer pred občinskim praznikom, obudili spomine na padle v vojni pred dnevom mrtvih, 29. 11. sprejeli cicibane v PO, poslali čestitke mladim vojakom, praznovali novoletno jelko, otroke so obdarili – na enega je prišlo v letu 1983 300.00 din. Prešerna so se spomnili z različnimi dejavnostmi: likovno izražanje, ogled knjižnice, ura pravljic, ogled opere v Ljubljani ... Spomnili so se žena, starih nad sedemdeset let. Na domove so jim nesli darila, jim recitali, zapeli. K proslavam je sodil tudi 27. april in 1. maj ter krajevni praznik, 6. junij. Udeležili so se kurirčkove pošte, tekmovali za Jurčičevo bralno značko.

V šolskem letu 1983/1984 so uvedeni 4 KD, 4 ND, 5 ŠD (kulturni, naravoslovni in športni dnevi) in 3 dnevi za družbeno koristno delo (po 4 ure). »Tako je imelo odslej šolsko leto 35 pedagoških tednov, ostale ure pa so se porazdelile na zgoraj naštetih dneve. Učitelji so strokovno novost sprejeli z naklonjenostjo.« (Šolska kronika, 19973/1974 do 1985/1986)

Učiteljsko delo so še vedno nadzorovali oziroma jim svetovali. Tako je bila na šoli pedagoška svetovalka M. Jemec, in sicer 23. 3. 1984, Irma Veljič pa 15. 4. 1986.

1987/1988 je bil za prvošolčke posebej slovesen dan. »S prvošolčki so prišli tudi starši in se posedli zadaj v učilnici 1. razreda. Učenci drugega, tretjega in četrtega razreda pa so pripravili kulturni program. Drugi del je izvajala učiteljica Jožica Sinjur kot hospitacijsko uro pred starši.« (Šolska kronika, 1985/1986 do 2000/2001)

Učitelji so izpolnili obrazec za okvirno letno pripravo, sestavljen je bil tudi Delovni plan podružnične šole Muljava. Desetletje pred prelomom stoletja so »muljavski« s programom sodelovali na Jurjevem sejmu v kraju, na krajevni očiščevalni akciji. Na dnevu šole, 7. 6. 1991, so na proslavili predstavili dejavnosti - videoposnetke, lutkovno igrice, pevski zbor, likovne izdelke; sodelovali so na Ex tempore pri Jurčiču.

V šolo v naravi so šli v Čatež in ne v Istro kot običajno. V šolo v naravi so odšli 28. 8. 1991 in se vrnili 3. septembra. Ravno takrat se je vse pripravljalo na osamosvo-

jitev Slovenije, ki je prinesla desetdnevno vojno. »Zadnji dnevi pouka in aktivnosti po 25. 6. 1991«, poročča kronika, »so potekale pod vtisom vojnih dogodkov v Sloveniji in osamosvajanju Slovenije izpod SFRJ. Zato so bile odpovedane nekatere aktivnosti učiteljev po 25. 6. 1991. Vojnih operacij na našem območju ni bilo.« (Šolska kronika, 19973/1974 do 1985/1986)

So pa učenci pravi nadaljevalci tradicije; zelo radi igrajo – tako so v letu 1991/1992 igrali v treh predstavah Marsovčki hočejo na zemljo, Mala in velika luna, Tobija. Sodelovali so tudi na Kresniku.

V naslednjem šolskem letu, **1993/1994** beležimo prvi pohod po Jurčičevi poti, muljavski pevski zbor pa je sodeloval na dnevih slovenskega izobraževanja. Učili so se tudi angleško. V desetletju, do **2003/2004**, je OPZ Muljava sodeloval na otvoritvi prenovljene podružnične šole Stična, točneje 7. 10. 1994, na Veselem toboganu na Krki, 26. 10. 1994, na prireditvi Obvarujmo naš planet v Cankarjevem domu – 23. 5. 1995.

Šolsko leto 1994/1995 je bilo posebej razgibano. 4. februarja 1995 so učenci iz matične šole z mentorico Zlato Kastelic izdali izsledke raziskave o začetku šolstva na Muljavi z naslovom Stoji učilna zidana. Razstava z enakim naslovom je prikazovala zvezke, šolske potrebščine, učila, razred izpred desetletij in več. Takrat je bil oblikovan Šolski muzejček, ki je bil postavljen na zgornji hodnik muljavske šole, a se je moral zaradi prostorske stiske umakniti v klet. Ob slovenskem kulturnem prazniku so muljavski

učenci s svojimi učiteljicami in učiteljem pripravili tudi proslavo, ki se je je udeležil Jože Perko, povojni učitelj na Muljavi in Cveto Budkovič, partizanski učitelj.

Muljavski učenci so sodelovali na srečanju mladih raziskovalcev zgodovine, ki ga je tokrat organizirala OŠ Stična, in sicer 26. in 27. 5. 1995. Učenke in učenci matične šole so z mentoricama Zlato Kastelic in Meto-do Livk že vrsto let izdelovali raziskovalne naloge v okviru društva ZPMS in si za svoje izsledke redno prislužili zlato priznanje. V tem letu so preučevali družinske arhive; takšen je bil tudi naslov naloge Iz družinskega arhiva. »Na Jurčičevi domačiji na Muljavi so mlade zgodovinarje pričakali sovrstniki iz OŠ Stična in jih odpeljali na svoje domove.« (Tomažič, 1995).

V tem šolskem letu je bil kupljen tudi pianino, na novo je bila opremljena učilnica za

prvi razred, police za vse tri razrede, zamenjane zavese, nove table.

V naslednjem šolskem letu je bil obnovljen prostor za malo šolo; obnovljena so bila vrata in leseni deli, zasipali so jame za smeti. In nekaj let pozneje: zbrusili in lakirali so pode v vseh treh učilnicah, zamenjali so kombi.

V letu 2000/2001 so ob pomoči Bomaxa, županstva, KS obnovili igrišče. Zopet, kot pred po stoletja, je bilo veliko dela opravljenega prostovoljno – tribuna, ograditev igrišča, stebri z reflektorji, goli. Obnovljeno igrišče je bilo predano svojemu namenu 14. 10. 2000. Adaptirani so bili tudi toaletni prostori v nadstropju.

OPZ se je zopet predstavljajal: 6. 2. 2003 v Višnji Gori ob slovenskem kulturnem prazniku, leto pozneje na srečanju revij pevskih zborov v Dobrepolju.

Marko, Matija in Gregor so Valvasorjevem podhodu Cankarjevega doma v Ljubljani, 2. 6. 1995, uprizorili Krjavljevo pripoved iz Desetega brata. »Tako so se vživeli, kot da je Josip Jurčič, njihov rojak, pisal prav zanje.« (Dnevnik, 2. 6. 1995)

Kaj je bilo še zanimivega v desetletju pred uvedbo devetletne osnovne šole?

- 14. 3. 1995 je v šoli na Muljavi hospitalirala Marinka Piškur, ravnateljica OŠ Stična;
- 7. 5. 1996, opozorilna stavka učiteljev;
- na tretjem roditeljskem sestanku so otroci pripravili kulturni program za starše;
- v šolskem letu 1998/1999 je OPZ sodeloval na reviji pevskih zborov v Ivančni Gorici, izvedli so predstavo Kam bežijo meseci, ob koncu leta so razstavili likovne izdelke, 13. 4. 1999 so muljavske učence obiskali učenci in učitelji slovenske šole iz Trsta, v februarju pa je zapadlo toliko snega, zato 10., 11. 2. 1999 ni bilo pouka;
- v letu 1999/2000 je bilo uvedeno opisno ocenjevanje, fakultativni pouk v

četrtem razredu; v septembru, točneje 8. 11. 1999, so odprli vrtec v šoli na Muljavi. Učenci so se predstavili z Babica pripoveduje, rokometišči so sodelovali na prireditvi Dnevi rokometaja;

- v šolskem letu 2000/2001 je program male šole izvajal vrtec Ivančna Gorica, v naslednjem letu je Pavel Kastelic, učenc muljavske šole, sodeloval na medobčinski razstavi mladih likovnikov na Muljavi; povabili so plesno šolo Fredi, 21. 3. je bilo na šoli izpeljano tekmovanje za Vegovo priznanje.

Podobe preteklosti od šolskega leta 1973/1974 do 2003/2004 zbrala Antonija Sever, vodja podružnične šole Muljava; za objavo podatke priredila Zlata Kastelic, učiteljica slov., zgo., etnologije na OŠ Stična

Muljavski otroci na igrišču pri šoli, zadnji dan šolskega leta 2004/2005; iz arhiva OŠ Stična

Podobe preteklosti – od šolskega leta 2003/2004 do danes

Učitelji, tehnični deavci	Število učencev	Zanimivosti
Šolsko leto 2003/2004		
- Jožica Sinjur - Jožica Sinjur - Antonija Sever - Vanja Peček – nad. Nadje Jankovič Fortuna - Jana Erjavec-ISP - Darja Umek- ISP	6 – 1.r devetletka 17 – 1.r. osemletka 15 38* *Učenci 4.r so obiskovali pouk na MŠ	- začetek devetletne osnovne šole - v teku trojk 1. mesto - Monika Skubic 16. 10. 2003 - so na šolo začeli voziti toplo malico – po četrtri uri - med jesenskimi in zimskimi počitnicami so potekale dejavnosti na šoli 30. 10. - je bila izvedena sektorska gasilska vaja – reševali so pet učencev iz šole. 4. 12. - dobili internetno povezavo 6. 3. - dan odprtih vrat 14. 3. - srečanje starejših in najmlajših – prireditev za starejše krajanje
OPZ - Maja Sever Angleščina -		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc Hišnik: Jože Rus		
Šolsko leto 2004/05		
- Jožica Sinjur - Maja Sever, vzg. - Antonija Sever - Marija Katarinčič (do 18. 4.) - Barbara Maver - Nadja Jankovič- Fortuna – OPB do 31. 12. (Maja Sever; Simona Barle) - Vanja Janoš - OPB - Tanja Želj - OPB - Jana Erjavec - ISP - Darja Umek - ISP	8 7(9) 17(8) 9 8 49	- organiziran oddelek podaljšanega bivanja - napeljan strelodov - OPZ sodeloval na prireditvi ob kulturnem prazniku na Muljavi - sodeloval na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku na MŠ - sodelovali na reviji pevskih zborov v Šentvidu 14. 3. - srečanje starejših in najmlajših – prireditev za starejše krajanje - pedagoška praksa - Polona Pajk
OPZ - Maja Sever		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc Hišnik: Jože Rus		
Šolsko leto 2005/06		
- Jožica Sinjur - Antonija Sever - Mateja Perhaj - Barbara Maver - Vanja Janoš - OPB - Tanja Želj - OPB - Jana Erjavec - ISP - Darja Umek-Kotar - ISP	10 8 5 17(8) 9 49	- napeljava pitnika - ptičja gripa - Pet učencev je sodelovalo na snemanju učne ure Domača kokoš – Neewa film - zbirali smo medvedke za otroke brez staršev v BIH – UNICEF - OPZ nastopal na prireditvi za starše v šoli - V dvorani za starejše krajanje - V MŠ ob kulturnem prazniku - Na občinski reviji v Šentvidu - Predstava Pika Nogavička med svojimi - Eksibicijski nogometni turnir štirih ekip, med njimi je bila skakalna reprezentanca Slovenije
OPZ - Vanja Janoš		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc Hišnik: Jože Rus		

Učitelji, tehnični deavci	Število učencev	Zanimivosti
Šolsko leto 2006/07		
- Jožica Sinjur - Maja Sever - Brigita Langenfus - Bojana Mulh - Vanja Janoš - Antonija Sever - OPB - Tanja Želj - švz - Aleksandra Nabernik – ang - Petra Košnik - ISP - Darja Umek-Kotar - ISP	10 10 8 5 17(8) 50	- trikrat na teden je potekal pouk z zami-kom - organiziran dodatni prevoz za učence v šolo in domov - v tretjem in četrtem razredu se je od aprila izvajal nivojski pouk v dveh nivojih - interesna dejavnost - angleščina je bila vključena v urnik - sodelovali na proslavi v Gorenji vasi ob obletnici rojstva Mihe Kastelica - OPZ sodeloval na občinski reviji - nekaj učencev je sodelovalo pri snemanju TV oddaje na Jurčičevini
OPZ - Maja Sever		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc		
Hišnik: Jože Rus		
Šolsko leto 2007/08		
- Jožica Sinjur - Maja Sever - Barbara Maver - Antonija Sever - Primož Slabe- švz - Darja Jerala – ang - Jana Brodnjak- ISP - Petra Košnik – ISP - Mojca Slavič - OPB	5 10 12 8 5 40	- nakup kosilnice - nakup omare za športne rekvizite - ograja okrog malega igrišča - zamenjava talnih oblog v treh učilnicah - nastopi za strokovni izpit N J Fortuna - hospitacija opazovalk iz Pedagoškega inštituta v 1, 2. razredu. - učenci so sodelovali na proslavi v Gorenji vasi - Miha Kastelic - OPZ je sodeloval na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku na MŠ - bazar - delavnica za starše - učni pripomočki - prireditev za starejše občane
OPZ- Maja Sever		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc		
Hišnik: Jože Rus		
Šolsko leto 2008/09		
- Jožica Sinjur - Simona Barle - Barbara Maver - Antonija Sever - Bogdan Vrhovec - švz - Valentina Tehovnik - gvz - Darja Jerala – ang - Jana Brodnjak - ISP - Petra Košnik – ISP - Julka Garvas - OPB - Darja Kotar - ISP	6 6 11 12 8 43	- učenci so sodelovali na proslavi v Gorenji vasi - Miha Kastelic - bazar - prireditev za starejše občane - OPZ je sodeloval na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku na MŠ - na proslavi v počastitev J Jurčiča - v širši okolici šole se je v novembru zadrževal medved - ob župnišču so arheologi odkrili podežel-sko vilo in zakladno novčno najdbo – 159 posrebrenih kovancev, ki datirajo v čas okoli 300 našega štetja
OPZ - Valentina Tehovnik,		
Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc		
Hišnik: Jože Rus		

Učitelji, tehnični deavci	Število učencev	Zanimivosti
Šolsko leto 2009/10		
• Jožica Sinjur	3	• učenci so sodelovali na proslavi v Gorenji vasi - Miha Kastelic
• Simonca Barle	6	• bazar
• Barbara Maver	6	• prireditve za starejše občane
• Antonija Sever	11	• OPZ je sodeloval na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku na MŠ
• Julka Garvas - OPB	12	• na proslavi v počastitev J Jurčiča
• Polona Pajk - nad.	38	• na šoli je v marcu potekal raziskovalni tabor Jama po kateri se pride na oni svet, pod mentorstvom gospe Zlate Kastelic, učiteljice slovenščine, zgodovine in etnologije na OŠ Stična
• Tanja Černivec - nad.		
• Boštjan Bradeško - švz		
• Darja Jerala – ang		
• Jana Brodnjak - ISP		
• Darja Kotar - ISP		
• Barbara Mestnik - ISP		
• Katja Jurca - OPZ		

OPZ - Katja Jurca, Maja Sever

Snažilka, kuharica: Zdenka Zajc

Hišnik: Jože Rus

Šolsko leto 2010/11		
• Jožica Sinjur	11	
• Mojca Pustovrh	3	
• Barbara Maver	6	
• Antonija Sever	6	
• Julka Garvas - OPB	11	
• Darja Jerala – ang	37	
• Katja Vencelj Makše		
• Bojana Mulh- OPZ, gvz		

Snažilka, kuharica:

Nevenka Zupančič

Hišnik: Jože Rus

*Podobe preteklosti
od leta 2003/2004 do 2010/2011 pripravila:
Antonija Sever,
vodja podružnične šole na Muljavi*

Ob koncu šolskega leta 2003/2004 so nastopali muljavski učenci; učiteljice so jim slovesno podelile spričevala, športne značke in različne pohvale; iz arhiva OŠ Stična

Pri topli malici na muljavski šoli v šolskem letu 2003/2004; iz arhiva OŠ Stična

VRTILJAK SPOMINOV

Naučili smo se računanja, pisanja, branja

Šola na Polju pri Muljavi je bila zgrajena pred 100 leti.

Pred ustanovitvijo šole so otroci iz muljavskega okoliša obiskovali pouk v krajih, kjer je bil sedež fare (župnije); tako so otroci iz Muljave, s Polja, z Bojanjega Vrha, iz Velikih in Malih Kompolj hodili v Šentvid, otroci iz Sušice, iz Trebeža, s Potoka, iz Oslice, Leščevja, Mevc, Velikih in Malih Vrhov na Krko, iz Gorenje vasi pa v Stično.

Šentvid je bil oddaljen dobri dve uri peš hoje, Krka in Stična pa eno uro.

Seveda so morali hoditi peš, kajti o kakem prevozu se jim ni niti sanjalo. Kaj je to pomenilo za otroke, si lahko le mislimo.

Tega so se zavedali tudi naši predniki in so pred sto leti zgradili šolo na Polju pri Muljavi, kamor so hodili otroci iz Muljave, Velikih in Malih Kompolj, Bojanjega Vrha, Polja in Gorenje vasi ter delno iz Lučarjevega Kala. Otroci iz območja krške fare pa še naprej na Krko. Šola je bila takrat povsem nekaj drugega in se z današnjo šolo ne da primerjati. Opisal bom, kakšna je bila šola (pouk) takrat, ko sem jaz hodil v šolo.

V šolo sem začel hoditi 1929. leta na Polje pri Muljavi, kamor sem hodil vse do 1934. leta, ko sem odšel z Muljave. Obvezna šola

Muljava, v začetku 20. stoletja; iz arhiva Marjana Potokarja

je bila do 14. leta starosti in to do 12. leta starosti redna šola: to pomeni obiskovati pouk vsak dan, razen nedelje, nato pa še dve leti ponavljalne šole, ki je bila le pozimi.

Šola se je nahajala na Polju pri Muljavi, v vasici, ki je štela le 4 hiše in danes spada pod Bojanji Vrh. Šola je bila v hiši, v kateri je bila velika soba, ki je bila učilnica. V zgradbi so bili tudi prostori za stanovanje učitelja. Pouk je bil v učilnici, in sicer za prvi in drugi razred popoldne, za ostale razrede pa dopoldne.

Oprema učilnice: dve vrsti klopi, vsaka klop za štiri učence; v eni vrsti so sedeli dečki, v drugi vrsti deklice. V vsaki klopi je bil za vsak sedež črnilnik s črnilom. Popoldne so učenke in učenci pisali s svinčniki, dopoldne pa

s peresniki in z jeklenimi pereščki. Na malo vzvišenem prostoru je bila tabla s kreda in z gobo za brisanje ter kateder, kjer je sedel učitelj. Na tem prostoru je bilo tudi stojalo z dvobarvnimi kroglicami za začetno učenje računstva kot na primer: »Dve kroglici in ena kroglica so tri kroglice«. Zraven table je bil tudi meter z označenimi milimetri in centimetri ter decimetri za učenje merjenja daljav. Če pa ni imel učitelj posebne palice, je meter služil kot vzgojno sredstvo za tiste učence, ki niso znali, ali pa so naredili kakšen prekršek. Pretepanje učencev je bilo takrat uradno dovoljeno. Na steni je visel zemljevid in seveda obvezno slika kralja. To je bila vsa šolska učna oprema. Pripominjam, da radioaparator, televizorjev, računalnikov in podobne tehnologije takrat v teh krajih še poznali nismo, tudi mnogo let po vojni ne.

Takrat je bil na Muljavi en sam učitelj za vse razrede in predmete, razen verouka, poleg tega je bil upravitelj šole in vse ostalo. To je bil nadučitelj Franc Samec. Kot sem že omenil, sta popoldne imela skupaj pouk prvi in drugi razred. Učili so se pisanja in še malo čitanja ter osnov računanja, kot je seštevanje in odštevanje, tudi malo poštevank. Razen tega smo imeli eno uro tedensko tudi verouk, ki je bil obvezen predmet in ga je poučeval katehet. S slabo oceno iz verouka ni mogel učenec napredovati v naslednji razred.

Dopoldne je potekal skupni pouk za vse ostale razrede. Osnova je bila slovenščina in računstvo, pouk teh dveh predmetov je bil vsakodneven, po več ur. Druge pred-

Učenca v šolskem muzeju v Ljubljani pred nekaj leti; iz arhiva OŠ Stična

mete se je poučevalo manj. Tedensko smo imeli eno uro prirodopis in po eno uro zemljepis in zgodovino in eno uro petja.

Pripomniti moram, da je ta šola, kljub vsem težavam (skupni pouk dveh razredov popoldne in vsi ostali razredi dopoldne, en sam učitelj za vse, razen verouka, ena sama učilnica) dala pozitivne rezultate. Vsak učenec je po končani šoli obvladal toliko računstva (seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje), kolikor ga ljudje na deželi vsakodnevno rabijo in slovenščine ravno toliko, da se je nadalje lahko sam izobraževal v zimskih večerih.

V tistih časih elektrike ni bilo, zaradi tega so ob dolgih zimskih večerih čitali knjige, kolikor so jih v vasi sploh imeli; posojali so jih eden drugemu. Zlasti so brali knjige iz zbirke Slovenske večernice, Mohorjeve družbe in podlistke iz časopisov Družinski tednik, Domovina in Bogoljub. To je bilo v tistih časih ljudem razvedrilo, s tem pa so tudi dopolnjevali svoje znanje slovenščine.

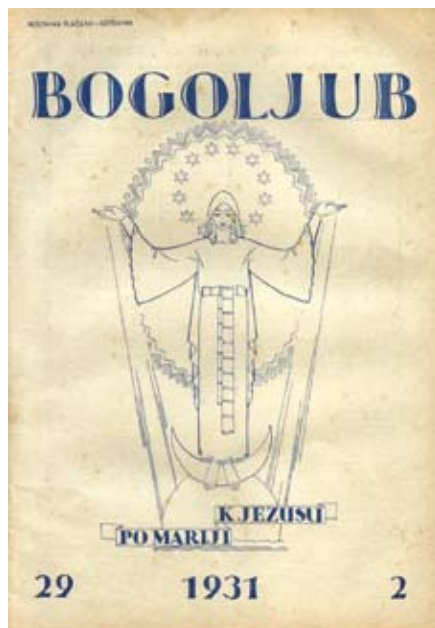
Omenil bi še šolske praznike.

Dan svetega Alojzija je bil po maši, ki jo je opravil katehet in je spregovoril o življenju sv. Alojzija; nato je bil šole prost dan. Šolski prazniki so bili še: Dan ujedinenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. O pomenu tega je spregovoril učitelj Samec in tudi ta dan je bil pouka prost. Največji šolski praznik je bil Vidov dan kot spomin na Kosovsko bitko med Turki in Srbi.

Ta dan je prišel v šolo učitelj Samec v sve-

čani uniformi kapetana I. klase, to je bil njegov čin rezervnega oficirja. Imel je pripasano sabljo, nato je bila proslava v šoli. O pomenu bitke na Kosovem polju je spregovoril učitelj Samec, nato pa so določeni učenci recitali pesmi o Kosovem in Turkih. Jaz sem moral vsako leto recitirati pesem Miloš Obilič, drugi pa pesmi Janičar, Kosovo polje, Čele kula in še nekatere; naslove sem že pozabil. Ta dan je bil tudi zaključek šole in so se pričele velike počitnice.

Samec pa ni bil samo učitelj, ampak tudi organist in pevovodja pevskega zbora, režiser igralske skupine na Muljavi, ustanovni član PGD Muljava in njen prvi poveljnik itd.

Bogoljub. 1931. 29 (2)

Pripomnil bi, da smo radi hodili v šolo, najprej že zaradi tega, ker so v tisti dobi morali otroci opravljati težka fizična dela. V času, ko so bili v šoli, jim tega ni bilo treba.

Pot v šolo in iz šole smo izrabili za razne otroške igre. V Višnjici smo se poleti kopalili, pozimi je travnike Višnjica poplavlila, nato pa je voda zamrznila. Drsali smo se po ledu, seveda brez drsalk, ki jih niti poznali nismo. Po njivah smo pulili korenje in repo ter jo jedli. Po petem razredu sem šolo na Polju zapustil in odšel z Muljave. Hvaležen pa sem učitelju Samcu, ki mi je dal osnovno znanje za življenje in mi je kasneje v življenju še kako prav prišlo.

Kmalu po mojem odhodu je bil tudi Samec upokojen. Preselil se je na Krko, kjer je bila kot učiteljica zaposlena njegova hčerka.

Moje zadnje srečanje z njim je bilo julija 1942. Pred Roško ofenzivo sem s Tomšičevo brigado prišel v zapuščeno kočevsko vas, iz katere so se Kočevjarji izselili. Šli smo po praznih hišah, da bi dobili kaj uporabnega za nas. Tako pridem v neko prazno hišo, vsaj mislil sem, da je. Bil sem zelo presenečen, ko sem ga zagledal v tej hiši, v kateri je živel s svojo tretjo ženo. Na desetine kilometrov okrog ni bilo nikogar. Vprašal me je: »Kaj pa ti delaš tukaj?« Povedal sem mu, da smo prišli v vas s Tomšičevo brigado. Nato sem ga pa jaz vprašal: »Kaj pa vi dela-

Muljavski pevci pred II. svetovno vojno; iz arhiva Zlate Kastelic

te tukaj?» Rekel je, da se je v to vas umaknil zaradi vojne, da bi imel mir, pa vidi, da ga tudi tu nima.

Začela se je Roška ofenziva, brigada se je premaknila na Gorjance, učitelj Samec pa na Krko.

Zvedel sem, da so ga kasneje Nemci odpeljali v taborišče Dachau, kjer je umrl.

*Ciril Jurčič, učenec
muljavske šole od leta 1929 do 1934*

Obirale smo jagode, zraven pa smo morale zvižgati

Obiskali smo Angelo Šajn, rojeno 23. 3. 1926 v Gorenji vasi. Pot do nje nam je pokazal njen sin Tone Šajn, ki dobro ve, da njegova mati ni pozabila niti enega datuma niti najmanjšega dogodka iz svojega življenja, sploh pa ne utrinkov iz šolskih dni, ki jih je doživljala v šoli na Polju pri Muljavi. Zapisali smo tudi nekaj drugih dogodkov iz njenega pripovedovanja. V nadvse prijetnem pogovoru se nam je pridružil tudi Vinko Grabljevec iz Stične, sicer naš hišnik, ki mu je za ohranjanje ustnega izročila še kako mar!

»V šolo sem hodila na Polje pri Muljavi. Moja sošolka je bila Marija Ilovar z Muljave, Obrščakova. To hišo ji je kupil njen oče Tone, poročila se je z Ilovarjevim Franceljnom iz Gorenje vasi. Mi pa smo živeli v hiši, kriti s slamo, zidani iz blata, po domače pr' Vovk, v Gorenji vasi, malo naprej od Mrzlega Polja. Pa trije smo spali na eni postelji! Bilo nas je pet: Malka, Tone, Minka, jaz – Angela, Rez-

ka. Moj oče je kmalu umrl in breme preživetja se je prevailo na mamina ramena. Sicer se je poročila še enkrat, otrok pa z drugim možem, ki je delal na cesti, nista imela.

Moja mama Marija Štrus je hišo prodala kupcu z Bojanjega Vrha in odšla živeti v Mekinje, mene pa še vedno poznajo kot Vovkovo Angelo iz Gorenje vasi, ko se srečamo na »britofu« ali nas obiščejo Gorenjčani. Moj sin Tone je bil star tri leta, ko smo prišli v Mekinje. Petnajst let je živela pri meni, saj ni imela pokojnine, tudi za sinom, ki je bil v taborišču in pozneje v partizanih, ne!

Moram povedati še to, da sta bila očetov brat in moj brat Tone v internaciji, vse do kapitulacije Italije. Bila sta kar v treh taboriščih; na Rabu in še v dveh drugih. Nekega dne je Tone zagledal pajka in naznanil, da bodo šli v nekaj dneh domov. In res. Italija je kapitulirala. Ko sta prišla do Višnje Gore, so ju zajeli partizani. Domov sta lahko odšla le po obleko, a sta dopust malo podaljšala. Prišel ju je iskat Kolečev Franc. Toneta so dali v VOS; bil je v Česnjicah. Na zimo leta 1944 so morali v Postojno. Tone je prišel domov in se poslovil. 1945 so Italijani obkolili vas, kjer je bil Tone s svojimi tovariši. Bil je ranjen. Domov so dobili pošto, da ga gredo lahko obiskat v bolnišnico, a so domobranci na postojanki v Stični menili, da kot partizan že ne more biti v bolnišnici, da leži bog ve kje ... Tako se mama ni podala na pot; čez štirinajst dni so dobili obvestilo, da je umrl. Tone se je res zdravil v bolnici, a je izkrvavel. Tam je bila Rojčeva, poročena z zdravnikom. Lepo jo je prosil, naj ga pokopljejo samega, da ga bo po vojni mama

prišla iskat. Rojčeva je izpolnila obljubo; po vojni so Toneta prepeljali na stiško pokopališče. V grobu je bil cel, nedotaknjen; dali so ga v pocinkano krsto in na vlak. V Stično so ga šli iskat z lojtrnikom. Mama je dobila sliko, uro, pesmi, pisma, podobico z Zaplaza ... 100 lir pa so dali za pogreb.«

»V šolo sem začela hoditi 1932. leta, in sicer na Polje pri Muljavi. V šolo smo hodili peš in bos, dokler ni postalo preveč mrzlo. Sestri in brat, ki so bili starejši, so obiskovali šolo v Stični, medve z Rezko pa na Muljavi.

Šola je bila na veliki kmetiji. V sklopu te so postavili šolo z dvema sobama, s hodnikom, straniščem »na štrbunk«. V eni sobi so bile tri vrste klopi. V prvi sobi so bili nižji razredi, v drugi pa višji.

Spominjam se učitelja Samca, ki je bil, tudi za tiste čase, preveč strog. Jedel je pr' Tički, na veliki domačiji na Polju. Imeli so tudi trgovino, kjer si lahko kupil sol, kvas ..., mi otroci pa smo si lahko kupili šolske potrebščine (kakšen perešček, zvezek, tinto). Plačevali smo s kronami, prodajala pa je Tičkova starejša »punca«, Micka.

Za Samcem je prišel učitelj Arnšek, z ženo in s sinom. Arnškova žena je pospravljala šolo, kurila; drva je priskrbel Krtinar iz Kompolj (Erjavec). To, da je bila šola že takrat odločno premajhna, je bilo nazorno pokazano za pusta. Krtinar je s svojo ekipo naredil šolo iz lesa; naložili so jo na voz in pripeljali na Polje – da bo v pomoč občutno pretesnim obstoječim šolskim prostorom. Najel je tudi harmoniko, oblečen pa je bil

čisto v belo. To je bil »hec«!!!

No, Arnšek je imel tudi vrt. To je bil verjetno šolski vrt, obdelovali smo ga mi, otroci. To nam ni dišalo, čeprav nas je učitelj spodbujal, da se učimo za življenje. Moj sošolec je nekoč rekel: »Gospod Arnšek, to lahko delam tudi doma; v šolo sem prišel, da bi se kaj naučil.« Pa ni nič pomagalo. Spomnim se, da smo obirale jagode, zraven pa smo morale – žvižgati!

S časom, ko sem bila še šoloobvezna, je povezano tudi moje služenje pri različnih gospodarjih. 12-letna sem šla služiti h Godcu na Oslico, kjer sem pazila na otroke. Od tam sem hodila tudi v šolo na Polje, sicer bi morala na Krko, a nisem hotela »predjati« šole. Pri odločitvi mi je pomagal tudi učitelj.

Za Arnškom je prišla učiteljica Anica Šiška. Sicer je Arnšek še nekaj časa ostal, učil je nižje razrede, Šiškova pa višje. Stanovala je pri Mustarju v Gorenji vasi, v majhni sobici. Tam je bila gostilna; oddajali pa so tudi sobe. V zgradbi poleg šole na Polju so odtelej živele Pušlarjeve. Tudi one so pospravljale šolo. Imele so krave, prašiče ...

V šoli pa je bilo takole: ko je prišel učitelj v razred, smo vstali in pozdravili ter zmolili Oče naš. Vsak ponedeljek je prišel iz Šentvida tudi župnik, ki je bil zelo strog. Poučeval je verouk. Muljava je bila namreč podružnica šentviške fare. Nekoč nisem nečesa znala iz Katekizma. Za kazen sem morala ta stavek napisati desetkrat. »Če mi boste dali zvezek, pa bom, « sem ugovarjala. Pa

ni nič pomagalo! Župnik je dal list, na kate-rega sem napisala tisto, česar nisem znala. Najbrž ni bilo tako pomembno, da se ne spominjam, kaj je bilo to. Pa še klečati sem morala!!!

Ko so na Muljavi sezidali farovž, je prišel tudi župnik. To je bil »fin« možakar. Vse ga je imelo rado – staro in mlado. Imel je tudi kuharico. S prižnice se je rad pošalil. Nekoč je rekel: »Muljavci ste hudo dobri ljudje – pobožni pa ne tako!« Vsi so se iz srca nasmejali. Nihče mu ni ničesar zameril in vedno je imel vsega dovolj. Pokopan je na Muljavi. Dovolil je, da smo šli k obhajilu tisti, ki so obiskovali prvi, drugi ali tretji razred. Tudi leta za k birmi niso bila tako strogo določena. Šli pa smo iz Oslice,

Kravjeka, z Vrhov ... Meni je birmo vezala sestra Malka. Sama sem si izbrala za botro Piškurjevo iz Gorenje vasi, Bučarjevo, a ta ni imela obleke, čevljev in šerpe. Prosila je, če ji moja sestra posodi obleko, a je ta raje sama prevzela »protokol«, kot botra pa je zapisana Bučarjeva. Sestra Malka je služila pri Karlovšku v Metnaju in tako je imela tudi denar.

Spominjam se, da je bilo ob nedeljah pred muljavsko cerkvijo poskrbljeno tudi za posvetne potrebe. Mesar Zajc iz Ivančne Gorice (v Ivančni so bili še Valdi, Zamanček, Pr Kralj) je pred cerkev postavil uto in prodajal meso. Je pa bila Zajčeva žena hudo dobra ženska: moji materi je večkrat dala malo salame, »za punčke«, kot je rada rekla.

Angela Šajn, Lestjarjeva oziroma Vovkova mama, takrat birmanka, pri birmi pred II. svetovno vojno; iz arhiva Angele Šajn

Ko sem bila stara štirinajst let, sem nehala hoditi v šolo. Sicer bi morala še trikrat tedensko obiskovati ponavljalno šolo, a sem ravno takrat služila pri Štrohnu na Hudem (Anton Sever). Tako bi zopet morala znamenjati šolo – hoditi bi morala v Stično – in

Angela Šajn s svojo sestro Rezko; iz arhiva Angele Šajn

spet sem se uprla. Seveda je o neposlušnosti in nespoštovanju zakonov dobil pošto moj oče, seveda tudi gospodar Štrohn. Kazen, 50 dinarjev, je plačal gospodar. Oh, je bilo to služenje naporno. Za plačilo 50-tih dinarjev, eno »kiklco« in ene čevlje sem morala delati kot ... ah, saj ne najdem primere. Vsak dan sem vstala ob petih zjutraj. Najprej sem zakurila, na »šporhet« pristavila železen »pisker«, ki je bil znotraj bel – emajliran – nato sem šla v hlev molst, potem prašiče »futrat«. Ko sem bila gotova, je gospodinja že skuhalo žgance, v »piskru«, ki sem ga najprej pristavila. Najtežje mi je bilo kidati gnoj. Bilo ga je toliko, da bi si morala pristaviti »štenge«, da bi zlezla na vrh kupa. A je nekako šlo. Za povrh vsega je prišlo še leto 1940 – gospodar Štrohn je bil spomladi poklican na orožne vaje. Ravno takrat se je kosila rdeča detelja. Morala sem v Štorovje k Peclarji po kosca. Skupaj sva vse »zdela« – spominjam se, da je bil kozolec poln detelje. Potem sem odšla. Res nisem mogla več tako trdo delati, a vzeli so me zato, da bom pazila otroke. Štrohn mi je k plačilu dodal krilce in čevlje, a jaz res nisem zmogla več. Stara Štrohnova sta se jezila na sina, češ da je prestrog z deklo. Toda, moja odločitev je bila dokončna – bila sem tudi malo »žleht«, a kar je bilo preveč ... Mislila sem si: Trpljenje je božja mast, a če se z njo mažeš, si revež!

In kaj sem naredila s petdesetimi dinarji? Šla sem k Rojcu v Ivančno Gorico in si kupila nogavice, hlačke, srajčke in gladek žamet, rdeč z belimi rožami. Rojčeva je bila spretna trgovka. Moj nakup je pospremila z besedami: »Zdaj boš pa res zažigalna!«

Obleko sem dala šivati k Mežnarjevi na Hudo. Sešila mi je tudi predpasnik.

Torej, šole in mojega služenja pri kmetih je bilo tako nepreklicno konec! Moja naslednja postaja – hotel Metropol – Novo mesto. Moderen hotel! Tam sem imela teto, celo lastnica tega hotela je bila. To je bila Polajnarjeva, teta po očetovi strani. Z možem sta kupila ta hotel. Imeli so več zaposlenih, mesarja, »kelnarco«, kuharico ... 12 tujskih sob. Teta Erženova s Černelga je šla z menoj. Vzela sem »reiskorbo« - pleten kovček – in v Novem mestu ostala tri leta, do leta 1943. 6. januarja 1941 sem prišla v Novo mesto, na veliki petek istega leta pa so Italijani bombardirali Novo mesto. Bilo je preko sto mrtvih ... Spominjam se, da so mesto najprej zasedli Nemci, potem pa Italijani. Ti so prevzeli tudi tetin hotel, 10 sob so zasedli, tako da smo morali popotne za-

Angelin sin Tone je bil star tri leta, ko so se preselili na Vir; iz arhiva Angele Šajn

vračati; edinole v kopalnici smo imeli divan, kjer se je lahko za silo prespalo. Sčasoma se je vse nekako »uštajalo«, doma nismo smeli več klati, čeprav smo to počeli tedensko. Meso smo kupovali pri Vindišarju, saj smo imeli dnevno preko 30 abonentov na hrani. To so bili zdravniki, trgovci, a kaj, ko so Italijani pozneje vzeli še kuhinjo.

Tako je prišlo leto 1948. Poročila sem se s Cirilom z Virja. Imela sem novo bluzo – to sem oblekla tudi na 50-letnici poroke – kostim pa sem imela od prej. Imela sva tri otroke: Cirila, Štefko in Toneta; danes imam že pravnuke.

Pa še nekaj o šoli: muljovski Štrohn je dal po vojni zemljo za šolo. V zameno so mu naredili hišo na Polju, kjer še vedno živi Štrohnov rod. V bistvu je bila tam sama hosta, ki so jo posekali, Štrohn pa si je naredil drva. Šola na Muljavi so naredili udarniško. Hodili so po hišah in nabirali ljudi za kopanje temeljev. Prišel je tudi župan in rekel, da nam bodo otroci nekoč hvaležni, da smo jim naredili šolo. Tudi jaz sem se udeležila udarniškega. Mama mi je dala s seboj kavo in kruh; delala sem dva dneva, tudi Vrbetov Lojz in Pepa sta pomagala. Vidite, pa nobeden ni imel ničesar od te šole. Mi smo se preselili ... Fantje so kopali temelje, dekleta pa smo odvažala material v »karjolah«. Šola je »zrasla«, stoji še danes, samo ne vem, če ni tudi ta že zdavnaj pretesna, kot je bila nekoč tista na Polju!«

Angela Šajn, učenka
muljavske šole od leta 1932 do 1940. leta
Zapisala: Zlata Kastelic,
učiteljica na OŠ Stična

Vojaki so hodili po cesti s puškami na ramenih

V šolo sem hodila na Polje pri Muljavi. Hodila sem skupaj s svojo sestro. Potok sva morali prečkati po brvi, pozimi pa gaziti sneg. Ker je bila šola 1942 požgana, sem nato hodila v šolo na Muljavo, kjer stoji sedaj gostilna Obrščak.

Na Polju sta me poučevala Janko Arnšek in Ančka Vrbič. Na Muljavi je poučeval še Cvetko Budkovič, ki je bil menda madžarskega rodu. Stanoval je na Muljavi, na malico je vedno hodil k Habjanovim na Muljavo. Bil je partizanski učitelj.

V šolo sem rada hodila, brala in pela pa ne. Najraje sem pisala. Najbolj mi je bilo všeč, ko je bila učilnica topla. S sestro sva med potjo v šolo radi jedli kislico.

Šola je bila stara, preprosta kmečka hiša. Učilnica je bila zelo majhna, bila pa je zato bolj topla. Poleg šole je stala še hiša, ki je bila namenjena za bivanje učiteljev; v tej hiši so kuhali tudi malico. To je pripravljala kuharica z bližnje kmetije. Tudi ta zgradba je bila med vojno požgana.

Vse predmete smo imeli v isti učilnici. Ko je bila na urniku telovadba, smo klopi pomaknili ob steno. V šoli smo imeli enkrat tedensko tudi verouk.

Imela sem svinčnik, en zvezek, tudi barvice in čitanko (berilo). Vse potrebščine sem nosila v cekarju.

Spomnim se veliko dogodkov. Najbolj mi je ostalo v spominu, kako me je bilo strah. Vsako jutro sem bila prva v šoli (na Muljavi pri Obrščaku), da sem zakurila v peči; iz šole sem odšla vedno zadnja, saj sem za vsemi tudi pospravila.

Vojaki so hodili po cesti s puškami na ramenih. To imam še danes pred očmi.

*Angela Medved,
učenka muljavske šole;
zapisala Katja Kavšek, vnukinja, 2011*

Učbenik za zemljepis iz leta 1935

Vozili smo pesek, podajali opeke in pobirali trske

Rodil sem se 18. 11. 1938 na Muljavi, kamor sem hodil tudi v šolo. Učitelji so bili zelo strogi, učiteljice pa malo manj. Žal ne živi nobeden več, učiteljica Neda Kutnar (Saksida) je, ne dolgo tega, umrla.

Učili smo se slovenščino, ruščino, matematiko, zgodovino, zemljepis in verouk. Prva tri leta sem hodil k pouku k Obrščaku, nato pa v šolo, ki so jo zgradili z udarniškim delom. Pred tem so imeli pouk na Polju pri Muljavi.

Do Obrščaka sem imel približno 200 m, do šole pa 500 m. V šolo smo hodili peš.

Kazni? Učitelji so imeli lesene metre, s katerimi so neubogljive učence udarjali po dlaneh, morali pa smo tudi klečati na polenih. Največkrat smo bili kaznovani fantje. Učitelje smo nagovarjali s tovarišico, učitelje pa s tovarišem.

Malico smo nosili s seboj. Največkrat je bilo to jabolko, ki smo ga »ukradli« na poti v šolo, bolj redko pa je bil zraven tudi kruh.

Pri gradnji nove šole na Muljavi smo pomagali predvsem fantje; vozili smo pesek, podajali opeke in pobirali trske.

*Stane Strojan,
učenec muljavske šole;
zapisala Anja Strojan, vnukinja, 2011*

Trst je naš, Gorica pa Habjanova

V spominih na osnovno šolo najdlje ostanejo portreti učiteljev. Njihove podobe so v mojih spominih več kot lepe, če pa k njim dodam še slovensko reklo, ki pravi, da kakršno je učiteljstvo, takšna je tudi šola, potem je seveda jasno, da sem v petdesetih letih prejšnjega stoletja »kratkohlačil« v eno najboljših osnovnih šol!

Rad sem hodil v muljavsko šolo, kar lahko tudi dokažem: od doma do tja sem potreboval največ pol ure, iz nje do doma pa debelo uro in več. Med poukom sem bil večkrat sila prizadeven, zato sem bil občasno nagrajen tudi s »podaljšanim bivanjem«.

Največkrat se je to zgodilo v prvem razredu, ko sem bil v strogih, toda hkrati tudi nadvse dobrih rokah, sicer že upokojene učiteljice, v Jurčiča in Muljavo zaljubljene Domžalčanke Sonje Vivoda. Sošolec Jože, s katerim sva vsak dan iskala bližnjice iz šole domov, mi je v zvezi s tem nekoč dejal. »Vi dva se imata rada, zato sta toliko skupaj!« Imel je prav, še bolj po pravici pa bi povedal, če bi rekel; vsi se imamo radi, vidva pa še malo bolj. In zakaj sem jo imel bolj rad in sem kdaj pa kdaj nalašč kakšno ušpičil, da me je lahko po šoli zadržala? Zato, ker tisto urico ali dve podaljšanega bivanja nisem prečepel v razredu, ampak ob kraljevski postrežbi pri njej v kuhinji! In to je bil tudi čas mojega najbolj intenzivnega učenja. Zdi se mi, da je mama to vedela, zato se zaradi tega ni kaj prida razburjala!

Za celovitejšo podobo naše Sonje pa je potrebno povedati vsaj še dve stvari. V razredu je skrbela za dokaj sproščeno vzdušje tudi s tem, da se je z nami pogovarjala tudi o naših problemih, nam pomagala, svetovala in spodbujala. In ne nazadnje, naše obnašanje je nadzorovala tudi ob nedeljah v cerkvi! Ko smo ob nedeljah prišli k maši, smo najprej skrivoma pogledali v desni kot na koru – če je bil tamkaj suhi in mirni obraz tovarišice Sonje, je bil v božjem hramu blaženi mir, če ga pa ni bilo ..., no ja.

V drugem razredu sem padel v roke tovarišici Nedi Saksida, ki je bila, če se ne motim, doma iz Loškega Potoka. Bila je še mlada in malce bolj okrogla. Za nas ni imela toliko časa kot Sonja, saj si je v tistem času med muljavskim mladci izbirala moža in ko ga je našla, se je pač morala ukvarjati tudi z njim. Ni bila slaba, čeprav je kdaj pa kdaj mršila naše frizure, si z metrom v roki preveč natančno ogledovala naše prste, popravljala položaj ušes ipd. Z Jožetom sva sedela v prvi klopi desne vrste, zato sva večkrat ugotavljala, da je bila Neda malce neobčutljiva oseba. Imela je namreč navado, da je dostikrat med razlago in še posebej spraševanjem, sedela na robu najine klopi (in to ravno na moji strani!) tako, da ji je leva noga bingljala, z desno pa se je opirala. Mene je to jezilo, protestirati si nisem upal, zato je zadevo vzel v roke Jože. Ko je presodil, da se bo spet usedla, ji je podstavi risalni žebliček! Neda se usede, sedi, vstane, gre pred tablo in nič, čisto nič se ni zgodilo! Ali pač. Na levi polovici zadnjice ji je na »kiklji« visel »rajsnedel« in to je bilo tudi vse. Tako sva z Jožetom ugotovila, da je Neda neob-

čutljiva ženska, zato tudi ne ve, kdaj mora naju nehati lasati!

In tako sem se prikopal do tretjega razreda, kjer sem pričakoval tovariša, vendar ga nisem dočakal. Jože Perko, tako se je ta tovariš pisal, je z Muljave zavoljo neke, nikoli do konca pojasnjene afere, prej odšel; na tem mestu pa ga omenjam zato, ker je bil to prvi odrasli možki v mojem življenju, ki sem ga videl v kratkih hlačah! Do tedaj sem bil namreč prepričan, da kratke hlače še za fantke niso primerne, kaj šele za odrasle. Tovariš Perko pa me je brez besed prepričal, da živim v zmoti. Si upa kdo reči, da ni bil dober učitelj?

Z Nežko Gaber, s katero sva previharila tretji razred, je povezano moje prvo srečanje z morjem – prvič sem ga namreč videl, ko nas je peljala na izlet na Reko. Bila je to ženska srednjih let, bolj majhne postave in nekoliko večjega oprsja, ki je rada stala pred tablo tako, da je imela čez pleča slab meter dolgo palico, ki jo je na obeh koncih držala z nazaj iztegnjenima rokama. Bila je dobra, veliko nas je naučila (in še več nas bi, če bi jo poslušali), peljala nas je v Taborsko jamo (tamkaj blizu je bila tudi doma) in sploh se jo spominjam kot žensko, ki mi (nam) je skušala odpirati širša obzorja in poglede na svet. Bila je dobra in razumevajoča.

Na leto 1954 me veže še en spomin, ki ga ne smem zamlčati. Tega leta se je vnel »špetir« zaradi cone A in B. Po vsej Jugoslaviji so se vrstile demonstracije z udarno parolo Trst je naš. Tudi na Muljavi. Ko smo šli iz šole, smo na cesti kričali: »Trst je naš,

Gorica pa Habjanova!« Zakaj ta dodatek? Ker muljavška šola stoji na Habjanovem gorici.

Posebno poglavje je bil četrti razred. Na Muljavo je prišla učiteljica iz okolice Litije. To je bila njena prva služba. Mlada, »lušt-kana« in zagnana. Mislím, da smo bili mulci vanjo vsak po svoje malce zagledani, njeno pozornost pa pritegovali na najbolj nepri-merne način – še bolj smo ji nagajali. Neke-ga dne smo zadevo pripeljali tako daleč, da je izgubila živce in vrgla svojo aktovko na kateder s tako ihto, da je razbila črnílník, ki je bil v njej; tinta se je razlila po njenih pa-pirjih in ko je to videla, se je prijela za glavo in sesedla na stol ter pričela krčevito jokati. Ko smo učenci to videli, smo obmolknili in sram nas je bilo. Še veliko slabše pa smo se počutili malo pozneje, ko nas tovarišica Nežka, ki je bila njena mentorica in upravi-teljica šole, zaradi tega ni oštevala ali celo kaznovala, temveč nam je z mirnim glasom med drugim povedala: »Tovarišica Pepca vas ima neizmerno rada, vse bi naredila za vas, z vami in za vas živi, vi ji pa takole vra-čate. To res ni lepo od vas.« Pridiga, ki sem si jo zapomnil za vse življenje! Pepci nismo več nagajali, kljub temu pa je takoj po kon-cu šolskega leta Muljavo zapustila.

Tega leta naj bi muljavsko šolo zapustil tudi jaz, saj naj bi šel v tedanjo nižjo gimnazijo v Stično, kamor pa me sploh ni vleklo. Bolj ali manj namenoma sem razred končal zgolj z dobrim uspehom; ker pa me je mama kljub temu poslala v Stično z namenom, da se vpišem, sem sicer šel, si v Ivančni gorici kupil napolitanke, jih za neko grmado po-

jedel in popoldne prišel domov z žalostno novico, da sem za gimnazijo pač preslab. Pozneje sem spoznal, da sta tako mama kot Nežka mojo igro kaj hitro spregledali in naredili poseben načrt: v šoli in še posebej doma sem bil deležen posebnega »tretma-na« z namenom, da se bom ob koncu šol-skega leta vendarle premislil in šel v gimna-zijo. Da pa ne bi slučajno spet kaj zamešal, je vpis vzela v roke kar Nežka Gaber, ki me je, tako kot v tretjem, učila tudi v petem razredu.

Če hočem biti pošten in odkrit in za povrh še malo otročji, potem moram za konec zapisati: moji muljavski šolski dnevi so bili tako lepi, da bi jih, ko »bom bil velik«, rad še enkrat ponovil.

Ilija Bregar, učenec muljavske šole

Posadili so lipo

Polde Bregar je v šolo na Muljavi začel ho-diti leta 1953. Spominja se, da je bilo veliko učencev v razredu in jih zna skoraj vse še naštetí. Zanimivo je, da je iz te generacije samo on in še en sošolec končal osemletno šolanje na Muljavi.

Spominja se tudi, kdaj so posadili lipo, ki raste ob šoli. To je bilo takrat, ko je umrl Moše Pijade, 15. marca 1957. Lipo so iz goz-da prinesli: Nacetov France, Štefanov Ciril, Mežnarjev Jože, Gracarjev Lovre in Bebrov Tone.

Pove tudi, da so, če so prišli dečki v šolo z umazanimi nogami (bili so bosí), morali k

vodnjaku in noge najprej umiti, šele potem so bili lahko pri pouku.

Ko se pogovarjamo o šoli na Polju pri Muljavi, pove, da so mu domači pripovedovali, da je leta 1942, ko je zgorela šola, pogorelo še sedem drugih domačij (pri Antanaču, na Preži, pri Kovaču ...). Italijani pa so jih požgali zato, ker je nekdo streljal na italijansko kolono.

*Zapisala Antonija Sever,
vodja podružnične šole na Muljavi*

Tisoč milj dolgo potovanje se začne z enim samim korakom

Bilo je lepo poletje z zelo dolgimi počitnicami. Ves avgust sem nestrpno štela dneve in končno dočakala prvi šolski dan. To je bil velik dogodek v mojem življenju; prvo srečanje z novimi sošolci, novo učiteljico, novim krajem. Na Muljavo smo se namreč preselili, ko sem zaključila tretji razred osnovne šole v Besnici. Tesnoba v mojem srcu je spuhela ob toplem sprejemu ljubeznive učiteljice in nasmejanih obrazov novih sošolk in sošolcev. Naslednji dan sem svoji učiteljici in sošolkam s prejšnje šole napisala dolgo pismo, v katerem sem sporočala, da sem prišla v lepo in veliko šolo, v Besnici je bila čisto nova, da jih pogrešam, a imam srečo, da je tudi nova učiteljica lepa in prijazna, da smo se s sošolkami takoj spoprijateljile, sošolci pa so malo poredni, saj se mi smejejo, ker ne znam muljavskega narečja.

Spominjam se, da nam je babica večkrat

pripovedovala o lepi šoli na hribčku, ki so jo vaščani gradili s prostovoljnim delom. Radi smo segali po fotografiji, na kateri je bila naša babica, ki je s samokolnico dovažala opeko. Bili smo ponosni nanjo. Šolo je obkrožalo sadno drevje in pisano cvetje.

Prvi koraki so za menoj. Četrti razred mi tako ostaja v izjemno lepem spominu. Obiskali smo tudi Jurčičev dom in živo se spominjam, kako nam je učiteljica Darka Simčič lepo predstavila pisatelja in zanetila iskrico. Za domače branje smo imeli Jurija Kozjaka, jaz pa sem s posebnim veseljem prebirala Desetega brata in odlomek recitirala na šolski prireditvi.

In nato v Stično, štiri leta v samostanskih učilnicah. Spet odlična razredničarka in nepozabne sošolke in sošolci. Še štiri leta na štíški gimnaziji, naporno, a lepi spomini. Milje korakov.

Z muljavsko šolo sem ostajala močno povezana, saj sem sodelovala na prireditvah in nastopala v mladinskih predstavah. Vaje in priprave so največkrat potekale kar v šoli. Takrat so za pestro kulturno dogajanje v kraju skrbele učiteljice in spominjam se pravega razcveta, ko je na Muljavo prišla poučevat Danica Kastelic. Zbrala je mlade in manj mlade, nas povezala v kulturno društvo in gledališke predstave so polnile dvorano in hranile naše duše. Postavila je tudi prvo gledališko predstavo v Letnem gledališču. Z njo smo stopali v svet lepega, v svet gledališča. Vse v življenju ima določen smisel, tudi to, da sva se srečali, ni bilo naključno.

Kaj drugega naj bi postala kot učiteljica, saj sem bila deležna svetlih vzorov, zaupanja in spoštovanja. Svoje poslanstvo sem desetnajst let srčno opravljala na Osnovni šoli Stična. To potrjujejo tudi prisrčna srečanja z mojimi nekdanjimi učenci. V kakšno veselje me spravita sinova, ko se spominjata le prijetnih utrinkov iz šolskih let! Tudi svojim vnučkom želim dobre vzgojitelje in učitelje, poštene in spoštovane, spoštljive in ljubeznive, ustvarjalne in srečne.

Sedaj delim izkušnje v Letnem gledališču na Muljavi, radostim se z mladimi, ki z veseljem stopajo prvič na odrske deske, spoštujem modrosti starejših, skupaj ohranjamo kulturno dediščino in vnašamo lepo energijo v manj prijazne dni.

Spet koraki, milje korakov. Povezujemo se z vrtcem in s šolo, dogajajo se prireditve, ki se harmonično vpletajo v okolje.

Učenke in učenci šole na Muljavi, šolsko leto 1956/1957, 4. razred, učiteljica Darka Simčič; iz arhiva Tatjane Lampret

Kakšna nagrada, ko pride na predstavo, ki jo režiram, moja učiteljica Darka in njen sin Ivo, njen nečak Andrej, oba moja sošolca, sošolec Jože, ki živi v Švici, moja učenka Tilka ...

Vse v življenju je tako preprosto in lepo, če živiš zato, da »sebe in druge srečne storiš«, je sporočilo našega rojaka Josipa Jurčiča. Še naprej udeležujemo to modrost!

Tatjana Lampret, učenka muljavske šole v šolskem letu 1956/1957

Moj padec »s šole«

Jeseni leta 1963 je bilo treba šolo prvič prekriti. V tistih časih je bilo udarnišтво povsem običajno, zato se je zbrala vsa Muljava, od starih in mladih, in podajala opeko za opeko – najprej staro »dol«, nato pa novo »gor«. Med delom smo se zabavali, saj je bil dogodek pomemben za vso vas. Spomnim se, da so mladinci vmes govorili o vsebini filma »Moj mali avto«, ki ga je prejšnji večer v dvorani predvajala skupina potujočega kina.

Po nekaj udarniških dneh so se starejši vrnili k svojemu delu na kmetijah, otroci pa smo sedli v šolske klopi in pričeli s poukom pod novo streho šole. Po pouku smo se dogovorili, da gremo pospraviti še po podstrešju, saj je tu in tam ostala še kakšna opeka.

Med pospravljanjem sva s sošolcem oba hkrati stopila na oboj nadstreška, ki je bil zabit s spodnje strani. Del oboja se je utrgal in pristala sva kakih 6 metrov nižje na ka-

mnitem tlaku, prestrašena, a živa. Poskušal sem vstati, a sem padel na tla, saj mi ena noga ni služila, zlomil sem si namreč kolk.

Preživel sem osem tednov v bolnišnici, nato pa še kar nekaj časa doma in sem šolo opazoval samo preko takratne Čebularjeve doline.

Spominjam se pisem, ki sem jih dobil od sošolcev in sošolk, ko sem ležal v bolniški postelji. Nekaterim so še delale težave male tiskane črke, a kljub navedbi v naslovu »dolnica, splošni obbelek«, so pisma prišla do mene in z veseljem sem jih prebiral. In ko sem prišel iz bolnice domov, me je sošolka po naročilu tovarišice učiteljice vsak dan obiskala, da sem snov prepisal, prav tako mi je povedala za domače naloge, ki sem jih na topli peči nato naredil, drug dan pa preko sošolke poslal na pregled v šolo. Še danes z velikim spoštovanjem in hvaležnostjo srečam bivšo sošolko, ki je s takim veseljem vsak dan preživela nekaj časa pri nas, da me je o vsem seznanila in tudi razložila, kaj je bilo v šoli tisti dan novega.

Starši in učiteljica so se posvetovali, kako bi se čimprej vrnil v šolo, a zdravljenje je napredovalo počasi in na poškodovano nogo še vedno nisem mogel stopiti. Zapadel je sneg in kmalu so se pred našim domom pojavili sošolci s sanmi, me prenesli nanje in odpeljali do šole. Tam ste me dva najmočnejša prenesla do klopi in spet je bilo vse po starem. Novo znanje sem lahko spoznaval neposredno od učiteljice, sošolci pa so se z mano veselili, da smo lahko spet skupaj. In po pouku so me spet posadili na sanke in

odpeljali domov!

Noga se je v prijetnem okolju med sošolci in prijatelji hitreje okrepila in do prve odjuge sem s pomočjo opornice že lahko šel sam do šole. Sošolci in meni draga tovarišica učiteljica pa so mi za vedno ostali v spominu in me zaznamovali. Ti dogodki so me obogatili s tovarištvom, solidarnostjo in nesebično podporo vseh sošolcev in šole kot celote. Zato sem poleg znanja dobil v tej šoli še mnogo več, kar mi daje vedno lep občutek, kadar se na to šolo ozrem ali spomnim.

*Danijel Zupančič, učenec
v šoli v letih 1960 do 1964*

Polomnjeno ravnilo, razbit lestenec, počena šipa ...

Spomini na čas, ki sem ga preživel v šolskih klopih na Muljavi, na igrišču ob šoli in na poti v šolo, so vsak dan bolj živi in lepi – pravzaprav je bilo lepo vse, kar se je takrat dogajalo in kar smo doživljali, samo zavedali se takrat tega nismo – mogoče se nam v tem trenutku dogaja podobno, pa se tega zopet ne zavedamo in bo potrebno zopet nekaj desetletij, da bomo ugotovili, da je bilo takrat res »super«.

Ko sem bil povabljen, da bi opisal kak svoj pripetljaj iz šolskih dni na Muljavi, sem seveda takoj pomislil na to, da vendar nimam časa in česa se sploh spomnim. Seveda sem začetno misel takoj odgnal in se zvečer usedel pred računalnik, se poglobil v spomine in dogodke z muljavske šole.

Neverjetno, spomini so oživali in v meni se je prebudila neizmerna strast po podživljanju tega časa in kraja – oživali so predmeti in tudi, žal že pokojna, učiteljica Danica Kastelic, ki nas je učila vsa štiri leta osnovne šole na Muljavi. Bila je naša učiteljica, prijateljica in druga mama; pripravila nas je za prve nastope in predstave, nam za tiste čase organizirala najboljše izlete, odlične športne dneve in preizkuse telesnih sposobnosti.

V želji, da bi nas čim bolje pripravila za »višje« šole in na samostojnost, je od nas tudi veliko zahtevala in ni popuščala – bila je stroga in znala je tudi kaznovati – vendar ji slednje ni vedno uspelo najbolje, saj smo bili tudi na naši šoli pravi mojstri v izogibanju zaslužene kazni.

Nekega dne ... Spominjam se, da sva bila kaznovana jaz in njen sin Davorin, prijateljica, sošolca in večna tekmeca. Kaznovana sva bila verjetno »po krivem«, vendar sva kazen sprejela »gentlemensko«. Učiteljica naju je skupaj zaprla za vse popoldne v kabinet, ki je bil poln zanimivih rekvizitov. Kazen nama je postala v trenutku všeč; bala sva se, da bi učiteljica kazen spremenila, zato sva navidezno protestirala in želela »karkoli drugega, samo tega ne«. Ravno to je učiteljico podžgalo, da je vztrajala pri svoji odločitvi in ni popustila. Bila je načelna in neizprosna, hotela je red. No, ko so ostali odhajali domov, sva bila »zelo potrta in užaloščena«, čeprav sva vedela, da bo to popoldne naravnost odlično. V kabine-tu sva takoj določila gol (to so bila vrata), žogo pa sva naredila kar iz krp in gumic ...

Preživljanje kazenskega popoldneva se je začelo.

Obrambe, streli na gol in želja po zmagi je bila tako velika in v takem zanosu, da nisva niti opazila, da sva razbila stekleno polico v vitrini, poškodovala globus, zlomila šolsko ravnilo. Počila je tudi steklena krogla na lestencu in morda še kaj. Ko se je tega le nabralo dovolj in ko sva se začela zavedati dejanskega stanja, sva se v trenutku odločila, da postaviva stvari na svoje mesto.

Najprej sva za silo zlepile globus in ga postavila na staro mesto, razbito stekleno polico sva prestavila na najnižjo, jo na sredini podložila z ravno prav visoko knjigo in vse je bilo »skoraj« tako kot prej. Večji problem pa je bil lestene-c in šolsko ravnilo. Po kratkem premisleku se je tudi tukaj pokazala rešitev, vendar je zahtevala več poguma in odločnosti – kot nalašč za naju. Ker sva bila zaklenjena, je bila pot do spodnjih učilnic in hodnika onemogočena, vendar je bilo prav tam v priložnostni učilnici povsem enako šolsko ravnilo in na koncu hodnika tudi mlečno bela krogla na enakem lestencu ... A kaj, ko sva bila zaklenjena!!! Ko sva se zazrla skozi okno najinega »zapora«, sva zagledala Dulsko mamo – snažilko, ki je ravno prihajala na svojo delovno dolžnost. Brez besed sva se spogledala in vedela, da je rešitev na poti; potreben je bil samo še tehten razlog, da naju samo za minutko reši zaprtih vrat. Da je ne bi prepričala, da morava nujno ven zaradi bolečine v želodcu, driske, zvina ... nisva skrbela, saj je ime-la Dulska mama mehko srce. Ampak, kako po vsem hodniku in nato v spodnjo etažo in

še tam po hodniku in nazaj s tako velikimi rekviziti?!

Ne, to je bilo prenevarno in preveč tvegano, saj bi naju gotovo opazila, da nekaj prenašava in vse bi bilo izgubljeno. Še najbolj pa naju je bilo strah, da bi bila zopet »krivca«, učiteljica bi naju tudi presedla, vsaj za določen čas bi nama bilo prepovedano družnje tudi po šoli.

Daljši razmislek in mučna tišina – nato pa načrt in rešitev je bila na dlani. Vedela sva, da se pričnejo čistilna dela na koncu hodnika v pritličju – pod nama torej in se nadaljujejo po hodniku proti vhodu v šolsko stavbo – odlično. Dulska mama je svoje delo opravljala vestno in natančno, zato je tudi prezračila vse prostore, okna pa je zaprla šele, ko je odhajala. Super. Počakala sva torej, da je bil razred in del hodnika pod nama počiščen, nato pa v slogu Zagorja (junaka iz takratnih stripov) po hruški, ki so rasle tik ob zidu, v spodnje pritličje, seveda s poškodovanimi rekviziti!

Preplezati po hruški v pritličje ni bilo prezahtevno, prav tako tudi ne pretovoriti opremo, se je pa zataknilo, ker snažilka ni in ni hotela s hodnika, saj je stalno hodila po »nekaj nazaj« na hodnik. Nemogoče je bilo vzeti luč – zopet molk, razmislek in načrt. Luči v razredu so bile sicer povsem enake kot na hodniku, samo zamenjava v razredu ne bi bila smiselna, saj bi se takoj ugotovilo, da sta na šoli dva »supermena« in ves trud bi bil zaman. Nujno je bilo potrebno zamenjati luč na hodniku in to zadnjo, razbiti del pa obrniti proti zadnji ste-

ni, kjer naj ne bi tega še dolgo nihče opazil. A Dulska mama še kar ni hotela s hodnika in iz sosednje učilnice in vse je že kazalo na propadlo akcijo in novo kazen. Našla sva novo rešitev!

Razbito kroglo lestenca sva zamenjala kar v razredu, prav tako tudi šolsko ravnilo, ampak samo začasno, samo za čez noč – pa zopet po hruški nadstropje višje v kabinet. Potem pa kot v filmu – samo še ravnilo sva postavila na svoje mesto in zaslišala sva korake, ki so nama bili dobro poznani. Zaustavili so se pred vrati kabineta, sledil je zvok ključavnice in že je stala pred nama učiteljica. »Lepo, lepo,« je dejala, »da bom pa vaju dobila vsakega s svojo knjigo, si pa nisem mislila. Ali sta se kaj sprla ali kaj?« »Ne, ne - bereva pač.« »No, jaz sem si že mislila, da bom našla pravo razdejanje, ko bom odprla vrata.« Poslovili smo se, a skrbi še ni bilo konec.

Zjutraj sva bila prva v šoli. Poskrbela sva za drugi del načrta. Lestenec sva iz razreda prestavila na hodnik in razlomljeno šolsko ravnilo v začasno učilnico in obratno.

Zopet znani koraki po šolskem hodniku, ki so se ponovno ustavili pred nama. »Vidva že v razredu in na svojem mestu?« se je čudila učiteljica. »Neverjetno! Sedite, pričeli bomo s poukom.«

Takih dogodkov in vragolij je bilo še veliko, vendar smo se tudi ob teh dogodkih marsičesa naučili.

Ne vem, če danes otroci še rešujejo proble-

me tako?! Verjetno ne, ker jim to ni potrebno; se je pač razbilo, zlomilo ali poškodovalo, starši dajo denar in problem je rešen.

Svoje zadrege in različne težave smo otroci takrat reševali sami, saj nam starši niso dajali tovrstne podpore, ravno nasprotno, če bi se izvedelo, bi bili kaznovani še doma. Na neki način je tudi ta metoda obrodila pozitivne sadove. Učili smo se samostojnosti! Se mi pa zdi, da danes res ni vse boljše kot v mojih časih obiskovanja šole.

*Marko Ilovar, učenec
muljavske šole od leta 1967 do 1971*

Oprani zvezki

Osnovno šolo sem obiskovala na Muljavi od leta 1970 do 1974. Vsako šolsko leto me je poučevala druga učiteljica. To so bile: 1. razred, Karolina Pregelj, 2. razred, Draga Štritof, 3. razred, Marjeta Vlahovič in 4. razred, Danica Kastelic.

V šolo smo hodili peš, tudi pozimi in v slabem vremenu. Šolski avtobusi še niso vozili, naši starši so bili po službah, pa tudi avtomobilov niso imeli pri vsaki družini.

Učiteljic smo se bolj bali kot učenci v današnjem času, pa tudi ubogali smo jih veliko bolj. Ko je stopila v razred, smo vsi vstali, jo pozdravili; ko je učiteljica sedla za kateder, smo posedli tudi mi na svoje prostore. Klicali smo jo tovarišica.

V vsaki učilnici je bila velika železna peč, imenovana »Lucova« peč. Kurjavo za zimo smo pomagali pospraviti v klet tudi učen-

ci. Ko je Smrekarjev drva razžagal, smo na športni dan pospravljali drva. Naredili smo verigo učencev od dvorišča do kleti. Drva smo si podajali iz rok v roke in jih v kleti metali na kup.

Petanova je bila naša kuharica, snažilka in tudi peči je zakurila, tako da smo pozimi prišli v tople učilnice. Za kurjavo v učilnici in nalaganje v peč so bili zadolženi dežurni učenci.

Za malico smo dobili kos kruha, namazane ga z marmelado, s pašteto, košček sira, jogurt ter skodelico čaja ali kakava.

Igrišča za športno vzgojo še nismo imeli, zato smo Med dvema ognjema in podobne igre igrali kar na travniku.

Na poti iz šole smo se velikokrat zamudili in zaigrali na gričku za šolo. Domov smo se vračali tudi po bližnjici čez travnike. Tam smo morali preskočiti manjši potoček, ker ni bilo mostička. Pri enem takem podvigu mi je šolska torba padla v potok. Lahko si predstavljate, kako lepo so bili oprani moji zvezki.

Pozimi pa smo se na potoku drsali, ker je bil zaledenel. Prijatelju se je led udril in do šole je prišel popolnoma moker oz. trd, ker mu je obleka popolnoma zaledenela. Do konca pouka se mu je obleka ob peči za silo posušila, da je šel lahko domov.

Bilo je lepo in s sošolci se še vedno srečujemo!

*Bojana Sinjur, učenka
muljavske šole od leta 1970 do 1974*

Iz spominov na muljavsko šolo črpal navdih

Ko se skozi okno svoje domače hiše zazrem na sosednji hrib, se mi pogled ustavi na muljavski šoli in prebudi prenekatero prijetno misel na mojo rano mladost. Šola me je pod svoje okrilje sprejemala štiri leta.

Obdobje, ki sem ga tam preživela, so izrazito zaznamovali učitelji, ki so med nami, učenci, znali ustvariti vzdušje, v katerem sta se lepo dopolnjevala odgovornost do dela ter občutek za sočloveka. Ravno prava mešanica delovne in družabne komponente mi je kot otroku dajala občutek notranjega miru in zaupanja, da je z združenimi močmi in s pozitivnim pristopom mogoče premikati gore.

V šolo na Muljavi sem vstopila s pričakovani otroške radovednosti in jo zapustila s kopico lepih spominov, ki se jih takrat niti nisem zavedala. Skozi čas so pustili pomembne sledi in se prelevili v življenjske izkušnje in modrosti, iz katerih lahko danes črpal navdih.

*Barbara Zupančič,
učenka muljavske šole*

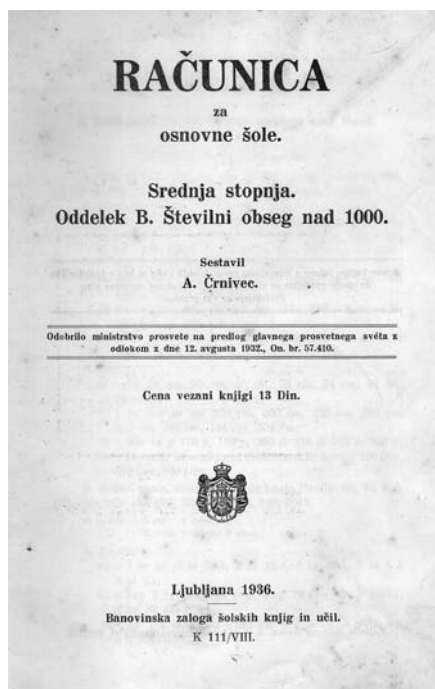
Tri generacije na muljavski šoli

Šolski prag stavbe, v kateri poteka pouk še danes, so učenke in učenci prestopili 15. 9. 1948, kmalu po 2. svetovni vojni. Moj ata, Alojz Hočevar, je muljavsko šolo obiskoval vse do leta 1955. Opravil je 7 let osnovne šole. Najprej ga je učil učitelj Perko, ostale

učiteljice pa so bile še Neda Kutnar, Sonja Vivoda, Nežka Gaber iz Mlačevega.

Otroci so bili združeni, po dva razreda skupaj. Malice v šoli skoraj ni bilo, kadar pa je vendarle bila, so dobili ameriško margarino od Rdečega križa. Kdor je lahko, je malico prinesel s seboj (kruh, suho sadje). Malicali so v razredu.

Če je v šoli kdo kaj ušpičil, jih je z metrom dobil po prstih, stati so morali v kotu. Tudi v zvezek so morali napisati 100-krat, kaj so naredili narobe, po pouku pa so ostali tudi »zaprti«, grešniku pa ni ušla tudi kakšna brca v zadnjo plat.

Računica za osnovne šole iz leta 1936

Učitelji so bili strogi. Učenci so morali v šoli veliko delati: cepili so drva, kurili peči, pospravljali in se malo učili. Vse kar so si zapomnili in se naučili, so odnesli prav iz šole; doma je redko kdo pogledal v knjigo ali v zvezek. Ni bilo časa. Tudi obiskovanje pouka ni bilo redno zaradi dela na kmetijah.

Krožkov ni bilo, torb tudi niso imeli, samo doma narejene cekarje. Imeli so nekaj zvezkov, pisali so s peresi, ki so jih pomakali v črnilnike, ki so bili na klopi.

Telovadili so zunaj ali na hodniku, največkrat pa so med telovadbo morali pleti vrt. Športnih dni tudi ni nihče organiziral, najbrž jih sploh ni bilo v programu. Domačih nalog niso imeli veliko, razen kakšnih spisov in obnov.

V šolo so hodili peš. Obuti in oblečeni so bili slabo. Ob koncu šolskega leta so imeli izlet, vendar se ga zaradi pomanjkanja denarja večina učencev ni mogla udeležiti. Pouk se je zaključil 21. 6., na dan sv. Alojzija. Med šolskim letom pa niso imeli počitnic.

Moja mami, Andreja Hočevar, poročena Klavs, je šolski prag muljavske šole prvič prestopila 1. 9. 1981. Začela je z obiskovanjem male šole. V prvi razred je bilo vpisanih devet učencev. Na tej šoli je pouk obiskovala do četrtega razreda. V prvem in drugem razredu jo je učila Vlahovičeva, v četrtem pa Danica Kastelic. Bili so združeni, po dva razreda. Imeli so šolske torbe, učbenike, zvezke, barvice, ravnila, nalivna peresa, svinčnike, vodene barvice, tempero, risalne bloke.

V šoli je bila organizirana hladna malica. Jedli so na hodniku. Telovadili so v razredu ali na šolskem igrišču. Ocenjeni so bili z ocenami od ena do pet, razen pri telovadbi, likovni vzgoji in glasbi, kjer so lahko dosegli uspešno, manj uspešno in zelo uspešno.

Drva so do šole pripeljali starši, otroci pa so jih pospravili v drvarnice. Včasih so otroci zakurili peči in skrbeli za ogenj med poukom.

Če je katera od učiteljic zbolela, so bili učenci sami v razredu, eden pa je bil določen namesto učiteljice. Gradivo smo hodili iskat kar k njima domov, saj sta stanovali v bližini šole v šolskem stanovanju.

V šolo so hodili peš, navadno skupaj s sošolci iz iste ali sosednje vasi. Učiteljice so bile

Pobarvanka iz sedemdesetih let

še vedno stroge, vendar otroci niso bili več tepeni. Zgodilo se je tudi, da so bili »zaprti« po pouku; fantje so med poukom skrbeli za kurjenje peči, deklice pa so zalivale rože.

Domače naloge so imeli, vendar ne toliko kot sedaj, saj so morali pomagati doma na kmetiji. Ob koncu šolskega leta so hodili na izlete, tudi športne dneve so imeli, v šoli so opravili izpit za kolo ... Oblečeni in obuti so bili že veliko bolje. S sošolci se niso nikoli pretepali ali se zmerjali s kakšnimi opazkami. Tudi po pouku se niso ločevali, kdo je boljši in kdo slabši.

Kaj pa šola na Muljavi danes? Moj bratranec Kristjan Hočevar je obiskoval muljavsko šolo od leta 2004 do leta 2009. Učilnice so prenovljene. V šoli je tudi vrtec. Stoli in mize so drugačni, novejši. Učitelji niso preveč strogi; v šolo skoraj nobeden ne hodi več peš. Oddaljeni otroci imajo urejen prevoz – kombi. Urejeno je tudi jutranje varstvo, podaljšano bivanje. Na šoli je zajtrk, hladna malica, kosilo, popoldanska malica. Učencem tudi ni potrebno več delati! Torbe so lepše, modernejšje. Šolskih potrebščin je veliko, tudi predmetov je več, pridružila se je angleščina. Izbirajo lahko med različnimi krožki, med likovnim, rokometnim, pevskim ... Prva tri leta so ocenjeni opisno, šele potem z ocenami ena do pet. Izostanke od pouka morajo starši redno opravičevati. Redni pouk je obogaten s športnimi dnevi (pohodi, plavanje, smučanje), z naravoslovnimi dnevi in s kulturnimi dnevi.

Tudi izleti so drugačni, zanimivejši (Poštojska jama). Obleka in obutev je prilago-

jena vremenskim razmeram. Je veliko bolj kvalitetna kot nekoč. Veliko znanja si otroci pridobijo tudi doma, saj je domačih nalog ogromno. Seveda marsikateremu priskočijo na pomoč starši! Poleg zvezkov in učbenikov se v šolski torbi vsak dan »znajdejo« tudi delovni zvezki, razne revije, učni listi ... Pouk poteka danes več ur kot nekdaj. Otroci pa imajo vsega veliko preveč. Nekoč niso imeli za kruh, danes malica leži v koših za smeti.

*Zapisal Gašper Klavs,
hodil v šolo v Zagradec, 2003 – 2008*

Vedno nam je ustregla

Z muljavsko šolo so tesno povezani tudi Podržajevi z Bojanjega Vrha.

Jože Podržaj, rojen 26. 4. 1910, je pomagal zidati šolo na Muljavi.

Andrej Podržaj je tudi hodil v šolo na Muljavo. V prvem in drugem razredu ga je učila Marjeta Vlahovič, v tretjem in četrtem razredu pa Danica Kastelic. Če niso naredili domače naloge ali se niso naučili brati oz. so bili poredni, so morali po pouku v posebno sobo. Pod oknom te učilnice je stala hruška, ki je večkrat služila kot rešilni izhod iz neprostopoljnega »zapora«.

Martina Podržaj ima na muljavsko šolo izredno lepe spomine, posebej na učiteljice Sinjurjevo, Zamanovo in Štritofovo in na učitelja Matijo Škafarja. Šolo so učencem in učenkam naredili nadvse prijazno.

Na muljavsko šolo sem prvič zakorakal leta 2003. Prva tri leta nas je poučevala Tončka Sever, ki je stroga učiteljica in nas je veliko naučila. V četrtem razredu je poučevala Brigita Langenfus, ki je v šolo prinesla akvarij z dvema zlatima ribicama, ki smo jih sami hranili. V petem razredu pa me je učila Barbara Maver, ki se mi je še posebej vtisnila v spomin. Na šoli je poučevala še Jožica Sinjur, prijazna, včasih tudi stroga. Da nismo ostali lačni, je poskrbela Zdenka Zajec, ki nam je ustregla, če je le mogla.

*Zapisal David Podržaj,
učenec muljavske šole od 2003 do 2008*

Te sladke hruške pod oknom muljavske šole ...

Tomaž Kralj, rojen 6. 7. 1969, je tudi obiskoval šolo na Muljavi. Pouk je trajal od 8.00 do 12.30. Prostega časa med posameznimi urami niso imeli, samo v času malice. Vsak dan so morali prinesiti tudi drva po razredih, da so kurili v velikih zelenih pečeh in jih ni zeblo. Ta presneta drva so jim tudi v jeseni »požrla« marsikatero urico telovadbe.

Pod oknom je rasla hruška, taka dobra, slastna; po njenih sadežih so se cedile sline že prejšnjim rodovom. Tako so fante nekega

Šolsko leto 2003/2004, 1. razred, učiteljica Antonija Sever; iz arhiva Polone Godec

Učenke in učenci: David Podržaj, Toni Pečjak, Marjeta Kralj, Erik Tomažin, Polona Godec, Miha Jamnik

dne premamili zlatorumeni sadeži, a vide-la jih je učiteljica. Po pouku jih je zaklenila v razred – in spet je prišla »v igro« hruška. Fantje so splezali po njej in zbežali domov.

Marjeta Kralj, rojena 21. 5. 1997 – tudi jaz sem kot moj oči obiskovala muljavsko šolo. Mojemu predmetniku so dodali angleščino in naravoslovje, tudi čas pouka je bil nekoliko drugačen: od 8.00 do 12.30 ali od 9.00 do 13.00. Prostega časa smo imeli več, med malico in med kosilom, lahko smo odšli ven na igrala, ki so bila namenjena vrtčevskim otrokom.

V učilnicah so bile klopi stare; družbo so jim delali obrabljeni stoli in »zrabljen« parket. Ko smo odšli na matično šolo, so učilnice preuredili.

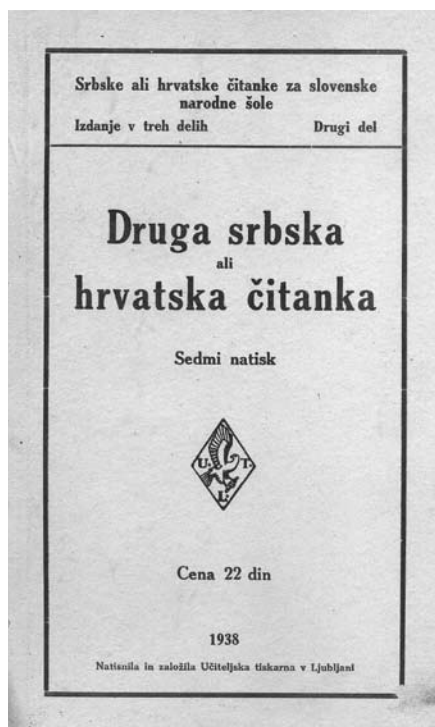
Šola ima dve nadstropji: v prvem, pravzaprav v pritličju, je vrtec, kuhinja, jedilnica, učilnica za 3. razred, WC-ji in garderobe. Nadstropje višje pa je namenjeno 1., 2., 4., 5. razredu, manjši učilnici, WC-ju in hodniku in na njem kotičku za športno vzgojo.

Zapisala Marjeta Kralj, učenka muljavske šole od 2003 do 2008

Gradili so igrišče

Mojega atka, Antona Godca, sta na Muljavi učili dve učiteljici: Nežka in Neda in učitelj Perko. V šoli so jih topli, če niso bili pridni. Neki učenec ni ubogal učiteljice; stopila je po učitelja, ta pa je učenca pošteno naklestil. Imeli so dve učilnici, stranišča, kuhinjo, jedilnico in garderobe. Učili so se slovenščino, srbohrvaščino, od vzgojnih predmetov pa so imeli likovno, športno in glasbeno vzgojo.

Moj oči, Anton Godec ml., je rad hodil v šolo. Rad se je učil in družil s prijatelji. Od prvega do četrtega razreda jih je bilo sedem. Le kombinacije so bile različne. Prostorsko so se razširili v nadstropje višje, a tam so le telovadili in imeli spravljene rekvizite, knjige, otroške izdelke. Predmetom sta se pridružili narava in družba. Poučevali sta Vlahovičeva in Kasteličeva, ki sta živeli v učiteljskem bloku zraven šole. Ko sta se poročili, sta odšli k možema.

V šoli so se učili srbohrvaščino

V času, ko je obiskoval šolo na Muljavi, so gradili igrišče.

Tudi v mojem času smo bili »skombinirani«. Učenci so prihajali in odhajali, v 3. razredu David Demšar in Erik Tomažin. Šolski predmeti: slovenščina, okolje, matematika, športna vzgoja, glasba, likovna; družba, naravoslovje in tehnika, angleščina samo v 4. in 5. razredu.

Med odmori smo igrali razne družabne igre, risali po tabli, šli pred šolo, se pogovarjali, igrali na različna glasbila ... res mi je bilo lepo na muljavski šoli.

Zapisala Polona Godec, učenka muljavske šole od 2003 do 2008

Utrinek z raziskovalnega tabora na Muljavi, marec 2010; Matic, Jože in Tilen so z mentorico Kasteličevo, Lukovo mamo, izdelovali butarce.

Muljavski prvi in drugi razred, učiteljica Marjeta Vlahovič; iz arhiva OŠ Stična

Učenke in učenci razreda Antona Godca: Janez Godec, Tonček Godec, Alojz Glavan, Tomo Kralj, Franci Blatnik, Dragica Drobnič, Marija Miklavčič

ZGODBE O PREŽIVETJU IN RAZKOŠJU

Drobci iz osebnih kronik

Tako je bilo

Že od leta 1954 živim na Mleščevem, ves čas v isti hiši. Lokacija šole na Muljavi mi je poznana že iz otroških let. Ko sem začela hoditi v nižjo gimnazijo v Stični, se je ta šola začela graditi. Šolarji iz Stične smo šli podajati opeko, da smo jo premestili tam, kjer je bilo potrebno. Takemu delu smo rekli udarniško delo. Takrat se je marsikaj naredilo ročno, saj ni bilo strojnih pripomočkov.

Pred namestitvijo na Muljavo sem poučevala na centralni šoli Stična. Že pred spre-

Jožica Sinjur, Antonija Sever in Draga Štritof, učiteljice na Muljavi v šolskem letu 1986/1987; iz arhiva OŠ Stična

jetjem tega delovnega mesta sem tukaj, na Muljavi, večkrat nadomeščala učno osebje zaradi različnih potreb. Tako mi je bila ta šola zelo poznana. Ko je učiteljica Danica Kastelic napovedala, da se bo upokojila, mi je ravnateljica centralne šole Marinka Piškur predlagala, da bi sprejela mesto do tedanje vodje na Muljavi. Dejala mi je: »Razmisli!« Odločila sem se.

Pouk je potekal običajno v kombinaciji. Če je število učencev ustrezalo predpisanemu normativu, je kdaj pa kdaj kateri od razredov postal samostojen.

Imeli smo inšpekcije s strani Zavoda za šolstvo ali pomočnika ravnatelja Toneta Baltiča. Inšpektor je hospitiral pri pouku in pregledal predpisano učiteljevo dokumentacijo.

Šolski prostor smo ogrevali s pečmi na drva. Metrska polena je krajan napeljal pred šolo in jih ob primernem vremenu prišel razžagat na krajša polena. Z učenci smo jih s podajanjem spravili v šolsko klet. Snažilka, ki je skrbela za ogrevanje šole, je pričela s kurjenjem zelo zgodaj zjutraj. Do pričetka pouka so bile učilnice že zelo, zelo tople.

Knjižnica je delovala tako, da smo si učitelji razdelili knjige po stopnjah poučevanja. Vsak učitelj je knjige namestil v razredno omaro in tedensko opravil izposoj o. za-

menjavo knjig. Ob zaključku šolskega leta je razredni učitelj po seznamu pregledal vse izposojene knjige in jih vrnil v skupno šolsko omaro.

V času mojega službovanja na Muljavi smo organizirali OPZ. Glasbeno izobražena vzgojiteljica Majda Adamič je prevzela ljubiteljsko vodenje pevskega zbora. Vsi smo bili zelo zadovoljni: učenci, učitelji in starši. Učiteljica Majda ni delala posebnega izbora za petje. Sodelovali so po svoji odločitvi – to je bilo res ljubiteljsko prepevanje. Zborček je nastopal na raznih prireditvah, v dvorani na Muljavi pa je zbor napolnil oder.

Šolska snažilka je bila nekaj časa tudi kuharica. Včasih je skuhala tudi ješprenj, ki je bil za moj okus najboljši in takrat sem malico z užitkom pojedla. Ko zdaj sama kuham, imam večkrat v mislih muljavski ričet. Kasneje so začeli voziti hrano iz matične šole. Jedilnico smo uredili na hodniku, kjer je bil velik prazen prostor. V zimskem času je bil ogrevan. Hrano smo razdeljevali učitelji in se tedensko menjavali.

Prostor, ki se ni uporabljal za učilnico in je bil le za odlaganje raznih stvari, nekakšna ropotarnica, smo spraznili in ga preuredili v telovadnico. Opremili smo jo z raznimi telovadnimi orodji.

Temeljito smo obnovili tudi sanitarije. Okolice šole smo vzdrževali s čistilnimi akcijami. Za cvetje na okenskih policah po hodniku je skrbela snažilka. Na stene hodnika smo obešali izvirne likovne izdelke.

Pa še to: učenke in učenci so bili organizirani v pionirsko organizacijo. Simboli organizacije so bili: pionirska zastava, modra čepica z značko in rdeča trikotna rutica. Najslavnejša proslava je bila 29. novembra za dan republike. Na tej proslavi so bili prvošolčki, cicibani, sprejeti v pionirsko organizacijo. Ta sprejem so izvedli starejši pionirji. Predsednik pionirjev šole je bral pionirsko zaobljubo, cicibani pa so jo morali za njim ponavljati. V zaobljubi je bil največji poudarek na domoljubju. Pionirji so cicibanom na glavo posadili modro čepico z značko, okrog vratu pa so jim zavezali rdečo trikotno rutico. Sledila je slavnostna pogostitev v dvorani ob pogrnjeni mizi, obloženi z dobrotami; prisotni so bili tudi starši in udeleženci proslave.

V tem času je bil pri pouku velik poudarek na vzgoji, tudi izven šolskega dela. Pogosto smo obiskovali spomenike žrtvam fašističnega nasilja. Ob raznih proslavah smo mahali z zastavicami in vzklikali domoljubna gesla.

Tako je bilo takrat.

*Draga Štritof, vodja
muljavske šole od 1984/1985 do 1988/1989*

Šport na muljavski šoli

Že leta 1979 je bilo na PŠ Muljava zgrajeno šolsko igrišče. Ker je teren tako zahteval, je bilo delno zgrajeno na Habjanovem zemljišču. Zemljišče je Habjan odstopil prostovoljno. Igrišče so asfaltirali leta 1993, skupaj z dovozno cesto in dvoriščem PŠ. S pomočjo krajanov, občine in firme BOMAX je bilo igrišče adaptirano leta 2000.

Tako so bili ustvarjeni pogoji za raznovrstnejšo športno vzgojo. Otroci so imeli radi igre z žogo: med dvema ognjema, nogomet, rokomet, v zimskih mesecih pa, v učilnici prirejeni za telovadnico, tudi sedečo odbojko.

Sam sem se z učenci 4. razreda, pa tudi z učenci 3. razreda, največ ukvarjal z rokometom. Otroci so navdušeno sprejeli novo igro. Ker so bili oddelki na PŠ Muljava maloštevilni in ker so dečki in deklice v teh letih fizično enako močni, včasih pa jih deklice tudi prekašajo, smo igrali in vadili skupaj. Da bi ugotovili, ali kaj znamo, smo iskali nasprotnike izven domače šole. Tekmece

smo našli v Ivančni Gorici in v Višnji Gori. Ob organiziranju rokometnih dni RK SVIŠ v Ivančni Gorici so nekajkrat sodelovali tudi učenci PŠ Muljava.

Tako smo z učenci PŠ Višnja gora dvakrat zmagali, enkrat z rezultatom 7:6, drugič pa kar s 17:7. Veselje je bilo nepopisno, saj smo ugotovili, da nekaj znamo in zmoremo. Zanimivo je bilo to, da so bile najboljše deklice, med njimi so se odlikovale Bregarjeve z Bojanjega Vrha, najboljša je bila Nada.

Fantje in dekleta so potem, ko so prišli v 5. razred v Ivančno Gorico, nadaljevali s treningi. Nekateri so dosegli lepe športne

Matija Škafar, učitelj in vodja šole na Muljavi, šolsko leto 1999/2000, z rokometno ekipo muljavske šole; iz arhiva OŠ Stična

rezultate in se uvrstili v prvo ekipo SVIŠ-a. Igrišče pri PŠ Muljava služi svojemu namenu ne samo v dnevih pouka, pač pa tudi ob sobotah in nedeljah in v času počitnic. Organizirani so bili turnirji v malem nogometu, tekme so možne tudi zvečer, saj je bila urejena razsvetljava.

*Matija Škafar, učitelj
in vodja muljavske šole
od 1988/1989 do 2003/2004*

Iz arhivov

Velika revščina, a mati skrbna

V matičnih listih, pred vojno, beremo opombe učiteljev:

- Velika revščina, a mati skrbna.
- Bolehen.
- Stanujejo v eni sobi.
- Ni obiskoval pouka.
- Mirna in tiha.
- Starši skrbni.
- Deklica Ivana: majhna in slabotna, ni nadarjena, mati živčno bolna, oče sam skrbi, revščina, spi v postelji s sestrama.
- Deček Alojz: razvit, v šolo hodi neredno, svojeglav in uporen, živi v slabih razmerah, spi v postelji z bratom.
- Deklica Angela: dobro razvita, zaradi oddaljenosti neredno hodi v šolo, raztresena, starši dobro vzgajajo otroka, spi na klopi ob peči.
- Deček Ivan: otrok živi v slabih razmerah, številna družina – 8 otrok, spi pri peči, poleti na kozolcu.
- Nima očeta.

- Rad se pretepa.
- Deklica Ana: primerno razvita, hodi redno v šolo, redna in zanesljiva, vzgoja doma skrbna.
- Težko govori.
- Deček Janez: pouka ne obiskuje, odkritosrčen, mati mrtva, oče se ne briga za fanta.
- Rad izostaja od pouka, čemur je vzrok revščina, oddaljenost od šole.
- Oče je tesar, nimajo svoje zemlje, v družini večkrat pomanjkanje.
- Imajo kuhinjo in dve sobi, učenec spi pri očetu.
- Veža in ena soba, 7 stanovalcev, učenec spi na klopi pri peči.
- Učenka spi v sobi, v postelji še z dvema sestrama.
- Učenka večkrat izostane zaradi bolne matere.
- Učenec je snažen in reden, dobro vzgojen, slabo nadarjen.
- Učenec zamuja pouk, preveč ga zadržujejo doma za delo.
- Učenec spi na podu, skupaj z bratom.

*Zbrala Zlata Kastelic,
učiteljica na OŠ Stična in
Gregor Arko, učitelj na OŠ Stična*

Otroci so morali včasih veliko delati, Foto Slovenija, Ljubljana, založil Tobak Novo mesto, 1959; iz zgodovinskega arhiva, Ljubljana

Vrsta inventarja					
Zap. št.	Evid. št. predmeta	Označba in opis predmeta	Štev. kosov	Od koga je bil predmet nabavljen ozir. prevzet	Št. spisa o nabavi
✓ 58		Šiba za tolčenje	1	68. odd. DR	ŠM H.
✓ 59		Štedilnik gorani	1	- " -	ŠM H.
✓ 60		Zastavi	2		

Del inventarja v šoli na Polju pri Muljavi – tudi šiba za tolčenje; iz arhiva Zgodovinskega muzeja, Ljubljana

MULJAVCI IN JURČIČ

Jurčiča in vsega, kar je povezano z njim ter Muljavo so se raziskovalci zgodovine na OŠ Stična lotili že pred trinajstimi leti. Mentorici sta bili učiteljici zgodovine, Zlata Kastelic in Metoda Livk. Izsledke so zapisali v raziskovalni nalogi Društva v mojem kraju. Takrat jim je veliko pomagalo razmišljanje domačinov, zbornik Jurčič naš sopotnik avtorjev Ferbežarja in ostalih. Prav je, da vsaj nekoliko obudim spomin na tedanje izsledke raziskovanja in dodam nekaj novih.

Jurčičeva »naveza«

Muljavci so tesno povezani z Jurčičem. »Iz njihovih ust zavejeta, kar tako, mimogrede, Jurčičeva bogata beseda, in domišljija, pridruži se še njegova sposobnost za dramatično, slikovito pripovedovanje. Nič čudnega, saj so nekateri Jurčičevi dediči ne samo po ustvarjalnosti, ampak tudi po krvi. (Pretnar, 1994)

Davnega leta 1911, sredi poletja, so ljubljanski študentje pod Gričarjevim kozolcem na Muljavi prvič uprizorili Jurčičevega Desetega brata. V igralski zasedbi ni bilo nobenega domačina! Desetega brata je igral znani igralec Fran Lipah. Z leti pa so Jurčičevi književni junaki postali njihovi. Mirno lahko trdimo, da se je marsikdo vsaj enkrat poistovetil s katerim izmed Jurčičevih junakov: ali na odru ali v resničnem življenju.

»Kadar sede Ciril Jurčič s polhovko na glavi na klop ob peči Obrščakove gostilne in začne pripovedovati v našem zvonečem,

toplem, zaokroženem muljavskem narečju, hitijo njegove zgodbe, vse pojoče in šegave, kot voda Višnjice prek mlinkega kolesa. In že poslušalec ni več prepričan, ali ne sedi v resnici ob njem znameniti Jurčičev ded Jože Jankovič – tisti, ki ne pusti, da bi starši njegovega Jožeka, pozneje mestnega Josipa, že po prvem razredu vzeli iz šole na Krki. Ded je dosegel, da so starši dali Jožeta v višenjsko šolo, potem pa še v Ljubljano.« (Pretnar, 1994)

Ciril Jurčič o svojem prastricu rad pripoveduje in ponosen je nanj. Kot da ga skrbi, da po njem ne bo nikogar, ki bi o Jurčiču pripovedoval tako občuteno, iz »duše«.

Izdelal je družinsko drevo, ki se začenja pri Gregorju Kraševcu sredi 18. stoletja in se nadaljuje z Marjeto Kraševc, poročeno z Andrejem Jankovičem. Ta sta imela sina Jožeta Jankoviča, znamenitega pisateljevega deda, ki se je poročil z Nežo Zaršek. Neža in Jože sta, poleg drugih, imela tudi hčer Marijo Jankovič, ki se je omožila z Markom Juršičem iz Jablanice pod Gorjanci. Tega potomca Uskokov so na Muljavi, kjer je bil priženjeni kajžar, kmalu prekrstili v Jurčiča, njihova kajža pa se danes imenuje Jurčičevina. (Pretnar, 1994)

Mariji in Marku so se rodili trije otroci: Jože - Josip, Marija in Anton. Slednji je Cirilov stari oče. Marija se je poročila z Jožetom Hočevarjem; tudi njune potomce še lahko najdemo na Muljavi.

Kronika KD Muljavi pripoveduje

Desetega brata so Muljavci sami uprizorili že leta 1924. Desetega brata je igral Jože Zajc, Bebrov, Krjavelj je bil Anton Lampret, Manica je bila Micka Bregarjeva, Kvas pa Jože Kutner, Štefov, Balčka je »oživel« France, Zajčev Ciril Dolfa ... Vse to in še več je bilo zapisano v Kroniki, ki jo je dolga leta zapisovala, zdaj že pokojna, muljavska učiteljica Danica Kastelic, tudi dolgoletna režiserka. Več kot tri desetletja je predsedovala muljavskemu kulturnemu društvu, ki je bilo ustanovljeno 3. maja 1950 kot Izobraževalno umetniško društvo Josip Jurčič.

V Kroniki preberemo tudi, da so leta 1934 igrali Tihotapca, 1947. leta v šoli drugo dejanje Desetega brata in Domna. Tega so v režiji Nežke Gabrovec »postavili« leta 1954, za Jurčičev teden. Dve leti pozneje je Gabrovčeva z Muljavci ponovno pripravila Tihotapca, leto pozneje pa še Sosedovega sina. (Pretnar, 1994)

Desetega brata srečamo, v Kroniki seveda, zopet leta 1964. To je bila prva uprizoritev na prostem v režiji Danice Kastelic, ki

Gledališka dejavnost je bila na Muljavi že od nekdaj zelo razvita

je sama igrala Manico. Dve leti pozneje je med »domače« igralce prvič stopil profesionallec, Janez Eržen iz Ivančne Gorice, sicer igralec Mestnega gledališča Ljubljanskega.

Leta 1976 so zopet igrali v dvorani kulturnega doma na Muljavi; predstavili so se s Sosedovim sinom v režiji Tomaža Kastelica; od takrat dalje pa so Jurčiča uprizarjali na prostem ... in pet let pozneje so na Muljavi posneli film o desetem bratu, a Muljavci so nastopali samo kot statisti. Občutki niso bili pravi, ne med snemanjem ne med gledanjem filma.

Številki s trema ničloma, torej 1000, so se Muljavci približali z uprizoritvijo Desetega brata leta 1984 v režiji Janeza Eržena in Daneta Zupančiča. Toliko je bilo namreč gledalcev. Leta pozneje pa se je ta številka množila. Na Muljavi so se »lotili« tudi Jurija Kozjaka, leta 1988, v Erženovi in Zupančičevi režiji. Nastopalo je 66 domačinov, veliko dela so imeli s kostumi in s sceno.

Igranje na Muljavi ne prinaša dobička, prinese pa kakšno nagrado: Tone Tekavec je dobil leta 1985 Jurčičevo plaketo za dolgoletno in uspešno delo na področju kulture, leta 1989 je učiteljica Danica Kastelic prejela Linhartovo nagrado za dolgoletno režisersko delo, leto pozneje je Jurjev Tone (Tekavec) dobil Severjevo nagrado za najboljšo igralsko stvaritev v slovenskem amaterskem gledališču, skupaj s Kondijem Pižonom v Škofji Loki, 18. decembra 1990. 1992. leta je celotno Kulturno društvo Muljava prejelo posebno priznanje grosupelj-skega izvršnega sveta.

Spomini

V raziskovalni nalogi Društva v mojem kraju iz leta 1998 smo našli zapise pogovorov z igralci Jurčičevih junakov z Muljave.

Deseti brat

»No, res ni več tako, kot je bilo takrat,« pravi Ciril Jurčič, »ko je Zajčev Ciril, ki je še pri štiridesetih Dolfa igral, sredi košnje kar sredi travnika, ob določeni uri, vile odvrigel in tekel na skušnjo!«

»Prvič sem igral desetega brata Martina Spaka že takoj po vojni, leta 1945, 8. septembra, v času, ko sem v Škofji Loki služil vojsko. Na Muljavi še ni bilo kulturnega dru-

štva, samo gasilsko, ki si je denar za svoje delovanje priskrbelo tudi z uprizoritvami Jurčičevih del. Ko sem prišel domov, na dopust, so Muljavci izrazili željo, da bi zaigrali Desetega brata, vendar - po komaj končani vojni ni bilo dovolj igralcev. Tako sem šel do komisarja Toneta Kovača in mu rekel, da na Muljavi ni ljudi, ki bi lahko igrali; prosil sem ga za kak dan dopusta – dal pa mi je kar tri tedne - in še trem, Bebrovemu, Gričarjevemu in še Slavcu, samim Muljavcem. Tako sem se naučil vloge Desetega brata, Rado Hočevar vlogo Kvasa, Miha Zajc vlogo Mihe iz Podgorja in Slavko Zajc vlogo Dražarjevega Franceljna. Ostale vloge so si razdelili ti, ki so bili doma.

*Deseti brat na Muljavi, 1950; Deseti brat - Ciril Jurčič; Krjavelj - Anton Lampret; iz arhiva Zlate Kaste-
lic*

Režirala je Marta Aplenc s pomočjo poklicnega igralca Frana Lipaha. Oder smo postavili na prostem, na Habjanovem podu smo naredili prostor za gledalce. Bilo jih je toliko, da so stali tudi zunaj. Ko smo se naučili in svoje odigrali, smo se mi štirje vrnili v karnano. No, takrat sem bil prvič deseti brat, triindvajset sem jih imel. Dobil sem veselje do igranja, ki mi ga je dodatno utrdil Fran Lipah, režiser. Rekel mi je: »Jaz sem prvič igral leta 1911 in to prav na Muljavi kot maturant ljubljanske gimnazije. Igral sem desetega brata in sem poklicni igralec, pa nisem bolje igral kot ti! Zato ne smeš prenehati igrati.«

V uprizoritvah Jurčičevih del na prostem, »Jurčičevi dnevi«, sem začel igrati v Desetem bratu leta 1964. Igrali smo Govekarjevo dramatisacijo, nekoliko prirejeno »za na prostem«. Režirala je Danica Kastelic. Ob stoletnici izida prvega slovenskega romana smo zopet igrali na prostem. Dramatisacijo Desetega brata je tokrat naredil Janez Eržen, ki je predstavo tudi režiral. Vse se je dogajalo pod Tokčevim borštom.

»Leta tečejo, za vlogo Desetega brata sem postal prestar; sem pa »prevzel« vlogo dr. Piškava, Smrekarja, vlogo zdravnika v Sosedovem sinu, graščaka Sove, starega Štibernika, viteza Mačerolca, francoskega komisarja v Rokovnjačih, vlogo župana v igri Cvet in sad ...

Igral sem še v igrah Vida, Prisega o polnoči, Pot do zločina, Veriga, Rdeče rože, Pozabljeni ljudje, Osramočeni zakonski mož, Hči treh očetov ... Najraje sem igral Desetega brata. Vsakič posebej me je pretresla smrt

matere Desetega brata, to vlogo sem posebej čutil. Študij Jurčičevih oseb, vaje, učenje vlog, priprave na predstave, uprizoritve so bile pomemben del mojega življenja.«

»Pravi originali«

Tone Tekavec, Jurjev Tone, tisti, ki mu je že ob rojstvu pela voda Višnjica in mu brnela žaga na uho je na svoja pleča prevzel Krjavljevo podobo, ko je umrl prvi Krjavelj, nepozabni Tone Lampret, po domače Gracarjev Tonček. (Pretnar, 1994)

»Prvič sem stopil na oder leta 1964. Od leta 1966 sem redno igral – vse do 1997. leta, ko

Tone Tekavec je prejel za svoje amatersko gledališko delo Jurčičevo plaketo, pozneje še Severjevo nagrado, 1990. leta; iz arhiva Antonije Sever

sem hudo zbolel in prepustil svojo igralsko vlogo mlajšim. Igral sem v igrah Jurij Kozjak, Deseti brat, Tihotapci, Domen (Urh iz Kastela), Rokovnjači (grajski pisar) ...

Zelo rad in največkrat sem igral Krjavlja, zagotovo desetkrat. V Škofji Loki sem s svojo kozo odigral najboljši prizor o hudiču!»

O Jurjevem Tonetu piše: »Hočejo ga otroci, hočejo ga odrasli, hočejo ga na radio, hočejo ga na televizijo, potem pridejo na obisk pisatelj in je spet treba zlesti v Krjavlja; in komaj ti odidejo, se že spet najde nekdo drugi, ki je tako pomemben, da mu ni mogoče odreči želje, da bi na Muljavi, točno pred Krjavljevo kočo spoznal – ja, koga neki drugega kot našega muljavskega posebneža – Krjavlja.« (Pretnar, 1994)

Sam je rekel, da je najraje igral Krjavlja, saj je bil pošten človek, s svojimi slabostmi pač, rad je spil kozarček ali dva dobrega vinca. »S Krjavljem sva si bila na neki način podobna, saj ni bil hudoben kot nekatere druge osebe, ki sem jih tudi igral. Najprej sem se težko vključil v igro, potem pa sem igral z veseljem; igralci smo bili kot ena velika družina, dobro smo se razumeli. Vaje so utrujajoče, predvsem za starejše; vadimo posamezne prizore, igre so zelo dolge. Vadimo dvakrat do trikrat tedensko. Igralci smo sami domačini, govorimo Jurčičev jezik, ki nam je vsem blizu. Naša govorica naredi predstavo domačo in preprosto in to pritegne ljudi. Mi smo skoraj »pravi originali«. Sceno postavljamo sami igralci, pogosto nam je pomagal Dore Južna.« (Kastelic in Livk, 1998)

Sicer je rekel, da »se je dovolj nahodil in koze navlačil, take in drugačne, saj niso zdržale toliko kot on in jih je kar nekajkrat zamenjal.« (Kastelic in Livk, 1998). S hudo-mušnostjo se je spominjal dogodka, ko je na eni izmed predstav prišel v hudo zaga-to. Za odrom so se s prijatelji pogovarjali in spili nekaj kozarčkov vina. »Nenadoma sem moral na oder in tedaj sem pred gledalci ostal brez besed. V trenutku sem dojel vso kočljivost situacije, rešila pa me je šepetalka, da sem lahko prizor izpeljal do konca.« (Kastelic in Livk, 1998)

Danes med nami ni Jurjevega Toneta, noben otrok iz množice ne zavpije: »Mama, mama, koza se je pasrala!« In Tone se je delal, kot da ničesar ne vidi! Tudi njegovega sina Igorja ni več, ki je za očetom poprijel za mizarska in tesarska dela ...

Tihotapili – kamne

Dane Zupančič, pripoveduje, da je prvič zaigral na odru v četrtem razredu v igri Mačeha in pastorka leta 1964. »Igro smo igrali na šolskem hodniku, ker je dvorana služila skladišču za zdravilna zelišča. Istega leta sem igral tudi na prostem, v Desetem bratu, otroka, ki sedi z drugimi na peči v prizoru Dražarjeve ohceti.

Ko sem nastopal prvič, sem čutil tremo in zadovoljstvo hkrati, saj nas niso prišli gledat samo starši, ampak tudi Muljavci in okoličani, ki so si v tistem času ogledali vsako prireditev v kraju.

Igral sem glasnika v Mačehi in pastorki, otroka v Desetem bratu, grofa v Pahljači,

profesorja v Glavnem dobitku, Evstahija v Gospodu Evstahiju, zdravnika v Sosedovem sinu in še bi se kaj našlo.

Sedaj ne igram več, sodelujem pri organizaciji predstav, urejam sceno in prizorišče, nekaj let nazaj sem sodeloval tudi pri režiji. Rad se spominjam režiranja in sodelovanja pri organizaciji predstav na prostem od leta 1984 do 1991. Režiral sem tudi predstave na zaprtem odru, in sicer od 1974 do 1981. Med režijami na odru je bila najuspešnejša komedija Naši trije angeli, na prostem pa je bila zelo spektakularna in odmevna predstava Jurij Kozjak.«

»Predstave na prostem se začnejo pripravljati z dramatizacijo že v januarju. V

zadnjem tednu junija meseca je premiera. Vaje se začnejo konec aprila, po prvem maju pa začnemo vaditi na prostem. Večkrat nas moti dež, umaknemo se pod streho in nadaljujemo z delom. Vaje so skrbno načrtovane, »v rezervi« imamo le eno do dve vaji. Zberemo se zvečer po 20.00, ko se zaključi delo na kmetiji ali v službi. Včasih se zberemo šele ob 22.00 in takrat trajajo vaje daleč čez polnoči, zjutraj pa spet v službo, popoldne na kmetijo, zvečer na vajo!

Naše predstave so dobro obiskane: Jurčičeva duhovitost, izvirnost jezika v pripovedi kmečkih ljudi, pristnost značajev, muljavska govorica – vse to govori v prid amaterskim igralcem in konceptu ljudskega gledališča na prostem. Pomaga nam

Jurčičeva rojstna hiša na Muljavi, iz arhiva Marjana Potokarja

tudi okolje z gozdom v ozadju, ki daje odlične svetlobne učinke.

Seveda se srečujemo tudi s težavami: pričnejo se zasedbo vlog; uskladiti je treba želje, sposobnosti in angažiranost posameznih igralcev, upoštevati njihov vsakdanji življenjski ritem. Druga težava je vreme. Zgodilo se je že, da se je med predstavo ulilo kot iz škafa, predstavo smo prekinili, gledalci so počakali in po polurnem zamiku smo nadaljevali z igro.

Zgodi se tudi marsikaj nenačrtovanega! V predstavi Tihotapec pridejo trije nepridipravi z vrečami tobaka do zidanice, vreče obesijo in gredo spat. Zjutraj vreče nesejo naprej. Med samim prizorom na generalki

šaljivi rekviziter namesto slame namesti v vreče kamenje. Na predstavi ni bilo možnosti zamenjave! Tihotapci so se krivili pod bremenom, tiho preklinjali in takoj po generalki pripravili rezervne vreče slame, če bi se tudi na predstavi našel takšen šaljivec.«

»Muljavo in Muljavce pozna veliko Slovencev tudi zaradi našega gledališča na prostem!« svojo pripoved zaključil naš pripovedovalec davnega leta 1998.

Muljavci in Jurčič: zbrala in zapisala Marjeta Logar

Muljava, poslano 1954. leta; foto Erjavec; iz arhiva Marjana Potokarja

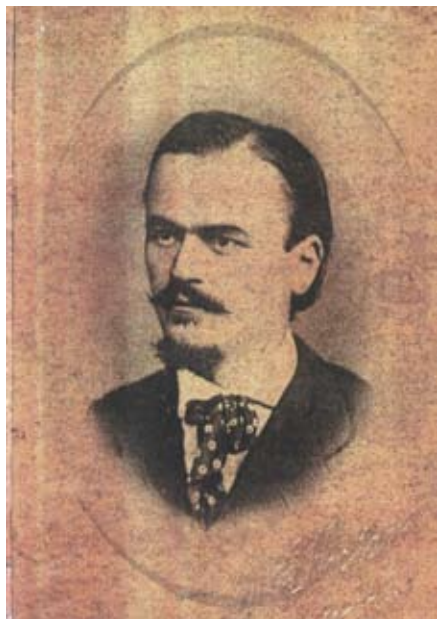
VRTILJAK PODOB

Josip Jurčič

Na Muljavi, v zaselku Zavod, je Pajžbarjeva (Jurčičeva) domačija, ki je imela v začetku stoletja le za četrtno grunta zemlje. Ta skromni Pajžbarjev dom je dobila po Jožetu Jankoviču (1779–1858) hči Marija (1804–1884), omožena s stiškim kočijažem Markom Juršičem (1800–1880). 4. marca 1844 se jima je rodil sin, Pajžbarjev Jožek, kasneje Josip Jurčič, prvi slovenski pripovednik, romanopisec, napreden časnikar in neutrudni bojevnik za slovenske narodne pravice v takratni Avstro-Ogrski monarhiji. Poznamo ga predvsem kot avtorja prvega slovenskega romana *Deseti brat*. Poudaril

bi, da gre prav Josipu Jurčiču in njegovemu neizprosnemu boju proti ponemčevanju Slovenije, zlasti pa njegovemu uredniškemu delu kot uredniku Slovenskega naroda in Ljubljanskega Zvona, ki sta krepila slovensko narodno zavest, zasluga, da ni tudi Ljubljana postala leglo nemčurstva, ampak je ostala zavedno slovensko mesto.

Jožek je že kot otrok vlekel na ušesa pripovedi starih ljudi, zlasti svojega deda Jožeta Jankoviča, ki je bil zelo razgledan mož in mu pripovedi ni nikoli zmanjkalo. Poslušal je pripovedi vaških modrijanov in posebnost, ki so hodili k njegovemu očetu na »frakel« žganja. Vse si je zapomnil.

Josip Jurčič, Pajžbarjev Jožek z Muljave

Prišel je hoditi v šolo na Krko. Obiskoval jo je v letih 1851–1855. Učil jih je stari učitelj »Harduna«, kot so ga imenovali otroci, seveda, kadar jih ni slišal. Prvo leto mu šola ni bila preveč všeč. Za Jožka in njegovega muljavskega vrstnika Matička je bil zanimivejši gozd, skozi katerega sta hodila v šolo, saj je bil poln raznovrstnih zanimivosti, ptičkov in njihovih gnezd, martinčkov, zelencev, polhov, polžev... V šoli sta namesto črk na tablice, ki so jih imeli namesto zvezkov, raje risala ptičke, hišice, močičke. Kadar se je približal Harduna, je bil potreben le poteg z rokavom in vse je bilo zbrisano. Ko so drugi glasno brali molitvice iz bukvic, je poslušal in se jih vse zapomnil na pamet. Po enem letu šole so komisijsko ugotavljali, koliko se je naučil. Komisija so bili oče, ki je bil sam nepismen, ded, ki je bil pismen in zelo razgledan in dve leti starejša sestra. Jožku je

šlo branje odlično, ker je tisto stran znal na pamet. Vendar nesreča nikoli ne počiva, sestra opazi, da črk sploh ne gleda in tudi knjigo drži narobe. Seveda to pove tudi ostalim. Oče reče: »Dobro, za pastirja ne rabiš niti pisanja niti čitanja!« Vendar se s tem ni strinjal ded in je s svojo trmo dosegel sklep, da ga bosta on sam in sestra naučila brati in pisati in gre potem ponovno v šolo. Drugo jesen je šel ponovno v šolo na Krko. Opustil je preučevanje gozdnih zanimivosti, se posvetil učenju in postal odličnjak, tako na Krki kot kasneje v Višnji Gori in Ljubljani. Leta 1855 so ga vpisali na normalko, dve leti pozneje pa je prestopil v gimnazijo. Ker je prvo leto na gimnaziji končal z odliko, je bil na priporočilo krškega župnika Franca Pevca sprejet v Alojzijevišče kot brezplačni gojenec. Tam je postal njegov pokrovitelj prefekt in kasnejši ravnatelj, Prešernov prijatelj in pesnik Kranjske čebelice, Jurij Grabnar. Razen njega mu je bil očetovski prijatelj tudi prefekt Janez Gnjezda.

Kot četrtošolec gimnazije je Josip Jurčič leta 1861 pričel javno pisateljvati. V slovenski literaturi je bilo še zelo malo napisanega, le nekaj nabožnih povesti. Podrobno je proučil Levstikovi deli Napake slovenskega pisanja in Popotovanje od Litije do Čateža ter sprejel za svojega njegov nauk: »Slovenskim pisateljem se je od preprostega naroda učiti, a ne po tujih zgledih in svoji glavi pisati.«

Že leta 1863 je izšlo njegovo delo Spomini na deda in naslednje leto povest Jurij Kozjak. Nato so drug za drugim sledila dela Jesenska noč med slovenskimi polharji, po-

vesti Domen, Tihotapec, Kloštrski žolnir, Hči mestnega sodnika, Golida, Dva brata, Grad Rojine. Dela je kot nadaljevanja objavljval v Janežičevih Večernicah in v Vestniku. Že iz tega vidimo obširno literarno delo dvajsetletnega mladeniča. V slovenski Vili je objavil povesti Dva prijatelja in Jurij Kobila, v katerem opisuje slovenskega reformatorja. Spisati tako povest je bilo za tisto dobo zelo drzno dejanje. Učitelj verouka je zahteval zanj ostro kazen. Kaznovan sicer ni bil, pač pa je dobil nelepo zrelostno spričevalo.

V tisti dobi je bilo pisateljvanje zelo slabo plačano, tako da so takrat pisatelji pisali bolj za narod kot za denar. Jurčič je kljub plodnemu pisateljvanju ves čas živel v pomanjkanju. Po opravljeni maturi leta 1865 je odšel na Dunaj, kjer je študiral klasično jezikoslovje. Na Dunaju je dobesedno stradal. Fran Levce o tem piše: »Od devetnajstega do triindvajsetega dne decembra 1867 sva živela ob enem samem guldinarju, pa še ti sti je bil na posodo vzet.«

Prav v tistem času je nastajal roman Deseti brat. Brati roman je bilo takrat pregrešno dejanje, kaj šele pisati roman. Sledila je povest Sosedov sin, pričel je z romanom Cvet in sad, ki pa je izšel šele 10 let kasneje.

Leta 1868 se je z Dunaja preselil v Maribor kot pomočnik uredniku Slovenskega naroda rojaku Ivanu Tomšiču. Čez dve leti se je vrnil na Dunaj in pridno sodeloval pri Stritarjevem Zvonu. Leta 1871 je umrl urednik Slovenskega naroda Tomšič. Josip Jurčič je za njim prevzel uredništvo, naslednje

leto pa se je s Slovenskim narodom preselil v Ljubljano. Od tedaj je bilo njegovo delo nerazdružljivo povezano s tem listom in z vsakim napredkom v takratnem političnem, literarnem in socialnem delovanju Slovenije. Postal je napreden časnikar, ki je s svojim »Narodom« budil narodno zavest, boj proti ponemčevanju in negoval lepoto slovenskega jezika in kulture. »Narod« je bil večkrat cenzuriran in zaplenjen, on pa kot njegov urednik kaznovan, vendar ni odnehal.

Poleg svojega uredniškega dela in prej omenjenih del je spisal še veliko romanov in povesti. Naj omenim le še nekaj del: Slovanski svetec in učitelj, Kako je Kotarjev Peter krompir kradel, Pravda med bratoma, Telečja pečenka, Šest parov klobas, Po tobaku smrdiš, Pipa tobaka. Pisal je tudi pesmi, a jih skoraj ne poznamo. Poleg vsega navedenega je bil tudi urednik Ljubljanskega zvona, aktiven pri organizaciji slovenskih taborov, odbornik mesta Ljubljana itd.

Fran Levec je ob njegovi smrti 3. maja 1881 zapisal: »Ne bodem opisoval njegovega blagega, odkritosrčnega, do skrajne meje požrtvovalnega značaja. Kot sin, brat in prijatelj je bil Jurčič vzoren človek. Ne bom obširneje govoril o njegovem literarnem delovanju, saj vsi prebridko čutimo izgubo, ki nas je v leposlovju zadela z njegovo smrtjo. Našel je mnogo posnemovalcev, a nobenega vrstnika. Ne bom vam pravil, kaj sta žurnalitika, kaj naše politično delovanje izgubila s tem izrednim talentom. Zapustil je za seboj veliko praznino. Pravijo, da je vsakega človeka lahko nadomestiti. Mogoče!

Toda Jurčič še ni našel namestnika. Telesno neznatnega, sedemintridesetletnega moža, a duševnega velikana je položila neusmiljena smrt v hladno zemljo.«

Zelo sem ponosen, da sem Jurčičev sorodnik, mislim, da upravičeno. Nanj pa je lahko ponosen tudi ves slovenski narod in šola na Krki, na tega svojega učenca, še posebej pa vas Muljava.

*Ciril Jurčič,
pranečak Josipa Jurčiča*

Ni bilo ne table ne krede ne zvezkov in svinčnikov

»Ljudski, partizanski učitelj, naš, je bil Cveto Budkovič, učitelj na Muljavi. Pa ne kdajkoli, ampak med vojno, v času, ko ni bilo ničesar, ne table ne krede ne zvezkov ... «

Staro šolo na Polju pri Muljavi so Italijani v boju julija 1942 požgali in treba je bilo najti prostore za novo, začasno partizansko šolo. Uredili so jo v Obrščakovi gostilni, v prostoru, kjer je bila trgovina. Ljudje, ki so bili veseli, da bodo njihovi otroci zopet redno hodili v šolo, so nanosili mize in klopi in takoj naslednji dan se je pouk začel. Učitelja Cveta so zelo pristrčno sprejeli, saj so takoj ugotovili, da mora biti od blizu, ker je tako govoril, kot oni sami. V vasi je dobil stanovanje in tudi za hrano so poskrbeli (Kolar, 1975).

Otroci so radi hodili v šolo. Pomanjkanje pa je bilo hudo. Učitelj Cveto se je znašel: za tablo so rabila vrata, namesto krede je

uporabljal kose žganega apna, papir pa so dobili v raznih trgovinah. Otroci so radi peli; ker je bil njihov učitelj glasbenik, jih je spremljal na kitari. Med igro so se radi delili na dva tabora, le da ni nihče hotel biti sovražnik.

Pa ne samo to! Učenci, pionirji, so zbirali hrano, sanitetni material, bili so kurirji, sodelovali so na mitingih s pesmijo in z recitacijami. Na proslavi stoletnice rojstva Josipa Jurčiča, 4. marca leta 1944, so Jurčiču odkrili spominsko ploščo na rojstni hiši. Učenci muljavske šole so bili vključeni v priprave na to slovesnost. »Pri proslavi in odkritju sta sodelovala otroški in partizanski pevski zbor, recitatorji so brali odlomke iz Jurčičevih del in deklamirali.«

Ravno na dan pred proslavo je zapadlo veliko snega. Otroci – pionirji – so pomagali vaščanom čistiti prostor pred Jurčičevo rojstno hišo. Učitelj Budkovič je še kako znal svoje učence pritegniti k delu, iz nič je znal ustvariti pravo učno uro, v kateri je spretno prepletel učno in vzgojno vsebino.

Pouk pri Obrščaku je trajal le do maja. »Skromno, a z ljubeznijo in s težavami ustvarjeno šolo so uničili nasprotniki, tudi izdelke otrok in ploščo, vzidano v spomin na stoletnico rojstva Josipa Jurčiča na njegovi rojstni hiši.« Niso pa mogli uničiti želje po svobodi, po znanju, po boljšem življenju. (Kolar, 1975)

Partizanski učitelj Cveto Budkovič je med

Muljava, leta 1960; iz arhiva Marjana Potokarja

vojno nadaljeval z delom kot zborovodja v Metliki, kot violinist v plesno-folklorni skupini, ki jo je vodil Štefan Suhi, član baletnega ansambla ljubljanske opere ... Nastopali so po Beli krajini pred domačim občinstvom, pred tujimi vojnimi misijami.

Kamenček v mozaiku izobraževanja otrok na Muljavi je ostal: svetel, poln upanja v napredek, ki so ga morali biti deležni tudi otroci v Časih, ki si jih danes niti v najhujših sanjah ne moremo predstavljati.

*Zbral in zapisal:
Jure Logar*

Vse moje poti

Doma smo imeli precej strogo vzgojo in potepanje po vasi ni bilo dovoljeno. Zato je bila moja prva pot, ki je bila samostojna, pot v šolo na Muljavi. Boječe in s spoštovanjem do lepe šole, ki jo je udarniško pomagala graditi tudi moja mati, sem se podal prvi dan tja čez. Sprejela me je mlada, lepa in prijazna tovarišica in strah je bil v trenutku premagan. Tudi starejši učenci, ki so takrat prihajali iz oddaljenih vasi peš v šolo, so bili do nas dokaj prijazni in so nas bolj usmerjali kot pa nam nagajali.

Spominjam se končnih izletov, ki so mene in sošolce popeljali v bližnji neznani svet, peš na Polževo, s konjsko vprego do Tabor-ske jame in v spremstvu staršev tudi prvič do morja. Občudoval sem prostranstva morja in si zaželel še naprej v širni svet.

Leta 1964 sem s sošolci nadaljeval šolanje od 5. razreda naprej v šoli v Stični, kamor

smo se lahko vozili z avtobusom. Meni je stari oče kupil kolo in sem se največkrat vozil v Stično kar s kolesom, saj sem bil prej doma, kadar smo imeli manj ur pouka. V Stični sem nato nadaljeval tudi gimnazijo in kolo je postalo moje stalno prevozno sredstvo, tako sem v šolskih in študentskih letih prevozil toliko kilometrov, da bi se lahko popeljal okoli sveta.

V času študija strojnišva sem stanoval v Ljubljani in seminarji ter strokovne ekskurzije so nas vodile po Sloveniji, kjer smo spoznavali slovensko industrijo in njen napreden razvoj. A vsak konec tedna in mnogokrat tudi med tednom sem z veseljem prihajal na Muljavo. Takrat nam je šola na Muljavi nudila prostor za pevske vaje in tudi gledališče igre. Na hodniku v prvem nadstropju šole smo igrali Golijevega Jurčka, naslednje leto pa smo v kleti uredili začasno dvorano, kjer smo se predstavili z Goldonijevo Pahljačo. Izkušeni stari pevci so me z veseljem sprejeli v moški pevski zbor.

Kot inženir in sedaj magister strojništva sem nato najprej potoval po Jugoslaviji, saj smo imeli takrat dobre poslovne odnose z naročniki in dobavitelji iz drugih republik. V moji prvi službi sem v sklopu pripravištva prevozil pod nadzorom več kot 10.000 km z različnimi lokomotivami, enkrat sem po napaki nekoga drugega celo iztiril nekaj vagonov vlaka.

Z leti izkušenj sem prevzemal vse bolj zahtevna delovna mesta, spremenil tudi delovne sredine in tako vse bolj širil svoja obzorja in poti. Sedaj sem tehnični direktor v med-

narodno uveljavljenem podjetju, ki pa mi je dalo možnosti, da se uveljavim tudi v mednarodnih strokovnih organizacijah in združenjih. Sem član tehnične delovne skupine za pripravo standardov na področju lahkih gradbenih plošč v Evropi, član Inženirske akademije Slovenije, predsednik združenja za lahke gradbene plošče za jugovzhodno Evropo ter član drugih strokovnih združenj. Kot vabljeni predavatelj predavam na več visokih šolah v Sloveniji in prenašam dobre prakse tudi drugim podjetjem, ki si izmenjav želijo. Kot razvojni inženir na področju razvoja in prenosa tehnologij sem soustvaril nekaj inovativnih visokih tehnologij za proizvodnjo ognjevarnih streh in fasad ter robotiziranih montaž. Sem avtor

ali soavtor 5 mednarodnih patentov s področja tehnologij. Ponosen sem na postavitev treh proizvodnih tovarn v tujini, kamor smo prenesli naše visoke tehnologije. Z veseljem obiščem ta podjetja in s svojim znanjem in izkušnjami pomagam svojim ruskim, srbskim, indijskim, filipinskim in drugim kolegom k uspešnemu delu. Ob delu sem prejel kar nekaj priznanj. Starejši ko postajam, pa spoznavam, da so priznanja in časti ob uspehih le del neke osebne kariere in to sprejemam kot veliko vrečo, polno rogovja.

Rad potujem in v času mojih službovanj in potovanj z družino sem bil na 6 celinah sveta in v več kot 40 državah sveta. Ven-

Muljavski učenci so pogosto šli peš na Polževo, 1969; iz arhiva Jureta Logarja

dar, ko z letala zagledam rodno Slovenijo, se zavem, da je doma najlepše, sploh pa tam, kjer sem doma. Tu se po napornih potovanjih in službi ob delu na kmetiji, ki sem jo podedoval od staršev, sprostim ob tem, ko skupaj z ženo in obema hčerama sadimo in sejemo stare kulture in poskušamo obdržati vsaj še nekaj tradicionalnega, saj mladi komaj še vedo, kako se prideluje hrana. Puljenje lanu, ličkanje koruze, čiščenje žit in podobna opravila nas ob klepetu povabljenih sorodnikov in prijateljev napolnijo z novo energijo in povezujejo v dobre medsebojne odnose.

V vseh teh letih, od kar sem zapustil šolske klopi na Muljavi, sem spoznal veliko novih

ljudi po vsem svetu. Spoznal sem njihove šege in navade, njihov način življenja, od nomadskega, preprostega življenja v jurtah, do prestižnega v razkošnih hotelih Dubaja. Bolje se vedno počutim med preprostimi ljudmi, ki so ohranili osnovne vrednote, veselje in voljo do življenja, stike z naravo in principi, ki v naravi vedno veljajo. S takimi ljudmi se rad srečam, poklepetam in najdem stične točke. Ob tem se držim tišega, česar sem se naučil v družini in tem okolju. Strpnosti do drugačnih, pozitivnega pristopa do vsakega, spoštovanja do drugega in do narave, poštenosti do sebe in enakopravnosti do drugih.

Dane Zupančič

Utrinek z raziskovalnega tabora na Muljavi, marec 2010; zbor pred šolo

Učitelji v letih od 1910 dalje:

Jožko Jaklič – 1910

Iva Dolinšek – od 1. 9. 1910 (1913?) do 1922

Ivanka Zorčeva

Franc Samec, šolski upravitelj – od 1. 9. 1923 do 10. 10. 1934

Janko Arnšek, šolski upravitelj – od 10. 10. 1934 do 1942

Ana Šiška por. Vrbič – od 1. 9. 1934 do 1942, nato prevzela vodstvo šole na Muljavi pri Obrščaku, od 31. marca 1943 do 1. 9. 1943.

Cveto Budkovič – od 24. 1. 1944 do maja 1944, učitelj v partizanski šoli.

Marta Aplenc – od 2. 7. 1945 (14 dni), nato od 15. 10. 1945 do 1. 11. 1945

Jože Perko – od 15. 10. 1945, šolski upravitelj, do 26. 4. 1954

Marija Okorn – od 26. 10. 1945 do 18. 12. 1946

Sonja Vivoda – od 18. 12. 1946 do 3. 9. 1948, pozneje več let učila honorarno – do 24. 6. 1952, »razrešena učiteljske službe kot dnevničarka«, od 2. 9. 1953 do vključno 1959/1960, honorarno.

Neda Saksida – od 3. 9. 1948 do 31. 7. 1953

Nežka Gaber – od 31. 7. 1953, po 26. 4. 1954 šolska upraviteljica, do 1960

Pepca Šegina – od 5. 9. 1954 do zaključka šolskega leta, 1954/1955

Doroteja Simčič – od 5. 9. 1955 do konca šolskega leta 1961/1962

Pavlina Klančnik – od 5. 9. 1959 do 1. maja 1960

Karolina Pregl – od 5. 9. 1960 do 5. 9. 1963 vodja šole, nato poučevalca do 1971/1972

Emilija Hočevnar (Fink) – od 5. 9. 1960 do zaključka šolskega leta 1964

Danica Kastelic – od 5. 9. 1962, razen prvo leto, vodja šole do 1985/1986

Zofija Rogelj – od 5. 9. 1964 do zaključka šolskega leta 1966

Pavel Mišmaš – od 5. 9. 1967, eno šolsko leto

Matija Škafar – od 1988/1989 do 2003/2004, učitelj in vodja šole

Draga Štritof – v šol. letu 1969/1970 in 1971/1972; vodja šole od 1985/1986 do 1988/1989

Marjeta Vlahovič – od 1. 9. 1972/1973 do 1984/1985

Jožica Sinjur – 1989/1981, mala šola; od 1984/1985 do 1996/1997; od 1997/1998 dalje

Antonija Sever – od 1984/1985 do 2001/2002, vodja šole od 2003/2004 dalje

Mateja Kastelic – 1986/1987, mala šola

Ana Zaman - 1986/1987, mala šola

Julijana Bačič – 1988/1989 do 1989/1990

Tatjana Bradač - 1988/1989, mala šola, do 1993/1994

Jasmina Pajk – 1996/1997, mala šola

Na etnološkem raziskovalnem taboru, marca 2010, je skupina muljarskih učencev ob skrbnem vodenju Jerneje Potočnik izdelovala lutke.

Petra Pražnikar – 1997/1998, mala šola, do 2000/2001

Anica Grčman – 1998/1999

Zbrala Zlata Kastelic

Od leta 2003/2004 dalje so zaposleni predstavljeni v preglednici, v Podobah preteklosti (zbrala Antonija Sever, str. 65–67)

Zunanji sodelavci od leta:

1986/1987: Majda Adamič, OPZ;

1987/1988: Majda Adamič, OPZ; Anica Bregar, ročna dela; Alojz Ihan, mladi gasilci;

1988/1989: Majda Adamič, OPZ; Alojz Ihan, mladi gasilci;

1989/1990: Majda Adamič, OPZ; Anica Bregar, ročna dela; Alojz Ihan, mladi gasilci;

1990/1991: Majda Adamič, OPZ;

1991/1992: Majda Adamič, OPZ;

1992/1993: Vanja Kovačič, taborniki; Marija Zupančič, ročna dela;

1993/1994: Vanja Kovačič, taborniki; Lorena Mihelač, OPZ; Marjan Gorišek, korektivno branje;

1994/1995: Vanja Kovačič, taborniki; Lorena Mihelač, OPZ;

1995/1996: Lorena Mihelač, OPZ;

1996/1997: Lorena Mihelač, OPZ; Meta Zupančič, taborniki; Milan Bregar, mladi gasilci;

1997/1998: Lorena Mihelač, OPZ; Meta Zupančič, taborniki; Milan Bregar, mladi gasilci;

1998/1999: Vanja Peček, OPZ; Meta Zupančič, taborniki; Milan Bregar, mladi gasilci;

1999/2000: Meta Zupančič, taborniki; Milan Bregar, mladi gasilci;

2000/2001: Vanja Peček, OPZ; Darja Jerala, angleščina;

2001/2002: Vanja Peček, OPZ; Alenka Kováč, angleščina;

2002/2003: Vanja Peček, OPZ.

Utrinek z raziskovalnega tabora na Muljavi, marec 2010; Antonija Sever, vodja šole in Jožica Sinjur, učiteljica, pripravljata dobrote

Zbrala: Antonija Sever, vodja šole

Muljavski učenke in učenci, mladi gasilci, so v šolskem letu 1997/1998 sodelovali na prireditvi ob prevzemu novega gasilskega vozila na Muljavi

Kateheti:

Janez Bergant
Anton Bergant
Franc Kirar
Pavel Perko
Pavel Podbregar
Janez Preželj

Ravnatelji OŠ Stična, po reorganizaciji šol 1964/1965:

Ervin Rotman
Tone Slana, od leta 1967 do leta 1983
Marinka Piškur, od leta 1984 do leta 2005
Marjan Potokar, od leta 2005 dalje

Utrinek z raziskovalnega tabora na Muljavi, marec 2010; obudili smo spomin na ljudske ples; k oblekam so sodile tudi »starinske« frizure.

Ob otvoritvi šole na Polju pri Muljavi, 1910; iz arhiva Borisa Dolničarja

Utrinki iz šolskega muzejčka v šoli na Muljavi

Cesar Franc Jožef

Učiteljski črnilnik, modre in rdeče barve

Šolska klop

Šolska klop s pripomočki za računanje

Kateder

Knjižnica

Računalo

Izdelki učenk in učencev

Revije iz obdobja med vojnama, zvezki, črnilnik

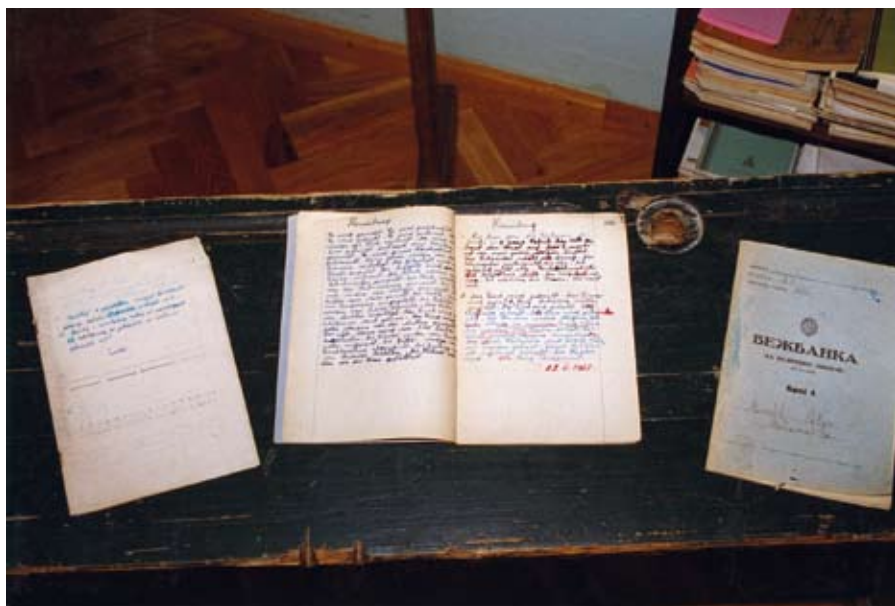
Pionir, danes revija Gea

Revija Cvetje

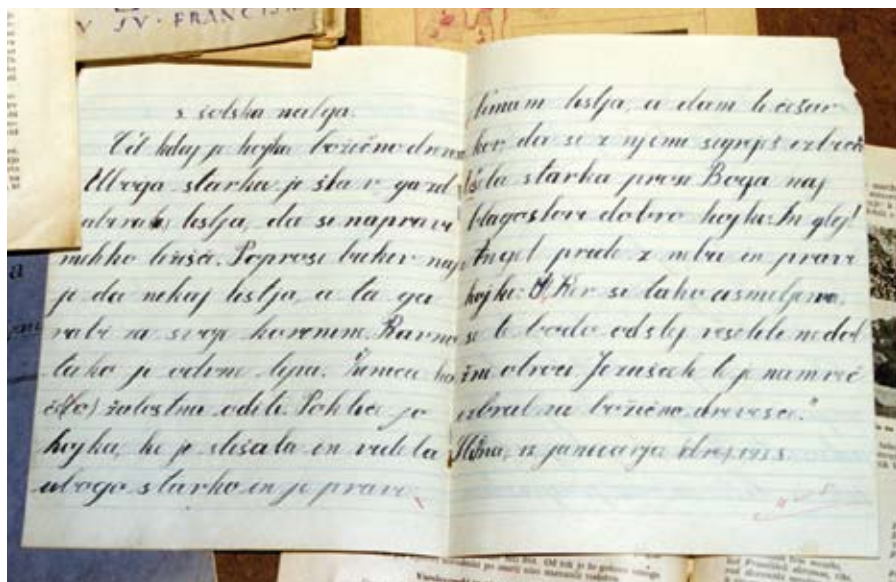
Josip Jurčič

Zvezki učenk in učencev

Šolski muzejček na zgornjem hodniku muljavske šole; predmeti zbrani na podružničnih šolah matične šole Stična

Lepopisni zvezek

Oprema razreda med obema vojnama, Šolski muzejček na muljavski šoli

Šolski muzejček nastal v šolskem letu 1994/1995; zbrane predmete uredila Zlata Kastelic, učiteljica slovenščine, zgodovine in etnologije na OŠ Stična

Viri in literatura:

Barbarič, Š. 1986. Jurčičeva Muljava. Zbornik občine Grosuplje XIV: 136-143.

Ferbežar, I. et al. 1994. Jurčič naš sopotnik. Zbornik. Grosuplje: Mondena.

Kastelic, Z. in M. Livk. 1997/1998. Društva v mojem kraju. Raziskovalna naloga, Osnovna šola Stična v Ivančni Gorici.

Kastelic, Z. 1995. Stoji učilna zidana. Razvoj šolstva na Muljavi. Raziskovalna naloga, Osnovna šola Stična v Ivančni Gorici.

Kastelic, Z. in M. Livk. 1994/1995. Iz družinskega arhiva. Raziskovalna naloga, Osnovna šola Stična v Ivančni Gorici.

Kastelic, Z. in M. Livk. 1991/1992. Ko sem še majhen bil. Raziskovalna naloga, Osnovna šola Stična v Ivančni Gorici.

Kolar, V. 1975. Beseda o muljavskem partizanskem učitelju. Zbornik občine Grosuplje VII: 67-71.

Pretnar, B. 1994. Klic Jurčičevine 1. in 2. Delo.

Šolske kronike (štiri): od 1934/1935 do 1972/1973

Šolska kronika: od 1973/1974 do 1985/1986

Šolska kronika: od 1986/1987 do 2000/2001

Šolska kronika: od 2001/2002 do 2010/2011

Zupanc, L. 1964. Zgodbe krške župnije.

J. Jurčič. 1979. Zbrano delo III.

Gregorič, J. 1963. Moje krške poti. Koledar Mohorjeve družbe za prestopno leto 1964 (1): 115 - 122.

Mojca Hrvatini

Adamič, France: MLINSKA KOLESA, STOPE IN ŽAGE, 1974, Zbornik občine Grosuplje 6.

ENCIKLOPEDIJA SLOVENIJE, 7. zvezek, 1993, Ljubljana.

Grafični podatki RABA za celo Slovenijo (18.10.2010), Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (<http://rkg.gov.si/GERK/>).

Kladnik, Darinka: STO SLOVENSkih KRAJEV, 1994, Ljubljana.

KRAJEVNI LEKSIKON DRAVSKE BANOVINE, 1937, Ljubljana.

KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE, II. knjiga, 1971, Ljubljana.

KRAJEVNI LEKSIKON SLOVENIJE, 1995, Ljubljana.

Melik, Anton: POSAVSKA SLOVENIJA, 1959. Ljubljana.

NARAVOVARSTVENE SMERNICE ZA IZDELAVO SPREMENB IN DOPOLNIL PROSTORSKIH SESTAVIN DOLGOROČNEGA IN SREDNJEROČNEGA PROSTORSKEGA PLANA OBČINE IVANČNA GORICA, 2001, Ljubljana.

OSNOVNA GEOLOŠKA KARTA SFRJ, List Ribnica, 1:100000, 1968, Beograd.

Planina, France: SLOVENIJA IN NJENI KRAJI, 1963, Ljubljana.

Planina, France: SLOVENIJA, TURISTIČNI VODNIK, 1964, Ljubljana.

Popis 2002, Statistični urad Republike Slovenije (<http://www.stat.si/popis2002/si/default.htm>).

SLOVENIJA. POKRAJINE IN LJUDJE, Ljubljana, 1998.

SLOVENIJA, TURISTIČNI VODNIK, Ljubljana, 1996.

Osnovna šola Stična, PODRUŽNICA MULJAVA

Ob 100-letnici šolstva na Muljavi

(1910–2010)

Uredili: Zlata Kastelic, Gregor Arko, Marjeta Logar

Uredniški odbor: Antonija Sever, Marjan Potokar, Barbara Maver, Jožica Sinjur

Lektoriranje: Zlata Kastelic

Izdajatelj in založnik: Osnovna šola Stična, Ivančna Gorica

Oblikovanje: Robert Kuhar

Priprava za tisk: Camera, d. o. o.

Fotografije:

- iz šolskega arhiva OŠ Stična;
- iz Zgodovinskega arhiva SI ZAL GRO 64, Osnovna šola Muljava;
- iz zasebnih arhivov: Marjana Potokarja, Borisa Dolničarja, Jožice Sinjur, Antonije Sever, Angele Šajn, Jureta Logarja, Zlate Kastelic, Tatjane Lampret, Polone Godec;
- fotografije strokovnih delavcev/delavk, učenk/učencev PŠ Muljava in arhivskega gradiva: Gregor Arko.

Realizacija tiska: HIŠA GRAFIKE, d. o. o.

Naklada: 700

Muljava, marec 2011

Osnovna šola Stična

PODRUŽNIČNA ŠOLA MULJAVA

Ob 100-letnici šolstva na Muljavi

1910 – 2010

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.3(497.4Muljava)(091)

OSNOVNA šola Stična, Podružnična šola Muljava : ob 100-letnici šolstva na Muljavi : 1910-2010 / [uredili Zlata Kastelic, Gregor Arko, Marjeta Logar ; fotografije iz šolskega arhiva OŠ Stična ... et al.]. - Ivančna Gorica : Osnovna šola Stična, 2011

ISBN 978-961-269-405-0

1. Kastelic, Zlata 2. Osnovna šola Stična (Ivančna Gorica).
Podružnična šola (Muljava)

254938112

